

สุโขทัย: ถอดรหัสใต้เงา กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์

Sukhothai: Roundtables on Tourism,
Heritage and Creative City
2563 | 2020

วันที่ 21-23 กันยายน พ.ศ. 2563
ณ โรงแรมสุโขทัยเทรเซอร์ รีสอร์ท แอนด์ สปา
อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ดำเนินการโดย
OWN DASTA

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

คำนำ

“จังหวัดสุโขทัย” เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอันเป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็น “แหล่งมรดกโลก (World Heritage Site)” กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns)” ได้รับการยกย่องเป็น “มรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Cultural Heritage)” และล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2562 เมืองสุโขทัยได้เข้าร่วม “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)” ในฐานะ “เมืองแห่งหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (City of Crafts and Folk Art)” ซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่าจังหวัดสุโขทัยมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และมีความโดดเด่นทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา ยาวนาน สะท้อนผ่านงานประเพณี ศิลปหัตถกรรม และวิถีชีวิตด้วยศักยภาพทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จึงได้กำหนดจัดการประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ “สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงาหมอก การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ พ.ศ.2563 (Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City)” ระหว่างวันที่ 21-23 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ โรงแรมสุโขทัยเทรเซอร์ รีสอร์ท แอนด์ สปา อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และสร้างความร่วมมือด้านการจัดการแหล่งมรดกโลก และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการประสานความร่วมมือกับองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) และสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) หรือ อีโคโมสสากล ในการกำหนดหัวข้อการเสวนา และระดมผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติในสาขาการท่องเที่ยว มรดกทางวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุโขทัย รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยง เช่น จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดพิษณุโลก

การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติครั้งนี้ ประกอบการบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ และการเสวนาโต๊ะกลม ร่วมเสวนาโดยตัวแทนจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคเอกชน และประชาชน ในหัวข้อหลักดังต่อไปนี้

- ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในภาพปะติใหม่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว
- การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย
- คนสุโขทัยได้ประโยชน์อย่างไรจากการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก
- อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัย
- รุ่งอรุณใหม่ ชุดความคิดใหม่ สร้างสรรค์ท่องเที่ยวสุโขทัยให้ยั่งยืน

รายงานฉบับนี้รวบรวมประเด็นสำคัญจากการประชุมเสวนาในหัวข้อทั้งหมด เพื่อเป็นประโยชน์ในการต่อยอดแนวคิดและพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุโขทัยต่อไป

Sukhothai 2020

Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City

สุโขทัย 2563

ถอดรหัสใต้ถุนกลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์

วันที่ 21-23 กันยายน พ.ศ. 2563

การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญ
ระดับประเทศและนานาชาติ

กำหนดการ

กำหนดการ

วันจันทร์ที่ 21 กันยายน 2563

ล้อมวงคุย พิธีเปิด ประเด็นท่องเที่ยวในภาวะปกติใหม่ และงานเลี้ยงต้อนรับ

- 10.00-10.30 ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรมล้อมวงคุย (30-50 ที่นั่ง)
- 10.30-12.00 **ล้อมวงคุย** พบปะ-พูดคุย กับผู้แทนชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย
ดำเนินรายการ โดย ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (กรรมการผู้เชี่ยวชาญ และรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)
และคุณภาณี สวัสดิ์รักษ์ (นักวิชาการอิสระด้านผังเมือง และกรรมการสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม)
- 12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30-14.00 **ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน พิธีเปิด และงานเลี้ยงต้อนรับ** (80-100 ที่นั่ง)
- 14.00- 15.00 พิธีเปิดงาน
- กล่าวต้อนรับ โดย คุณสุชาติ ทิศสุข (รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย)
  - กล่าวรายงาน โดย ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ (รักษาการผู้อำนวยการ อพท.)
  - กล่าวเปิดงาน โดย คุณพิพัฒน์ รัชกิจประการ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)
  - กล่าวถึงเจตนารมณ์การจัดการประชุม โดย
    - คุณชิเกร์ อาโอซากิ (ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก ด้านการศึกษาประจำภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก)
    - ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)
  - มอบของที่ระลึก
  - ถ่ายภาพร่วมกัน
- 15.00-15.30 **การส่งเสริมระบบนิเวศการท่องเที่ยวเพื่อเมืองสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน**
โดย ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ (รักษาการผู้อำนวยการ อพท.)

วาระการประชุมที่ 1 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในภาวะปกติใหม่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

- 15.30-16.00 **ภาวะปกติใหม่กับตลาดการท่องเที่ยวโลก**
โดย คุณแรนดี้ เดอร์บัน (ผู้บริหารสภาการท่องเที่ยวยั่งยืนสากล (GSTC))
(นำเสนอ 20 นาที ผ่านระบบateleคอนเฟอเรนซ์จากสาธารณรัฐเกาหลี)
- 16.00-16.30 **รูปแบบการท่องเที่ยวภาวะปกติใหม่ ในแหล่งมรดกโลกด้านวัฒนธรรม**
โดย คุณมณทิรา หรยางกูร อุณาภูล (ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม ยูเนสโก กรุงเทพฯ) (นำเสนอ 20 นาที ผ่านระบบateleคอนเฟอเรนซ์จากกรุงเทพฯ)
- 16.30-18.00 **กิจกรรมพิเศษนำเสนอตำนานและการละเล่นท้องถิ่น**
นำความสนุกโดย คุณนิธิ สมุทรโคจร และคุณแดเนียล เฟรเซอร์
- 18.00-19.30 **รับประทานอาหารเย็น (80-100 ที่นั่ง)**
- กล่าวต้อนรับงานเลี้ยงรับรอง โดย ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ (รักษาการผู้อำนวยการ อพท.)
  - ชมการแสดงวัฒนธรรม
  - ชวนกันคุย “สุโขทัยในใจผม” โดย คุณนิธิ สมุทรโคจร และคุณแดเนียล เฟรเซอร์

วันอังคารที่ 22 กันยายน 2563

- 08.30-09.00 **ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมงาน (100-150 ที่นั่ง)**
- 09.00-09.40 **มุมมอง 30 ปี มรดกโลกสุโขทัยที่ควรจะเป็น**
โดย คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์ (อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และที่ปรึกษาสมาคม
อิโคโมสไทย) และ คุณบวรเวท รุ่งรุจี (อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และนายกสมาคมอิโคโมสไทย)

วาระการประชุมที่ 2 สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว

- 09.40-10.00 **ถกประเด็นผังแม่บทท่องเที่ยวเมืองพุกาม**
โดย คุณทากะยูกิ มิโยะชิ (วิศวกรและนักผังเมืองที่ปรึกษาองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (ไจก้า)) (นำเสนอ 20 นาที และร่วมตอบคำถาม ผ่านระบบateleคอนเฟอเรนซ์จากสหภาพเมียนมา)

- 10.00-10.20 **เล่าเรื่อง “บูรณาการแผนการจัดการมรดกโลกเพชร”**
โดย ดร.อัยลิน เออบาซลี (มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดบรูคส์ ที่ปรีกษายูเนสโก และกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล) (นำเสนอ 20 นาที และร่วมตอบคำถาม ผ่านระบบateleconเฟอเรนซ์จากสหราชอาณาจักร)
- 10.20-10.40 ร่วมซักถาม โดย คุณเฟอกุส แมคลาเรน (ประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล) และ ดร.จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)
- 10.40-11.00 รับประทานอาหารว่าง
- 11.00-12.30 **เสวนาโต๊ะกลม “สุขุทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว”** ดำเนินรายการโดย ดร.จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล) และผู้ร่วมเสวนา:
1. ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร (ผู้เชี่ยวชาญด้านการผังเมืองและอนุรักษ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการในคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า)
  2. ดร.ริชาร์ด แองเกิลฮาร์ท (อดีตที่ปรึกษาระดับภูมิภาคด้านวัฒนธรรมในเอเชียแปซิฟิก แห่งยูเนสโก) (ผ่านระบบateleconเฟอเรนซ์จากเชียงใหม่)
  3. คุณยุศ หง เอียน ตัน (กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)
  4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิติยา ปิตตังนาโพธิ์ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)
- 12.30-13.30 รับประทานอาหารกลางวัน

วาระการประชุมที่ 3 การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุขุทัย

- 13.30-13.50 **มรดกโลกและมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ความเชื่อมโยงที่ถูกลืมข้าม**
โดย ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส (ที่ปรีกษายูเนสโก และผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรม ที่จับต้องไม่ได้)

- 13.50-14.10 **กำเนิดและพันธมิตรเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์**
โดย ดร.พีรธร แก้วลาย (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเมืองสร้างสรรค์ ที่ปรึกษาสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์)
- 14.10-14.30 **ตอบข้อซักถาม**
ดำเนินรายการโดย คุณลินินา พุทธิธาร (วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก) และ ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งไอโคโมสสากล)
- 14.30-14.50 **รับประทานอาหารว่าง**
- 14.50-16.20 **เสวนาใต้เงา “คนสุขุทัยได้ประโยชน์อย่างไรจากการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก”** ดำเนินรายการโดย คุณลินินา พุทธิธาร (วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก) และผู้ร่วมเสวนา:
1. ดร.ดวง ปีก ฮาน (ผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าหน่วยวัฒนธรรมยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพมหานคร)
  2. คุณหทัยา สิริพัฒนกุล (ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและจิตรศิลป์ในองค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ สปป.ลาว) กรรมการบริหารไอโคโมสสากล และเลขาธิการสมาคมไอโคโมสไทย)
  3. ดร.พัชรวิทย์ ต้นประวัติ (หัวหน้าฝ่ายศิลปปะและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ บริติชเคานซิล ประเทศไทย) (ผ่านระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์จากกรุงเทพ)
  4. คุณจรัญญา แดงน้อย (ผู้อำนวยการสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน)
- 16.20-16.40 **สรุป**
- 18.00 -19.30 **รับประทานอาหารเย็น (30-50 ที่นั่ง)**
- มอบของที่ระลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ โดย ดร.ประครอง สายจันทร์ (ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษ 4)

วันพุธที่ 23 กันยายน 2563

08.30-09.00 ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมงาน (100-150 ที่นั่ง)

วาระการประชุมที่ 4 อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัย

09.00-09.20 เมืองสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับชุมชน

โดย คุณอรกัญญา อินทวงค์ (ผู้ประสานงานเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ ด้านงานฝีมือและศิลปะพื้นถิ่น สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) และ คุณธนกร สุธีรศักดิ์ (ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

09.20-09.40 สร้างสรรค์โอกาสเส้นทางท่องเที่ยวยั่งยืนเชื่อมโยงกับสุโขทัยและกำแพงเพชร

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตา โสรรัตน์ (คณะโลจิสติกส์และดิจิทัลซัพพลายเชน

มหาวิทยาลัยนเรศวร)

09.40-10.00 ตอบข้อซักถาม

ดำเนินรายการโดย คุณลินนา พุทธิธาร (วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก) และ ดร.จาดรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)

10.00-10.20 รับประทานอาหารว่าง

10.20-12.00 เสวนาโต๊ะกลม “อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัยที่น่าจะเป็น”

ดำเนินรายการโดย คุณลินนา พุทธิธาร (วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก) และ ดร.จาดรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล) และผู้ร่วมเสวนา:

1. คุณพิชิต วีรังคบุตร (ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์)
2. คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ (ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทรนด์และคอนเซปต์แห่งอนาคต บารามีซีแล็บ)
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิติยา ปิตัตังนาโพธิ์ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)
4. คุณณัฐพงศ์ บุญคำ (ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ อพท.4)

5. คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ (หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย)
- 12.30-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-14.30 **เสวนาใต้ถุนกลม “รุ่งอรุณใหม่ ชุดความคิดใหม่ สร้างสรรค์ท่องเที่ยวสุโขทัยให้ยั่งยืน”**
ดำเนินรายการโดย ดร.จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญ และรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล) และผู้ร่วมเสวนา:
1. คุณธาดา สังข์ทอง (ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย)
  2. คุณคมกฤษ ศิริยุทธแสนยากร (โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุโขทัย)
  3. คุณบัณฑิต พรหมทอง (ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ผู้แทนสำนักงานจังหวัดสุโขทัย)
  4. คุณอมร กิตติกวางทอง (วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย)
  5. ดร.ประครอง สายจันทร์ (ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษ 4 (พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร))
  6. คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ (หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย)
  7. คุณศักดิ์เกษม ตันติยวงศ์ (กรรมการผู้จัดการ บริษัท สุโขทัยพัฒนาเมือง จำกัด)
  8. คุณวิวัฒน์ ธาราวิวัฒน์ (ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย)
- 14.30-15.00 **สรุปประเด็นการเสวนา** โดย คุณลินินา พุทธิธาร (วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก) และ ดร.จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)
- 15.00-15.10 **กล่าวปิดการประชุม** โดย ดร.ประครอง สายจันทร์ (ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษ 4)

สุโขทัย ถอดรหัสใต้กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
(Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City)
การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมและเมืองสร้างสรรค์
ระดับประเทศและนานาชาติ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ และหัวข้อการประชุม

สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงา กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
(Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City)
การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
ระดับประเทศและนานาชาติ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ และหัวข้อการประชุม

หัวข้อ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในภาวะปกติใหม่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. ภาวะปกติใหม่กับตลาดการท่องเที่ยวโลก
คุณเรนดี้ เดอร์บัน | ซีอีโอ สมาคมการท่องเที่ยวยั่งยืนโลก (GSTC)
2. รูปแบบการท่องเที่ยวภาวะปกติใหม่ ในแหล่งมรดกโลกด้านวัฒนธรรม
คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณาภูล | ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม ยูเนสโก
กรุงเทพ

หัวข้อ เสวนาผู้เชี่ยวชาญนานาชาติเรื่องเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1. มุมมอง 30 ปี มรดกโลกสุโขทัยที่ควรจะเป็น
คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์ | อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และที่
ปรึกษาสมาคม
อิโคโมสไทย
คุณบวรเวท รุ่งรุจี | อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และนายกสมาคมอิโคโมสไทย
2. ถกประเด็นผังแม่บทท่องเที่ยวเมืองพุกาม
คุณทาเกะยุกิ มิโยะชิ | วิศวกรและนักผังเมืองที่ปรึกษาองค์การความร่วมมือ
ระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (ไจก้า)
3. เล่าเรื่อง “บูรณาการแผนการจัดการมรดกโลกเพตรา”
ดร.อัยลิน เออบาซลี | มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดบรูคส์ ที่ปรีกษายูเนสโก และ
กรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล
4. เสวนาโต๊ะกลม สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการ
ท่องเที่ยว
ดร.ยงธินร์ พิมลเสถียร | ผู้เชี่ยวชาญด้านการผังเมืองและอนุรักษ์ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการในคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุง
รัตนโกสินทร์และเมืองเก่า
ดร.ริชาร์ด แองเกลฮาร์ท | อดีตที่ปรึกษาระดับภูมิภาคด้านวัฒนธรรมใน
เอเชียแปซิฟิก แห่งยูเนสโก (ผ่านระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์จาก
เชียงใหม่)
คุณยุค หง เอียน ตัน | กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการ
วิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิติยา ปิดตังนาโพธิ์ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.จาดูรงค์ โพคะรัตน์ศิริ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธาน
คณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล

หัวข้อ การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย

1. มรดกโลกและมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ความเชื่อมโยงที่ถูกมองข้าม

ดร.อเลกซานดร้า เดเนส | ที่ปรึกษายูเนสโก และผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

2. กำเนิดและพันธมิตรเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

ดร.พีรตร แก้วลาย | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเมืองสร้างสรรค์ ที่ปรึกษาสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์

3. เสวนาโต๊ะกลม “คนสุโขทัยได้ประโยชน์อย่างไรจากการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก”

ดร.ดวง ปิก ฮาน | ผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าหน่วยวัฒนธรรมยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพมหานคร

คุณหทัยา สิริพัฒนกุล | ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ในองค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ สปาฟา) กรรมการบริหารอิโคโมสสากล และเลขาธิการสมาคมอิโคโมสไทย

ดร.พัชรวีร์ ต้นประวัติ | หัวหน้าฝ่ายศิลปะและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ บริษัทเคาน์ซิล ประเทศไทย (ผ่านระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์จากกรุงเทพ)

คุณจรัญญา แดงน้อย | ผู้อำนวยการสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หัวข้อ เมืองสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1. เมืองสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับชุมชน

คุณอรกัญญา อินทวงค์ | ผู้ประสานงานเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ ด้านงานฝีมือและศิลปะพื้นถิ่น สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ คุณธนกร สุธีร์ศักดิ์ ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. สร้างสรรค์โอกาสเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเชื่อมโยงกับสุโขทัยและกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ไกรสินธุ์ | คณะโลจิสติกส์และดิจิทัล ซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยนเรศวร

3. เสวนาโต๊ะกลม “อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัยที่น่าจะเป็น”

คุณพิชิต วีรังคบุตร | ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ | ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทรนด์และคอนเซปต์แห่งอนาคต บารามี่ซีแล็บ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิติยา ปิตตังนาโพธิ์ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คุณณัฐพงศ์ บุญคำ | ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ อพท.4

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

4. รุ่งอรุณใหม่ ชุดความคิดใหม่ สร้างสรรค์ท่องเที่ยวสุโขทัยให้ยั่งยืน

คุณธาดา สังข์ทอง | ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

คุณคมกฤษ ศิริยุทธแสนยากร | โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุโขทัย

คุณบัณฑิต พรหมทอง | ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ผู้แทนสำนักงานจังหวัดสุโขทัย

คุณอมร กิตติกวางทอง | วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

ดร.ประครอง สายจันทร์ | ผู้จัดการ สำนักงานพื้นที่พิเศษ 4

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

คุณศักดิ์เกษม ตันติยวงศ์ | กรรมการผู้จัดการ บริษัท สุโขทัยพัฒนาเมือง จำกัด

คุณวิวัฒน์ ธาราวีวัฒน์ | ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย

บทวิเคราะห์ และการถอดบทเรียน

การประชุมวันที่หนึ่ง
วันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2563

วันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 10.00-12.00 น.

ล้อมวงคุย พบปะ-พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์

กับผู้แทนชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย

ดำเนินรายการ: **ดร.จาดุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ** | กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธาน
คณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล
คุณภรณ์ สวัสดิ์รักษ์ | นักวิชาการอิสระด้านผังเมืองและกรรมการ
สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม

ดร.จาดุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ
กรรมการผู้เชี่ยวชาญ
และรองประธานคณะกรรมการ
วิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรม
แห่งอโคโมสสากล

คุณภรณ์ สวัสดิ์รักษ์
นักวิชาการอิสระด้านผังเมือง
กรรมการสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรม
และสิ่งแวดล้อม

ภาพ : การล้อมวงคุย พบปะ-พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้แทนชุมชนและ
ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย

ประเด็นสำคัญ:

1. การเชื่อมต่อของกลุ่มผู้แทนชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย กับเส้นทางการท่องเที่ยว

ในสถานภาพการดำเนินการขับเคลื่อนเรื่องเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยในปัจจุบันนั้นยังอยู่ระหว่างการดำเนินการปรับขอบเขตพื้นที่เมืองสร้างสรรค์ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาเพื่อมีมติคณะรัฐมนตรี

ทั้งนี้ ในวงเสวนานั้นมีข้อเสนอว่า การขับเคลื่อนประเด็นเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยนั้นควรให้ความสำคัญกับการสร้างเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างกัน

สำหรับเครื่องมือในกิจกรรมสานเสวนานั้น ได้ใช้เครื่องมือให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นผ่านการเขียนบนกระดาษและนำไปติดบนแผนที่จังหวัดสุโขทัยซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อน ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยทำให้เห็นภาพการเชื่อมโยงในมิติต่างบนแผนที่ โดยมีประเด็นในการแสดงความคิดเห็นว่า “อยากเห็นเมืองสุโขทัยเป็นอย่างไร” และ “กิจกรรมสินค้า หรือบริการของชุมชนต่างๆ ที่มีศักยภาพในพื้นที่เป้าหมายนั้นมีอะไรบ้าง” ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ขบคิด วิเคราะห์ และนำมาสู่การแสดงความคิดเห็นได้ตลอดเวลาของกิจกรรม ซึ่งเป็นข้อดีกว่าการแสดงความคิดเห็นด้วยการพูดเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ ข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เข้าร่วมช่วยกันแสดงความคิดเห็นนั้นจะนำไปสู่การรับรู้ความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และการเชื่อมต่อระหว่างกลุ่มผู้แทนชุมชนกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย

การเริ่มวาระการประชุมสานเสวนา คุณนิธิ สมุทรโคจร และคุณแดเนียล เฟรเซอร์ (Daniel Fraser) ได้เริ่มต้นสร้างการรับรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยการบอกเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ คุณนิธิ สมุทรโคจร ได้เสนอคำถามที่ชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ขบคิดและเสนอความเห็นด้วยคำถามว่า “การบริหารจัดการเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยในมิติการท่องเที่ยวนั้นจะมีสินค้าและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอะไรน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือน” เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยว คือ การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพคุณภาพชีวิตของผู้นในท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ

ในขณะที่คุณแดเนียล เฟรเซอร์ แบ่งปันประสบการณ์จากการดำเนินการบริษัทท่องเที่ยว Smiling Albino ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวแคนาดาและอังกฤษเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งชี้ให้เห็นข้อสังเกตว่า ในสถานการณ์อนาคต ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 นั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังใช้จ่าย (high-end) นั้น จะมีกระบวนทัศน์ความคิดต่อการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับใช้จ่ายเพื่อซื้อหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่หรูหรา มาสู่การมองหาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและบริหารที่ทำให้การมาเยือนนั้นได้รับประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง ซึ่งในที่นี้คือ ประสบการณ์ตรงในมิติต่างๆ ที่ได้รับจากการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

ทั้งนี้ ดร.จตุรงค์ โปะะรัตน์ศิริ กล่าวสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องสร้างฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน

2. การระดมข้อมูล “ต้นทุนการท่องเที่ยว ด้านเกษตรกรรม ด้านวัฒนธรรม และด้านหัตถกรรม”

กลุ่มครัวไชนทรี คีรีมาศ เป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ ทำเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เลี้ยงไก่ด้วยวิถีธรรมชาติ โดยใช้อาหารไก่ด้วยน้ำหมัก ผักท้องถิ่นสับละเอียด ปราศจากสารเคมีและฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ประยุกต์จากไข่ เช่น ไข่ ไช้สมุนไพร และเปิดกิจการร้านอาหารที่บ้านชื่อ “ครัวไชนทรี” บริการอาหารท้องถิ่น รวมทั้งรับจัดเลี้ยงในงานกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน

ภาพ : ผู้ประกอบการครัวไชนทรีอำเภอคีรีมาศ

กลุ่มใบตองคลองกระเจง เป็นชุมชนแหล่งใบตองใน ตำบลคลองกระเจง อำเภอสวรรคโลก ซึ่งถือแหล่งทรัพยากรใบตองที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัยที่กระจายสินค้า คือ ใบตองสำหรับใช้ในการจัดกรรมต่างๆ ของจังหวัดสุโขทัย เช่น งานลอยกระทง พิธีบายศรีสู่ขวัญ ปัจจุบันกลุ่มผู้ประกอบการร่วมกันพัฒนาสินค้าที่ทำจากใบตอง เช่น ภาชนะบรรจุอาหารที่ใช้ในงานต่างๆ ของจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งการพัฒนาสินค้าล่าสุด คือ “กระทงจิ๋ว” หรือ “กระทงเทียน” ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย

กระทงจิ๋ววางไส้เทียนที่ได้จากน้ำตาเทียนเหลือใช้ที่รวบรวมจากวัดต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย ถือเป็นกระทงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประหยัดและมีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ ยังสามารถนำมาใช้งานได้ตลอดปี ไม่จำกัดเฉพาะในงานลอยกระทงประจำปี

ความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระทงจิ๋ว จึงเป็นตัวอย่างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ผสมผสานระหว่างต้นทุนทางการเกษตรที่รวบรวมและผลิตได้ในท้องถิ่นและต้นทุนทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการใช้วัสดุเหลือใช้ที่มาจากงานบุญ การบริจาค โดยรวบรวมเศษเทียนเหลือใช้จากวัดต่าง ๆ ซึ่งการผสมผสานต้นทุดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนทรัพยากร (Circular Economy)

ผู้แทนกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอสรีษัณาลัย (เลขาสมาคมท่องเที่ยว) นำเสนอประเพณีและกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งต้นทุนทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในอำเภอสรีษัณาลัย เช่น ประเพณีแห่ช้างบวชนาค, ประเพณีการแห่กฐินทางแม่น้ำยม, ประเพณีห่มผ้ายอดปราสาทวัดพระศรีรัตนมหาธาตุขุโขทัย, ประเพณีแห่น้ำขึ้นโฮง-สงวนเจ้าหมื่นดั่ง, เทศกาลย้อนอดีตศรีษัณาลัย นุ่งผ้าไทย ใส่เงินทองโบราณ, งานหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้าน จากภูมิปัญญา

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ไทยวน (คนเมืองล้านนา) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) ไทพวน (ลาวพวน) ม้ง เมี่ยน ปกาเกอญอ, งานหัตถกรรมเครื่องทอง เครื่องเงินโบราณ, งานหัตถกรรมเครื่องสังคโลก, งานสงกรานต์, แหล่งสวนผลไม้ อาทิ ทุเรียน เงาะ ลองกอง มะม่วง อินทผลัม เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีต้นทุนที่หลากหลายและมีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว

รายงานสถานการณ์ปัจจุบันว่าจังหวัดสุโขทัยประกอบด้วยชมรมท่องเที่ยวเพื่อสุโขทัย จำนวน 16 ชมรม โดยมีอยู่ในอำเภอศรีสัชนาลัย 8 ชมรม ซึ่งชมรมดังกล่าวยึดถือรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ที่อำเภอศรีสัชนาลัยจึงมีความพร้อมในทุกๆ ตำบล ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

ผู้แทนกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งเสลี่ยม แสดงข้อคิดเห็นว่าในอำเภอนี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศคือ วัดพิพัฒน์มงคล และวัดหลวงพ่อบึงคำ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชม แต่ทว่าประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบไม่ได้รับการกระจายรายได้มากนัก นอกจากนี้ ในพื้นที่ยังมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ งานหัตถกรรมผ้าทอ ผ้านั้น และงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน นอกจากนี้ ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมในพื้นที่เป็นกลุ่มคนที่มีวิถีวัฒนธรรมแบบคนเมือง หรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยวนล้านนา จึงมีภูมิปัญญาด้านอาหารที่แตกต่างจากอำเภออื่นๆ ของสุโขทัย

ภาพ : ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอทุ่งเสลี่ยม

ผู้แทนสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดสุโขทัย นำเสนอว่า องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนทุกอำเภอในจังหวัดสุโขทัย ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เนื่องจากจังหวัดสุโขทัยมีจุดเด่นต่าง ๆ เช่น อากาศบริสุทธิ์ แหล่งท่องเที่ยว อาหาร ตลอดจนองค์ความรู้ในมิติต่างๆ

อีกทั้งยังได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก (World Heritage Site) ได้เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative City Network) ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น

สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดสุโขทัย มีบทบาทหน้าที่ในการเสนอเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในจังหวัดสุโขทัย จากต้นทุนวัฒนธรรมที่พร้อมแปรรูปสำหรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้เสริมจากธุรกิจการท่องเที่ยว

สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นกับสุโขทัยในอนาคต คือ สุโขทัยเป็นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม

ภาพ : ผู้แทนสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือจังหวัดสุโขทัย

คุณปณิธิพร สายสินธุ์ ผู้เป็นมัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการในเมืองสุโขทัย เสนอแนวคิดเรื่องการสื่อความหมายว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของเนื้อหา (content) และผู้สื่อความหมายทางวัฒนธรรม (cultural interpreters) คนนำเที่ยวท้องถิ่นควรใช้สำเนียงท้องถิ่น หรือสำเนียงสุโขทัย เพราะถือเป็นอัตลักษณ์และเป็นเสน่ห์ สร้างให้เกิด “การรับรู้สำนึกของถิ่นที่ (sense of place)” นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ดังต่อไปนี้

- สุโขทัย เป็นที่รู้จักในมิติที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ จึงไม่สามารถปฏิเสธการเล่าเรื่องราวผ่านประวัติศาสตร์ได้ ทั้งประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน อย่างไรก็ดี ในสถานการณ์ปัจจุบันคนในพื้นที่ส่วนมากยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนนี้ และขาดการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน จึงทำให้ไม่สามารถเล่าเรื่องราวสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ทั้งนี้ ไม่ควรละเลยวัฒนธรรมร่วมของ “ภาคเหนือตอนล่าง” ความมองในภาพรวม และออกแบบกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกัน โดยต้นทุนด้านวัฒนธรรม เมืองสร้างสรรค์สุโขทัยมีมรดกวัฒนธรรมรองรับในฐานะเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองบริวาร

ภาพ : ผู้แทนมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการในเมืองสุโขทัย

3. ความสามารถในการจับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวให้ถูกต้อง เพื่อสร้างรายได้สูงสุดให้แก่ชุมชน

หลังจากการนำเสนอต้นทุนและแหล่งท่องเที่ยวของผู้แทนข้างต้นแล้ว จึงนำมาสู่การตระหนักถึงปัญหาหลักของการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย คือ

3.1 การท่องเที่ยวของสุโขทัยยังคงพึ่งพาอยู่กับงานเทศกาลประจำปีเป็นหลัก คือ เทศกาลลอยกระทง ซึ่งจัดเพียง 1 ครั้งต่อปี จึงนำมาสู่การตั้งข้อคิดเห็นว่าเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยควรมีเทศกาลครบทั้ง 12 เดือน โดยให้ชุมชนลุกขึ้นมาขับเคลื่อนและรวมตัวกันขอแรงสนับสนุนจากภาครัฐในการประชาสัมพันธ์และขอสนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี

3.2 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวแต่ละคนยังคงเลือกทำแต่กิจการของตัวเอง ยังไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้

3.3 ยังขาดกระบวนการสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในสู่นักท่องเที่ยวภายนอก

3.4 การเดินทางเชื่อมต่อระหว่างอำเภอยังไม่คล่องตัวสำหรับนักท่องเที่ยว

จากกระบวนการสานเสวนาดังกล่าวนำมาสู่ข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวต้องศึกษากลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน และเลือกจับกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง พร้อมทั้งตีโจทย์ให้แตกว่าจะนำอะไรไปขายให้ในบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการเชื่อมต่อกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

4. การพัฒนา “การท่องเที่ยวในเมืองสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน” ในฐานะที่เมืองสุโขทัยเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

4.1 ดร.ดวง บิก ฮาน (Duong Bich Hanh, Ph.D.) ผู้แทนจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) สำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ณ กรุงเทพมหานคร ได้เสนอข้อมูลเรื่อง “Sustainable Tourism Pledge” ซึ่งเป็นโครงการที่ของ UNESCO ได้ร่วมมือกับ Expedia โดยมีเป้าหมายหลักคือการรณรงค์การลดใช้พลาสติกเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งหากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและโรงแรมในพื้นที่เป้าหมายได้เข้าร่วมก็จะช่วยเป็นกลไกส่งเสริมให้เกิดที่พักและโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการก็จะได้รับการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมผ่านโครงการขององค์การ UNESCO

ภาพ : ดร.ดวง บิก ฮาน (Duong Bich Hanh, Ph.D.)

ผู้แทนจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

สำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก กรุงเทพมหานคร

(The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO)

4.2 ประเด็นคำถามปลายเปิด เสนอโดย คุณนิธิ สมุทรโคจร ต่อผู้เข้าร่วมประชุมว่า เพื่อการปรับตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และความท้าทายใหม่หลังจากเหตุการณ์โรคอุบัติใหม่ (Covid-19) เพื่อส่งเสริมให้เกิดประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว ตลอดจนการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาด โดยชักชวนให้ขบคิดในประเด็น การสร้างพื้นที่ที่สามารถเป็นสื่อในการเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ เข้าหากัน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบเกื้อกูลกันจนชุมชนแต่ละชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างความแตกต่างที่มีเสน่ห์ของสินค้าหรือบริการของแต่ละชุมชนขึ้นมาได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะผลักดันให้เกิดการแบ่งปันและการกระจายนักท่องเที่ยวลงไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยอย่างทั่วถึง การท่องเที่ยวแบบเกื้อกูลจึงเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

สรุป

แต่ละอำเภอในจังหวัดสุโขทัยมีแหล่งท่องเที่ยว และต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความพร้อมอยู่แล้ว จึงต้องร่วมกันมองหาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวและการเชื่อมต่อของกลุ่มผู้แทนชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสุโขทัย การท่องเที่ยวแบบเกื้อกูล และการใช้เรื่องราวต่าง ๆ ใส่ลงไปบนบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและกระตุ้นการท่องเที่ยว งานประชุมครั้งนี้ต้องการให้เกิดการทำความเข้าใจมุมมองของชุมชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว ความยั่งยืน และการเป็นเมืองสร้างสรรค์

วันที่ 21 กันยายน 2560

พิธีเปิดงาน

คำกล่าวต้อนรับ โดย นายสุชาติ ทีคะสุข รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย

นายสุชาติ ทีคะสุข
(รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย)

จังหวัดสุโขทัยมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติจากท่านพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่ได้กรุณาสละเวลาเดินทางมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ ในหัวข้อ “Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City สุโขทัย ถอดรหัสใต้ถุนกลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์”

ในวันนี้เป็นที่ทราบกันดีว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายหลักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติของจังหวัดสุโขทัย คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพราะเป็นสถานที่ที่ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกร่วมกับกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ด้วยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาแห่งอาณาจักรสุโขทัย และมีหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นโบราณสถานที่มีศิลปกรรมร่วมกัน

แม้ว่ารายได้หลักของจังหวัดสุโขทัยจะมาจากภาคการเกษตร แต่การท่องเที่ยวก็สร้างงานสร้างอาชีพที่หลากหลายให้กับสุโขทัย ไม่เพียงแต่เพราะเป็นมรดกโลก แต่เพราะสุโขทัยมีความโดดเด่นทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนาน สะท้อนออกมาเป็นงานประเพณีและศิลปหัตถกรรมที่สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ เช่น เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก ผ้าทอเครื่องประดับทองและเงินลายโบราณ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เปี่ยมไปด้วยคุณค่าที่ชาวสุโขทัยภาคภูมิใจ และเมื่อปีที่ผ่านมา อพท. ร่วมกับ อบจ. สุโขทัย จัดทำใบสมัครส่งสุโขทัยเข้าเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก กระทั่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

ด้วยผลการดำเนินงานดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ร่วมกันพัฒนาและยกระดับจังหวัด

สุโขทัยให้เป็นเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ และเป็นโอกาสที่จะได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทักษะงานฝีมือด้านหัตถกรรมกับสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ทั่วโลก สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาไปสู่เป้าหมายการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนตามเป้าประสงค์ขององค์การยูเนสโกร่วมกับสหประชาชาติ

รายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสอดคล้องกับหัวข้อการประชุมเสวนาครั้งนี้ทั้งหมด ซึ่งกระผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่มีโอกาสได้ต้อนรับผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ที่ได้มาร่วมตัวกันที่นี่ มากกว่า ๒๐ ท่าน เพื่อจังหวัดสุโขทัย

กระผมขอขอบคุณ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาอีกครั้ง และขอบคุณคณะที่เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร คณะผู้ติดตามท่านรัฐมนตรี ที่ให้เกียรติมาร่วมงานนี้ และขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่ให้ความร่วมมือพร้อมสนับสนุนการจัดงาน จึงขอกล่าวต้อนรับทุกท่านอย่างเป็นทางการ และขอให้การจัดงานในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทุกประการ ขอขอบคุณครับ

คำกล่าวรายงาน โดย ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ รักษาการผู้อำนวยการ อพท.

ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ
รักษาการผู้อำนวยการ อพท.

ในนามขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ผู้จัดงานการประชุมในวันนี้ กระผมขอกราบขอบพระคุณ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่กรุณาเดินทางมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ ในหัวข้อ “Sukhothai 2020 Roundtable on Tourism, Heritage and Creative City สุโขทัย ถอดรหัสใต้ถุนกลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์” ณ โรงแรมสุโขทัยเทรเซอร์ รีสอร์ท แอนด์ สปา อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ในวันที่ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๑-๒๓ กันยายน ๒๕๖๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และสร้างความร่วมมือด้านการจัดการแหล่งมรดกโลกและด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดย อพท. ได้ประสานความร่วมมือกับองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) และสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites) หรือ อีโคโมสสากล ในการกำหนดหัวข้อการเสวนา และระดมผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติในสาขาการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ รวมมากกว่า ๒๐ ท่าน ที่จะร่วมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนมุมมอง ที่จะประโยชน์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียงที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันอย่างจังหวัดกำแพงเพชร

ยูเนสโก เป็นพันธมิตรที่ อพท. ได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมดำเนินโครงการพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นเชี่ยวชาญมรดกโลกในจังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร ภายใต้โปรแกรมที่เรียกว่า (The Cultural Heritage Specialist Guide Training Programme) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งได้ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยนเรศวรพัฒนาหลักสูตรการอบรมให้เหมาะสมเฉพาะกับท้องถิ่นขึ้นมาด้วย

สำหรับความร่วมมือกับสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ หรือไอโคโมสสากล อพท. ได้รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เชี่ยวชาญนานาชาติด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม สุโขทัย หรือ The International Cultural Tourism Committee Workshop and Sukhothai Cultural Tourism Expert Symposium 2013 ซึ่งจัดขึ้นในเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ ณ จังหวัดสุโขทัย ภายใต้หัวข้อ “มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต : การท่องเที่ยวสร้างสรรค์และชุมชนยั่งยืน ในมิติการศึกษา การสื่อความหมาย และการจัดการ”

และในปีนี้อพท. ได้กำหนดจัดการประชุมระดับนานาชาติขึ้นมาอีกครั้ง ในรูปแบบการประชุมการเสวนาผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อสำคัญที่จะครอบคลุมการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ อาทิ หัวข้อ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในภาวะปกติใหม่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หัวข้อ “มุมมอง ๓๐ ปีมรดกโลกสุโขทัยที่ควรจะเป็น” ซึ่งได้รับเกียรติจาก ท่านวีระ โรจน์พจนรัตน์ อธิบดีวัฒนธรรมว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้กล่าวปาฐกถา

หัวข้อ สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว

หัวข้อ การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย และ

หัวข้อ อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัยที่ยั่งยืน

จากหัวข้อการประชุมที่มีความหลากหลายนี้ มีภาคีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งกระผมจะขอใช้โอกาสนี้ในการกล่าวบรรยายเรื่อง การส่งเสริมระบบนิเวศการท่องเที่ยวเพื่อเมืองสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน ในลำดับต่อไป เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ด้วยการประสานความร่วมมือในการพัฒนาอย่างไร

ด้วยนิยามขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ หรือ UNWTO ระบุว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ “การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงปัจจุบันและอนาคตต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เยี่ยมชม อุตสาหกรรม ธุรกิจท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และชุมชนที่เป็นเจ้าของ” ผลลัพธ์จากการจัดการประชุมในครั้งนี้ นอกจากความรู้ที่ผู้เข้าร่วมประชุมจะได้รับแล้ว อพท. มีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่า เชื่อมก๊อตบนหน้าอกของชาวสุโขทัยที่มีทั้งเข้มรดกโลกและเข้มรดกสร้างสรรค์นั้น จะนำประโยชน์มาสู่คนสุโขทัยได้อย่างไรบ้าง และมีวิธีการมุ่งไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไร

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอเรียนเชิญท่านพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กรุณาให้เกียรติ กล่าวเปิดการจัดประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติ ด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ ขอกราบเรียนเชิญครับ

คำกล่าวเปิดงาน โดย นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ
(รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

ในนามของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติ ด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ “Sukhothai 2020 Roundtable on Tourism, Heritage and Creative City สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงากรม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์” ในวันนี้

จากข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในปี 2562 จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนนักท่องเที่ยวกว่า 1,500,000 คน สร้างเม็ดเงินสะพัดในพื้นที่กว่า 3,900 ล้านบาท โดยคิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนกว่า 2,700 ล้านบาท และรายได้จากชาวต่างชาติจำนวน 1,200 ล้านบาท ทั้งนี้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกประมาณร้อยละ 90 ถูกปิดลง รวมถึงการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยต้องหยุดชะงักไปพร้อมกับจังหวัดอื่นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ผู้คนเริ่มออกเดินทางท่องเที่ยวกันบ้างแล้ว แม้ว่าสถานการณ์ของโควิดจะยังไม่มีวัคซีนรักษา และการแพร่ระบาดยังไม่น่าปลื้มใจว่ามาตรการลงได้ แต่กิจกรรมต่าง ๆ ควรต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นการจัดประชุมในวันนี้ ซึ่งผมต้องขอขอบคุณ อพท. ผู้จัดงานนี้ ที่เน้นการจัดกิจกรรมตามรูปแบบวิถีใหม่ ตามมาตรฐานข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข และแนวทางความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Safety and Health Administration) หรือ SHA ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากทำกันเป็นปกติวิถีใหม่แล้ว จะยิ่งสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้

จังหวัดสุโขทัย ในช่วงเวลาปกติ สัตว์นักท่องเที่ยวชาวไทยมีมากถึงร้อยละ 75 ขณะที่ชาวต่างชาติมีเพียงร้อยละ 25 ซึ่งสามารถทำการตลาดได้ไม่ยาก เพราะนอกจากความเป็นเมืองมรดกโลกแล้ว วิถีชีวิตของผู้คนที่คลุกคลีเติบโตมาพร้อมกับงานศิลปะ หัตถกรรม ถือเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเยือน ทั้งการทอผ้าตีนจก การทำเครื่องสังคโลก ศิลปะปูนปั้นงานไม้ และงานลวดลายทองคำหรือทองสุโขทัย ซึ่งทุกอย่างล้วนมีอัตลักษณ์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักชื่นชอบของนักท่องเที่ยวอย่างมาก อีกทั้งสุโขทัย ยังได้รับการผลักดันจาก อพท. และภาคีในจังหวัดสุโขทัยให้ได้รับคัดเลือกเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) ในปี 2562 ซึ่งเป็นการยกระดับจังหวัดสุโขทัยให้มีชื่อเสียงระดับโลก และจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้เดินทางมาเยือนเพิ่มมากขึ้นได้หลังผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไวรัสไปได้

สำหรับการจัดงานประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติ ด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ “Sukhothai 2020 Roundtable on Tourism, Heritage and Creative City สุโขทัย ถอดรหัสใต้กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์” ในวันนี้ จึงเป็นการร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงชุมชนให้มีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

โอกาสนี้ผมขอขอบคุณ อพท. และหน่วยงานสนับสนุน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เครือข่ายพันธมิตร โดยเฉพาะยูเนสโก และไอโคโนสากล ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการจัดงานครั้งนี้ และขอให้ทุกท่านร่วมงานอย่างมีความสุขและปลอดภัย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่านจะได้รับองค์ความรู้ และแนวคิด จากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ ที่ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและทัศนะกันตลอด ทั้งสามวันนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและระดับนานาชาติ ในหัวข้อ “Sukhothai 2020 Roundtable on Tourism, Heritage and Creative City” สุโขทัย ถอดรหัสใต้กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์” ณ บัดนี้ ขอขอบคุณครับ

คำกล่าวถึงเจตนารมณ์การจัดการประชุม โดย คุณชิเกรุ อาโอยากิ ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก ด้านการศึกษาประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

คุณชิเกรุ อาโอยากิ

(ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก ด้านการศึกษาประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก)

สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ทำให้การเดินทางหยุดชะงัก และส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยว การกลับมาจังหวัดสุโขทัยครั้งนี้ ผมได้มีโอกาสปั่นจักรยานชมเมือง ทำให้ได้สัมผัสบรรยากาศของวิถีสุโขทัย ทั้งในทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และคนท้องถิ่น อีกทั้งยังได้ไปซื้อสินค้าหัตถกรรมที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ ที่มีการปรับตัวหลังสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผมรู้สึกประทับใจมาก

ก่อนอื่น ผมขอกล่าวขอบคุณ อพท. ที่เป็นผู้ริเริ่มในการจัดการประชุมเสวนา และได้เชิญองค์การยูเนสโกเข้ามาเป็นผู้จัดร่วมด้วย

ภายใต้การบริหารของ ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ รักษาการผู้อำนวยการ อพท. ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์การยูเนสโก และ อพท. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แหล่งมรดก โดยเฉพาะแหล่งมรดกโลก โดยจังหวัดสุโขทัยถือเป็นจุดหมายหนึ่งในความร่วมมือของเราด้วย ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้กลับมาที่จังหวัดสุโขทัยอีกครั้งในวันนี้

ปัจจุบันนี้ ความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เราต้องหาแนวทางใหม่ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนี้ สถานการณ์โรคระบาดและผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้สร้างความท้าทายมากมายที่ไม่สามารถรับมือได้โดยองค์กรใดเพียงองค์กรหนึ่ง ผมจึงรู้สึกยินดีที่ อพท. และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น สามารถจัดการประชุมเสวนาที่ได้รับกลุ่มคนจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในช่วง 2-3 วันนี้ ผมมั่นใจว่าความตั้งใจของพวกเราจะนำไปสู่หนทางใหม่ในการต่อสู้กับวิกฤตครั้งนี้ได้

จังหวัดสุโขทัยมีความโดดเด่น ทั้งในด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่มั่งคั่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งมรดกโลก และด้านความคิดสร้างสรรค์ที่เด่นชัดด้วย ดังที่ทราบกันดีว่า จังหวัดสุโขทัยเป็นหนึ่งในเมืองจำนวนไม่กี่เมืองในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก และเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ในฐานะเมืองแห่งหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน เช่นเดียวกับเมือง Suzhou ประเทศจีน และเมือง Isfahan ประเทศอิหร่าน ถึงแม้ว่าการขึ้นทะเบียนมรดกโลก และเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ก็มีเป้าหมายร่วมกันในการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความคิดสร้างสรรค์ภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี

จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของนักเดินทาง ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเมืองใกล้เคียง คือ ศรีสะเกษ และกำแพงเพชร สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่ดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ผมเข้าใจว่ามีโครงการจากรัฐบาลส่วนกลางและหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้การท่องเที่ยวฟื้นตัวกลับมา แต่ควรมีการดำเนินการในด้านอื่น ๆ อีก

ในขณะที่การจับจ่ายด้วยเงินสดสามารถบรรเทาสถานการณ์ได้เห็นผลทันที แต่ต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ใหม่ที่ต้องให้ชุมชนเป็นจุดศูนย์กลาง และคำนึงถึงความยั่งยืนมากกว่าผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจ กลยุทธ์ในลักษณะนี้จะทำให้เกิดแบบแผนการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชนและคนรุ่นใหม่ในอนาคต

ผมขอสนับสนุนให้จังหวัดสุโขทัยใช้การจัดการแบบองค์รวม ทั้งในฐานะแหล่งมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ เพื่อขยายการประสานงานร่วมกันระหว่างประกาศระดับสากลที่มีความแตกต่างกัน การประสานงานร่วมกันนี้จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการใช้ประโยชน์จากมรดกและวัฒนธรรม ผ่านมุมมองการสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนที่มีส่วนรับผิดชอบต่อมรดกและงานสร้างสรรค์ ภายใต้การนำของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงพลังจากเด็กและเยาวชน จะทำให้จังหวัดสุโขทัยสามารถเป็นแบบแผนที่ยอดเยี่ยมในด้านการจัดการมรดกท้องถิ่นและแหล่งทรัพยากร ที่สร้างวิถีชีวิตใหม่ผ่านการสร้างสรรค์ โดยไม่ใช่แค่การรับมือในระยะสั้น หากแต่นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนในระยะยาว

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบคุณอีกครั้ง และจะรอคอยรับฟังการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประชุมเสวนาครั้งนี้ ขอขอบคุณครับ

คำกล่าวถึงเจตนารมณ์การร่วมจัดการประชุม โดย ดร.จาทูรงค์ โพคะรัตน์ศิริ กรรมการ
ผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมส
สากล

ดร.จาทูรงค์ โพคะรัตน์ศิริ กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการ
วิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล

สาส์นจาก คุณเฟอกุส แมคลาเรน (Fergus T. Maclaren) | ประธาน
คณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล

สิ่งที่ผมจะกล่าวต่อไปนี้เป็นคำกล่าวจากเพื่อนร่วมงานของผม

ในนามของประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิโคโมสสากล
ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้อยู่ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รับการชื่นชมในศักยภาพอันเป็น
เลิศ ที่มาเข้าร่วมการประชุมเสวนาในครั้งนี้ อันประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย
รักษาการแทนผู้อำนวยการ อพท. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้อำนวยการ
องค์การยูเนสโก ด้านการศึกษาประจำภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก และผู้เข้าร่วมประชุมเสวนา
ที่มาจากชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ผมขอแสดงความขอบคุณไป
ยังเพื่อนๆ ของผม และเพื่อนร่วมงานในคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอิ
โคโมสสากลทุกท่าน โดยมี ดร.จาทูรงค์ โพคะรัตน์ศิริ ให้เกียรติปาฐกถาแทนในนามของผม
ในช่วงบ่ายวันนี้ เพื่อนำไปสู่การหารือร่วมกันในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวสุโขทัย
อย่างยั่งยืนในห้วงเวลาแห่งสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19

ผมมีความยินดีที่บอกกับทุกท่านว่า โดยส่วนตัวผมมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมา
นานมากกว่า 25 ปีแล้ว ซึ่งในครั้งแรกนั้นเกิดขึ้นระหว่างที่ผมกำลังดำเนินงานวิจัยที่สถาบัน
เทคโนโลยีแห่งเอเชียในช่วงทศวรรษ ค.ศ.1990 สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาโทของผมที่เมือง
ฮานอย ซึ่งหลังจากนั้นไม่นานจึงได้เข้าร่วมการประชุมเตรียมการระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้ที่จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะของผู้แทนประจำปีแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสากลช่วง
ต้นทศวรรษ ค.ศ. 2000 ในระหว่างนั้นผมจึงมีโอกาสนสัมผัสความเป็นไทยด้านต่าง ๆ มากมาย
เช่น แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญต่างๆ ความงดงามทางธรรมชาติ ตลอดจนลักษณะ
ธรรมชาติของคนไทยที่มีความยินดีต้อนรับและมีความเป็นกันเองจนเป็นที่มาของคำว่า ดินแดน
แห่งรอยยิ้ม

การประกาศยกย่องให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร เป็นแหล่งมรดกโลก ในปี พ.ศ. 2546 โดยองค์การยูเนสโกนั้น ช่วยส่งเสริมให้คุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากลของ สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร เป็นที่รับรู้ถึงความเป็นเอกภาพของหน่วยทางการเมืองในอดีตได้เป็นอย่างดี ดังเห็นได้จากหลักฐานศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมต่างๆ อันแสดงจุดเริ่มต้นของศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เป็นที่รู้จักกันในนาม “ศิลปะสุโขทัย” ซึ่งการแสดงออกอย่างเป็นเอกลักษณ์ดังกล่าว นำมาสู่การประกาศยกย่องด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้สุโขทัยเป็นเมืองสร้างสรรค์ ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2562

ภายใต้การสนับสนุนจากองค์การยูเนสโกดังกล่าว จึงเคยมีความพยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกแห่งนี้ ซึ่งยังไม่เป็นที่ตระหนักกันอย่างดีนัก ดังนั้นคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล ซึ่งได้รับเกียรติการทำงานร่วมกันและแรงสนับสนุนสำคัญจาก ดร.จาดรงค์ โพคะรัตน์ศิริ ที่ได้เริ่มลงพื้นที่จังหวัดสุโขทัยในปี พ.ศ. 2556 เพื่อประเมินผลทางด้านความเชี่ยวชาญและทางเทคนิค (A Professional and Technical Assessment) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองและการวางแผนการท่องเที่ยวยั่งยืน ซึ่งผลจากการดำเนินงานดังกล่าวนำมาสู่การจัดทำรายงานสรุปโครงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์และมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักสำคัญว่าในขณะที่ชุมชนในท้องถิ่นมีศักยภาพสูง มีความเชื่อมั่นในคุณค่า และมีความกระตือรือร้นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนแล้วนั้น กลับยังมีปัญหาและความท้าทายมากมายที่พวกเขาต้องฝ่าฟันด้วยกลยุทธ์และความร่วมมือระดับจังหวัดเพื่อนำไปสู่การประสบความสำเร็จ และเพื่อยกระดับศักยภาพของภูมิภาค ตลอดจนเพื่อสร้างการตระหนักรู้ให้แก่ผู้คนในพื้นที่ ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวเป็นฐานสำคัญสำหรับการหารือและการปฏิบัติงานเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนในอนาคตของสุโขทัยที่กำลังจะเกิดขึ้นในการประชุมเสวนาครั้งนี้

ตามที่เราทุกคนรับทราบกันดีอยู่แล้วว่าการท่องเที่ยวทั่วโลกมีความท้าทายต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ระบุถึงตัวเลขการท่องเที่ยวและการมาเยือนของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศในปี พ.ศ. 2564 จะลดลงมากถึงร้อยละ 60-80 เหมือนกันทั่วทั้งโลก ข้อมูลทางสถิตินี้แสดงให้เห็นถึงการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 67 ล้านคน และรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วโลกที่ลดลงไปถึง 80 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ น้อยกว่ารายได้จากการท่องเที่ยวทั่วโลกในปี พ.ศ. 2562

ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 167 ล้านคน และให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเกือบ 40 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนและในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทว่านับตั้งแต่สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ในเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการลดลงของกิจกรรมการท่องเที่ยวมากถึงร้อยละ 76 และหนักที่สุดจากการระงับการบินภายในประเทศชั่วคราวซึ่งเริ่มต้นในเดือนเมษายน ในขณะที่การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศจะได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วงเดือนตุลาคมนี้ ซึ่งนักท่องเที่ยวเหล่านี้ต้องมีวีซ่านักท่องเที่ยวพิเศษ (Special Tourist Visa) พร้อมกับข้อจำกัดต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยว ทั้งนี้ มีการคำนวณผลกระทบจากการลดลงของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการขาดนักท่องเที่ยวดังกล่าวในแต่ละเดือน ซึ่งส่งผลต่อการลดลงของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทยร้อยละ 1

หากพิจารณาถึงการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวในจำนวนแหล่งมรดกโลกทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม และแบบผสมทั้งสองประเภท จากจำนวน 1,121 แหล่ง ข้อมูล ณ วันที่ 14 เดือน กันยายน พ.ศ. 2563 ภายใน ภาคี 167 ประเทศ มีจำนวนแหล่งมรดกโลกร้อยละ 37 ที่ยังเปิดให้เข้าชม ร้อยละ 37 ที่ยังปิดบริการอยู่ และร้อยละ 26 ที่ยังเปิดให้เข้าชมบ้างบางส่วน ซึ่งแม้ว่า จะมีการอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในบริเวณศูนย์กลางเมืองประวัติศาสตร์ หรือทั่วทั้งเมืองก็ตาม แต่สถานที่บางแห่งยังอาจต้องปิดให้บริการ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว และอาคารที่เป็นสัญลักษณ์หรืออาคารสำคัญทางศาสนา

ดังนั้น องค์การของผม คณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล จึงกำลังดำเนินการปรับปรุงกฎบัตรอโคโมสสากลว่าด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรม (The ICOMOS International Cultural Tourism Charter) ซึ่งได้รับการปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยกฎบัตรฉบับใหม่จะอ้างอิงถึงสถานการณ์ปัจจุบันและแผนการแก้ปัญหาในปัจจุบันมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มรดกจากฐานสิทธิ์ และการบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ.2573 ส่วนประเด็นพิจารณา รองลงมา คือ เรื่องโรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความขัดแย้ง จะได้รับการพัฒนา เนื้อหาโดยแยกเป็นบทเฉพาะเพื่อส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการแก้ไขและการฟื้นคืนสภาพ ดั้งเดิมให้เร็วที่สุด

องค์การยูเนสโกและหน่วยงานที่ปรึกษาด้านมรดกโลก สภาการโบราณสถานระหว่าง ประเทศ (ICOMOS) องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) ศูนย์ระหว่าง ชาติว่าด้วยการศึกษา การอนุรักษ์ และปฏิสังขรณ์สมบัติทางวัฒนธรรม (ICCROM) จึงได้ร่วมกัน ก่อตั้งหน่วยเฉพาะกิจด้านวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยว และด้านสถานการณ์โรคระบาดโควิด- 19 โดยมีมุ่งเน้น (1) มาตรการการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่แหล่งมรดกโลกและคุ้มครองความเป็นอยู่ ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่วิถีใหม่ที่ต้องมีความสามารถหลายด้านและมีความสามารถฟื้นฟูกลับมา เป็นดังเดิมได้ (2) การสร้างตัวอย่างสถาบันทางวัฒนธรรมหรือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ สามารถกลับมาเปิดให้บริการการท่องเที่ยวได้อีกครั้ง และ (3) สร้างการแลกเปลี่ยนแนวโน้ มต่างๆ ของโลก โดยจะจัดให้มีการประชุมเสวนาผ่านเว็บไซต์ครั้งแรก ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2563 ตามด้วยการประชุมระดับภูมิภาคในทวีปเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา ระหว่าง เดือนตุลาคมถึงธันวาคมนี้

ทั้งนี้ ยังมีฐานข้อมูลออนไลน์สำหรับสมาชิกเครือข่ายมรดกโลกที่กำลังดำเนินงานเพื่อ กลับมาเปิดให้บริการการท่องเที่ยวอีกครั้งเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในระหว่างที่กำลังพัฒนา เศรษฐกิจท้องถิ่นให้ฟื้นตัวและยั่งยืน ซึ่งหากผู้เข้าร่วมการประชุมเสวนาท่านใดสนใจข้อมูล เพิ่มเติมในสิ่งที่ผมได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ท่านสามารถติดต่อผมได้โดยผ่านทาง ดร.จาตุรงค์ โพคะ รัตน์ศิริ

สุดท้ายนี้ ผมขอแสดงความยินดีและส่งกำลังใจจากคณะกรรมการวิชาการด้าน ท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล ไปยัง อพท. และ อพท.สุโขทัย สำหรับการเริ่มต้น ความคิดที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลกและเมือง สร้างสรรค์ ผมขอให้คุณประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนในชุมชนของคุณ และสิ่งเหล่านั้นจะพัฒนาให้เกิดการเกื้อกูลประโยชน์ร่วมกันในการก้าวต่อไปข้างหน้า

ขอบคุณครับ

บรรยายโดย ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ รักษาการผู้อำนวยการ อพท.

หัวข้อ : การส่งเสริมระบบนิเวศการท่องเที่ยวเพื่อเมืองสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน

(Creating Tourism Ecology for Sustainable Creative City)

ดร.ชูวิทย์ มิตรชอบ รักษาการผู้อำนวยการ อพท.

ในปี พ.ศ. 2547 องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (The UNESCO Creative Cities Network: UCCN)” และเปิดรับสมัครเมืองต่าง ๆ จากทั่วโลกที่เป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการและมีพื้นฐานที่จะสามารถขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าสู่การเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นและภาครัฐ ในการสร้างสรรค์เมืองผ่านการพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงสร้างทางสังคม ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ท้องถิ่นมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองที่เอื้อต่อการสร้างธุรกิจหรืออุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เกิดสันติและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่นของเมืองสร้างสรรค์นั้นๆ ซึ่งตามนิยามเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ระบบนิเวศ วัฒนธรรม บรรยากาศการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้คนท้องถิ่นสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านใด ทั้งนี้ ประเภทของเมืองสร้างสรรค์ มีการจัดจำแนกไว้ 7 ด้าน ได้แก่

- 1) เมืองแห่งวรรณกรรม (City of Literature) 39 เมือง
- 2) เมืองแห่งการออกแบบ (City of Design) 40 เมือง
- 3) เมืองแห่งภาพยนตร์ (City of Film) 18 เมือง
- 4) เมืองแห่งดนตรี (City of Music) 47 เมือง
- 5) เมืองแห่งหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (City of Crafts and Folk Arts) 49 เมือง
- 6) เมืองแห่งศิลปะสื่อประชาสัมพันธ์ (City of Media Art) 17 เมือง
- 7) เมืองแห่งอาหาร (City of Gastronomy) 36 เมือง

จากฐานข้อมูลปีพ.ศ.2562 มีเมืองต่างๆ ทั่วโลกเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์จำนวน 246 เมือง จาก 84 ภูมิภาคสมาชิกขององค์การยูเนสโก

สำหรับการขับเคลื่อนในประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีเมืองที่เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ 4 เมือง ได้แก่ ภูเก็ต (เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร: 2558), เชียงใหม่ (ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน: 2560), กรุงเทพฯ (ด้านการออกแบบ: 2562) และสุโขทัย (ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน: 2562) โดยในอนาคต อพท. มีแผนเสนอเมืองสร้างสรรค์เพิ่มเติมอีก 2 เมือง คือ น่าน (ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน) และสุพรรณบุรี (ด้านดนตรี) โดย อพท. มีเป้าหมายให้เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์สร้างเสริมประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนในเมืองสร้างสรรค์ เกิดการสร้างแรงบันดาลใจและเข้าใจตัวตนของเมืองสร้างสรรค์แต่ละแห่ง

ภารกิจสำคัญ 6 ประการของเมืองสร้างสรรค์

ภายใต้แนวคิดเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (the UNESCO Creative Cities Network: UCCN)

- 1) เสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือระหว่างเมืองสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้แต่ละเมืองได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
- 2) กระตุ้นและยกระดับการริเริ่มต่าง ๆ โดยให้ชุมชนท้องถิ่นใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบการพัฒนาของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างสาธารณะ เอกชน และประชาชน
- 3) เสริมสร้างการผลิต การจำหน่าย และเผยแพร่กิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ
- 4) พัฒนาศูนย์ของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม รวมทั้งโอกาสสำหรับผู้สร้างสรรค์และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม
- 5) สร้างและพัฒนาโอกาสการเข้าถึง และการมีส่วนร่วมในวิถีทางวัฒนธรรม ตลอดจนการใช้สินค้าและบริการที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม สำหรับคนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน
- 6) บูรณาการทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เข้ากับกลยุทธ์และแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเต็มที่

ความคาดหวัง 6 ประการต่อเมืองสร้างสรรค์

- 1) การพัฒนาธุรกิจให้เติบโต และมีความยั่งยืน
- 2) การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ
- 3) การพัฒนาให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และมีความเท่าเทียมในการทำงานร่วมกัน
- 4) การพัฒนาเมืองที่เกิดใหม่
- 5) การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) การพัฒนาสังคม และภาคประชาชน

หลัก 5As ของเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย

อพท. นำหลัก 5As มาพัฒนาเป็นนโยบายการดำเนินงาน ดังนี้

1) Attraction: แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ ให้ทุกคนเกิดสำนึกในความเป็นเจ้าของเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) Accessibility: การเข้าถึงโอกาสทางธุรกิจ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

3) Accommodation: การเตรียมพร้อมด้านที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

4) Amenities: สิ่งอำนวยความสะดวกให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงการท่องเที่ยวได้

5) Activities: ส่งเสริมเทศกาลสร้างสรรค์

นอกจากหลัก 5As ข้างต้นแล้ว อพท. ยังนำ “เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC)” มาใช้กับเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย ดังนี้

1) Management: การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

2) Social Issues: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเศรษฐกิจและสังคม

3) Culture: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านวัฒนธรรม

4) Environment: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

โครงการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย

โครงการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety & Health Administration: SHA) เป็นโครงการความร่วมมือของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จัดทำขึ้นเพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยจากสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย มีหลักสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) Safe: ความปลอดภัย

2) Clean: ความสะอาด

3) Fair: ความเป็นธรรม

4) Sustainable: ความยั่งยืน

โครงการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย จะช่วยยกระดับมาตรฐานชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เมืองสร้างสรรค์สุโขทัย

ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมและการขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวที่เมืองสร้างสรรค์สุโขทัย จึงจูงขยายออกมาจากการท่องเที่ยวแต่เพียงอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แต่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของชุมชนโดยรอบตามหลักความเป็นพลเมือง (citizenship) ควรใช้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวสำหรับทุกคน (tourism for all) ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

แนวทางการสนับสนุนการสร้างสรรค์ในพื้นที่ เช่น การปิดถนนชั่วคราวเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ อพท. ยังส่งเสริมให้มัคคุเทศก์ในท้องถิ่นนำเที่ยวโดยใช้การพูดสำเนียงสุโขทัย และพัฒนายี่ห้อสินค้าทางวัฒนธรรมภายใต้ชื่อ “มรดกพระร่วง (Phra Ruang Heritage)”

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การช่วยกันวางแผนจัดการรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป ควรกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ชุมชนเกิดการหลอมรวมกับแหล่งท่องเที่ยวในฐานะเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ ผ่านการกระบวนการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งการคิด การวางแผน การปฏิบัติงาน การแสดงความรับผิดชอบ และการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น การสร้างเมืองสร้างสรรค์จึงเป็นการทำงานสร้างสรรค์แบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเมืองสร้างสรรค์ร่วมกัน

วันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 15.30-16.30 น.

หัวข้อ : ภาวะปกติใหม่กับตลาดการท่องเที่ยวโลก

ผู้นำเสนอ คุณแรนดี้ เดอร์บัน (Randy Durband) | ผู้บริหารสภาการท่องเที่ยวยั่งยืนสากล (Global Sustainable Tourism Council, GSTC)

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากประเทศเกาหลีใต้

คุณแรนดี้ เดอร์บัน ได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นว่า “เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC)” เป็นเกณฑ์ที่ใช้เพื่อสร้างมาตรฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับสากล ได้แก่ เกณฑ์สำหรับองค์กรที่จัดบริการท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Industry: GSTC-I) และ เกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destinations: GSTC-D) นอกจากนี้ ยังต้องมีการร่วมมือกับสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภาวะปกติใหม่กับตลาดการท่องเที่ยวโลก

จากผลกระทบการระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้สามารถคาดการณ์ภาวะปกติใหม่ที่จะเกิดขึ้นในตลาดการท่องเที่ยวโลก แบ่งออกได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1) ภาวะปกติใหม่แบบระยะสั้น (Near-term New Normal) ซึ่งคาดว่าจะจบลงภายในปี พ.ศ. 2564 โดยนักท่องเที่ยวยังคงไม่เบื่อหรือละทิ้งการท่องเที่ยว ทว่าจะเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นการเดินทางระยะสั้นที่สามารถเดินทางไป-กลับได้ หรือเลือกท่องเที่ยวตามสถานที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ แนวโน้มพฤติกรรมที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการท่องเที่ยวแบบกลางแจ้งที่มีความเสี่ยงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 น้อยกว่าสถานที่ปิด อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องมีการเตรียมตัวป้องกันและรับมือกับการระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกใหม่อยู่เสมอ

2) ภาวะปกติใหม่แบบระยะยาว (Long-term New Normal) ซึ่งคาดว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างแบบถาวร และในขณะเดียวกันหลายอย่างจะยังคงเป็นรูปแบบเดิมเหมือนกับช่วงก่อนเกิดการระบาดของโควิด 19 อย่างไรก็ตามภายใต้เงื่อนไขภาวะปกติใหม่แบบระยะยาว ส่งผลต่อความคิดของนักท่องเที่ยว ซึ่งหันมาให้ความสำคัญกับสุขอนามัยและความปลอดภัยมากกว่า เช่น ข้อกังวลด้านสุขอนามัย และความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนการพิจารณาการให้ความสำคัญด้านสุขอนามัยของโรงแรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ

เป็นต้น รวมทั้งใคร่ครวญต่อเรื่องค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่ามัดจำ การปกป้องจากการถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการยกเลิกบริการต่างๆ

นอกจากนี้ภายใต้สถานการณ์ภาวะปกติใหม่ ยังส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวอย่างเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ

ภาคธุรกิจ ต้องปรับตัวอย่างมาก เนื่องจากผู้ประกอบการจำนวนมากจะตกอยู่ในภาวะปัญหาทางการเงินเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี และต้องใช้ระยะเวลาหลายปีในการฟื้นฟูสภาพคล่องทางการเงิน และการฟื้นฟูความสามารถในการกลับมาดำเนินการท่องเที่ยวได้ดังเดิม และต้องเตรียมความพร้อมของระบบต่าง ๆ เพื่อรับมือกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่จะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งระบบการจองที่พัก เงื่อนไขการจ่ายเงิน

ภาคแหล่งท่องเที่ยว ต้องวางแผนแนวทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ๆ เพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะเปลี่ยนแปลงในช่วง 5-10 ปี ต้องเกิดการตระหนักร่วมกันถึงความเปราะบางของการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวจะสามารถฟื้นตัวกลับมาได้หลังจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว ตลอดจนโรคระบาด เป็นต้น

เป็นที่น่ายินดีว่า การดำเนินงานของ อพท. เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและก้าวหน้า ซึ่งแตกต่างกับภาคการท่องเที่ยวอื่นๆ ของไทยและของประเทศอื่นๆ เนื่องจาก อพท. มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ

เป้าหมายสำคัญ คือ การยกระดับให้การเดินทางและการท่องเที่ยวทุกรูปแบบมุ่งเป้าสู่การจัดการบนฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม สาธารณชน และนักท่องเที่ยว

ลักษณะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาจใช้ได้ดีกว่าในบริบทของภาควิชาการ ในขณะที่การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเหมาะสมกับภาคการตลาดท่องเที่ยวมากกว่า เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นครอบคลุมพฤติกรรมและการบริโภคบริการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง เช่น การลดการใช้พลาสติก และการรวบรวมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้างมากขึ้น รวมทั้งนักท่องเที่ยวด้วย

ถึงแม้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ระยะเวลายันสั้น แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะทำให้คนตระหนักถึงประเด็นนี้มากขึ้น

ภาวะปกติใหม่กับตลาดการท่องเที่ยวในเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย

สำหรับตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสุโขทัย กล่าวได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็น กลุ่มเป้าหมายที่สร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวได้มั่นคงได้มากที่สุด เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เช่น ไต้หวัน ญี่ปุ่น และเกาหลี ยังเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องคำนึงถึงด้านสุขอนามัยอย่างหนักในช่วงเวลานี้

ดังนั้นภาคการท่องเที่ยวของสุโขทัยต้องโฆษณาและสร้างความมั่นใจให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ทั้งในระดับนักท่องเที่ยวภายในประเทศ และระดับต่างประเทศ ว่าการท่องเที่ยวแบบที่ปลอดภัย การท่องเที่ยวแบบสัมผัสประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่สุโขทัยนั้น เป็นการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยจากโรคโควิด 19

วันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 15.30-16.30 น.

หัวข้อ: รูปแบบการท่องเที่ยวภาวะปกติใหม่ ในแหล่งมรดกโลกด้านวัฒนธรรม

ผู้นำเสนอ: คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณากรุล | ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม องค์การยูเนสโก

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากกรุงเทพมหานคร

ในช่วงระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง มักอยู่กับรูปแบบการไปเที่ยวตามชายหาด และท้องทะเลในภาคใต้ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและชุมชน ด้วยมีจำนวนนักท่องเที่ยวล้นหลาม จนกระทั่งเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จึงทำให้ต้องปิดชายหาดและการท่องเที่ยวตามท้องทะเล ซึ่งเป็นผลดีต่อการฟื้นฟูธรรมชาติ รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสการเพิ่มจำนวนของประชากรสัตว์น้ำเค็มสายพันธุ์ที่เคยใกล้จะสูญพันธุ์มาแล้วก่อนหน้านี้ให้กลับมาบริบูรณ์อีกครั้ง เรื่องราวความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ภาครัฐเกิดความตระหนักถึงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติว่าแหล่งท่องเที่ยวตามชายหาดควรมีระยะเวลาปิดบริการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของรอบปีเพื่อให้ธรรมชาติมีโอกาสรื้อฟื้นตัวเอง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) และการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (community-based tourism) เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ดังตัวอย่างเช่น เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง ที่ประเทศลาว การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นการเพิ่มโอกาสใหม่ในการปรับตัวด้านการท่องเที่ยว และอาจเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจดั้งเดิมของท้องถิ่น เช่น การรับจ้างทั่วไป มาเป็นการได้รับการส่งเสริมและอุดหนุนเศรษฐกิจชุมชน เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่าในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมานั้น สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลายแห่งในประเทศไทยต้องปิดตัวลงเช่นกัน กล่าวคือ หากคิดเป็นสัดส่วนจะพบว่า ร้อยละ 90 ของสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมต้องปิดให้บริการ ร้อยละ 10

ของพิพิธภัณฑ์ที่จะไม่มีโอกาสกลับมาเปิดบริการท่องเที่ยวได้อีก และร้อยละ 30 ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะสูญหายไปจากภาคการตลาดท่องเที่ยวในประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาดังกล่าว มีการใช้เทคโนโลยีการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (virtual visit) บนโลกออนไลน์เพื่อชดเชยที่พิพิธภัณฑ์สถานที่จริงต้องปิดทำการ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของกรมศิลปากร ซึ่งรูปแบบการปรับตัวการให้บริการดังกล่าวเป็นที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่พิพิธภัณฑ์ชั้นนำทั่วโลก คำถามสำคัญคือ เราจะมีแนวทางการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวบนโลกเสมือนจริงนี้ได้อย่างไร และจะสร้างประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างไรเมื่อนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวผ่านโลกเสมือนจริงได้

การเสนอตัวแบบสำหรับการพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าคิดคือ การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยมักให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวภายในประเทศในฐานะการแก้ไขปัญหาระยะสั้น ซึ่ง ณ เวลานั้นจึงต้องกลับมาคิดทบทวนว่าเราจะใช้ทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในประเทศไทยอย่างไร เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพื่อตอบรับรูปแบบการท่องเที่ยวภาวะปกติใหม่ที่จะเปลี่ยนการท่องเที่ยวภายในประเทศให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากกว่ากว่าพึ่งพานักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเป็นหลัก เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีน เป็นต้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนในเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยในอนาคต มีแนวทางดังต่อไปนี้

1) การวางแผนทางเพื่อการบรรลุ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)” ของสหประชาชาติ ข้อ 11.4 ที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความพยายามในการป้องกันและปกป้องมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของโลก ซึ่งมาจากเป้าหมายหลักข้อที่ 11 ในการให้คำมั่นสัญญาที่จะทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) การใช้แนวทาง “วาระการพัฒนาเมืองฉบับใหม่ (The New Urban Agenda)” ซึ่งเป็นข้อเสนอของ The United Nation Conference on Housing and Sustainable Urban Development (UN-Habitat) เป็นแนวทางการปฏิบัติใหม่ที่สำคัญกับการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่หน่วยงานระดับย่อย ซึ่งหมายถึง หน่วยงานท้องถิ่น เพื่อออกแบบและพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งสามารถนำแนวทางการพัฒนาเมืองใหม่นี้มากระตุ้น ส่งเสริม ปกป้อง และยกระดับมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ใช้สร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับเมืองให้มีความเชื่อมโยงในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงอัตลักษณ์ของคน

3) “การลงนามปฏิญญายูเนสโกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” องค์การยูเนสโกได้เปิดโอกาสให้ภาคบริการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นทั่วประเทศไทยเข้าร่วมการลงนามปฏิญญายูเนสโกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (UNESCO Sustainable Tourism Pledge) ซึ่งมีเป้าหมายในการผลักดันและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสัมผัสประสบการณ์ความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมในท้องถิ่น และให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ลดรอยเท้าคาร์บอน (carbon footprint) เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่พักในท้องถิ่นได้แสดงศักยภาพการให้ความใส่ใจในการให้บริการอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาพักในชุมชน ซึ่งแนวทางจากองค์การยูเนสโกดังกล่าวจะช่วยฟื้นตัวการเดินทางและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถร่วมลงนามได้ในเว็บไซต์ <https://unescosustainable.travel/th>

4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นแหล่งระดมความคิด และใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เช่น ตัวแบบการดำเนินธุรกิจ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น ควรสนับสนุนให้ท้องถิ่นเชื่อมต่อกับชุมชนออนไลน์ เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้า โดยไม่ต้องรอให้สถานการณ์กลับมาอยู่ในภาวะปกติ เช่น โครงการ Local Alike กิจกรรมเพื่อสังคมที่ใช้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งต่อยอดไปสู่โครงการ Local Aroi, Local Alot และ Local Around ที่เป็นการสร้างโอกาสใหม่ๆ และกระจายความเสี่ยง ไม่พึ่งการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

5) สิ่งสำคัญ คือ การคำนึงถึงคนอื่นที่ทำงานด้านวัฒนธรรมเหมือนกัน (ที่ไม่ใช่แค่บุคลากรที่ทำงานโดยตรงเกี่ยวพิพิธภัณฑสถาน ภัตตาคาร นักโบราณคดี สถาปนิก ฯลฯ) เช่น ผู้เชี่ยวชาญงานหัตถกรรมของท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงความยั่งยืนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยังมีชุดคำถามที่น่าสนใจ ต่อการพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่

- จะสร้างรายได้ทางเลือกผ่านการเข้าถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมในระบบออนไลน์ได้อย่างไร?

- จะแสวงหาตลาดการท่องเที่ยวระดับโลกได้อย่างไร?

- จะกระตุ้นการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมบนโลกออนไลน์ได้อย่างไร?

- จะสร้างความมั่นคงด้านความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างไร? ซึ่งคำถามนี้ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากในช่วงเวลานี้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเปราะบางมากที่สุดทั้งด้านปัญหาสังคม การฆ่าตัวตาย ภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจ ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ระบบนิเวศการท่องเที่ยวท้องถิ่น และภาคการผลิตทรัพยากรท้องถิ่น เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนในท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขการปรับตัวในภาวะปกติใหม่

- จะสร้างมูลค่าร่วมกันอย่างไร ระหว่างมูลค่าทางสังคม กับมูลค่าทางการเงินที่ได้จากทรัพยากรทางวัฒนธรรม?

ประเด็นเสวนา

ผู้ร่วมเสวนา: **คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณากรู** | ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม องค์การยูเนสโก
คุณแรนดี้ เดอร์บัน (Randy Durband) | ผู้บริหารสภาการท่องเที่ยวยั่งยืนสากล (Global Sustainable Tourism Council: GSTC)

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกล

คำถาม (คุณแรนดี้ เดอร์บัน): หากต้องการให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ใช้เวลาท่องเที่ยวและพักค้างคืนในชุมชนในระยะเวลาที่ยาวนานมากขึ้น องค์การยูเนสโกมีกลยุทธ์และเครื่องมืออะไรที่จะนำมาใช้ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเหล่านี้

คำตอบ (คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณากรู): สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ และมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดความสนใจให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งต่างฝ่ายต่างให้ความสนใจกับสินค้าและบริการ รวมทั้งร่วมกันแสวงหาความเป็นไปได้ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ ผ่านการบริการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายของชุมชน โดยไม่ยึดติดกับการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม

คำถาม (คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณากรู): เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ เราจะพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มีความน่าสนใจมากกว่าเดิมได้อย่างไร

คำตอบ (คุณแรนดี้ เดอร์บัน): ความเป็นของแท้ดั้งเดิมกับการเชื่อมต่อ เป็นจุดดึงดูดสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะนักท่องเที่ยวต่างต้องการสัมผัสความเป็นของแท้ดั้งเดิม และ

เรียนรู้ในทางที่สนุกสนาน และสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตื่นเต้นคือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์การท่องเที่ยว อัตลักษณ์ และองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

(คุณมณฑิรา หรยางกูร อุณาภูล): สุโขทัยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ที่มีศักยภาพอีกจำนวนมาก เช่น อาหาร งานหัตถกรรม งานออกแบบต่างๆ ฯลฯ ที่สามารถใช้ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวในเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยได้มากกว่าเพียงแค่การประชาสัมพันธ์เส้นทางสถานที่มรดกโลก นอกจากนี้ สุโขทัยต้องพยายามช่วยกันหาแนวทางหรือลักษณะการท่องเที่ยวที่เป็นของท้องถิ่นจริงๆ ที่มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว และไม่ใช่เพียงการเลียนแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำ ถนนคนเดินกลางคืน และภาพวาดบนผนังอาคาร street art)

(คุณเรณดี เตอร์บัน): ควรส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นหลัก เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการเดิน และขี่จักรยานผ่านเส้นทางธรรมชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจชอบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติด้วยเช่นกัน สุดท้ายแล้ว สุโขทัยต้องพิจารณาว่ามีทรัพยากรอะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้เป็นจุดดึงดูดเพื่อการท่องเที่ยวได้

บทวิเคราะห์ และการถอดบทเรียน การประชุมวันที่สอง วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2563

สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงากรรม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
(Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City)
การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
ระดับประเทศและนานาชาติ

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.00-09.40 น.

หัวข้อ : ปาฐกถา: มุมมอง 30 ปี มรดกโลกสุโขทัยที่ควรจะเป็น

องค์ปาฐก: คุณบวรเวท รุ่งรุจี

อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และนายกสมาคมอิโคโมสไทย

คุณบวรเวท รุ่งรุจี

อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และนายกสมาคมอิโคโมสไทย

การอนุรักษ์พัฒนาเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยในระยะแรกก่อนมีการจัดตั้งอุทยานประวัติศาสตร์ เน้นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความสะดวก โดยยังไม่ได้เน้นการศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานอย่างละเอียด เช่น การตัดถนนผ่านเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยตัดผ่านตระพังตระกวนกลางเมืองสุโขทัย ต่อมาการดำเนินงานของกรมศิลปากร เน้นศึกษาโบราณสถานเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงพื้นที่โดยรอบ จนเมื่อมีการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานแล้ว ทำให้พื้นที่โดยรอบมีการใช้งานมากขึ้น เช่น การตั้งร้านค้าต่างๆ เป็นต้น

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2520 มีการจัดตั้งอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จึงมีการอนุรักษ์ทั้งโบราณสถาน และปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน ซึ่งต้องมีการร่วมมือกันหลายด้าน เช่น นักโบราณคดี ศึกษารูปแบบและการบูรณะโบราณสถานตามหลักวิชาการ มีการรื้อถนนเดิมที่ตัดผ่านตระพังตระกวนในเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย และมีปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบโบราณสถาน เพื่อคืนสภาพโบราณสถานและคงสภาพความของความเป็นเมืองเก่า ภายใต้แนวคิดการอนุรักษ์ตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานและมรดกวัฒนธรรมของโลกในกฎบัตรเวนิส พ.ศ. 2507 (The Venice Charter 1964) ทำให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยมีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและด้านสุนทรียะ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปกรรมของคนในอดีตและปัจจุบัน

เมื่อปี พ.ศ. 2534 เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Heritage Site) โดยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ตามเกณฑ์ข้อที่ 1 คือ เป็นตัวแทนที่แสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรม หรือตัวแทนของความงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดยิ่ง (i. represents a masterpiece of human creative genius)

และเกณฑ์ข้อที่ 3 คือ เป็นเอกลักษณ์ หายากยิ่ง หรือเป็นของแท้ดั้งเดิม (iii. bears a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared) ดังมีประจักษ์พยานคือเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ที่ถือเป็นงานศิลปกรรมที่เป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของสุโขทัยหนึ่งเดียวในโลก

ความสำคัญของเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย ครอบคลุมทั้งโบราณสถานในเขตเมือง และนอกเมืองเก่าสุโขทัย คือ กลุ่มโบราณสถานในเขตอรัญญิก ทางด้านตะวันตกของเมือง ระบบการจัดการน้ำสำหรับกักเก็บน้ำและส่งน้ำมาที่กำแพงเมืองและคูเมือง ได้แก่ เขื่อนศรีดงส์และแนวคลอง ซึ่งปัจจุบันยังมีการปรับปรุงและพัฒนาโดยกรมชลประทาน เพื่อใช้ประโยชน์

สิ่งที่ควรพัฒนาสำหรับมรดกโลกสุโขทัยในอนาคต ได้แก่

- เขื่อนศรีดงส์ 2 เป็นโบราณสถานขึ้นทะเบียนแล้วโดยกรมศิลปากร มีลักษณะเป็นคันดินกั้นน้ำ จากภาพถ่ายทางอากาศแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จึงเห็นว่าควรมีการฟื้นฟูแนวเขื่อนนี้ขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้เป็นที่กักเก็บน้ำสำหรับการเกษตรให้เกิดประโยชน์ต่อคนสุโขทัยในปัจจุบัน
- อ่างเก็บน้ำนอกเมืองบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการพัฒนาพื้นที่ เพื่อใช้เป็นที่กักเก็บน้ำสำหรับการเกษตรของคนสุโขทัยในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถาน
- ถนนพระร่วง ซึ่งเชื่อมโยงระหว่าง 3 เมืองมรดกโลกทางประวัติศาสตร์ คือ เมืองสุโขทัย เมืองศรีสัชนาลัย และเมืองกำแพงเพชร ปัจจุบันเป็นถนนทางหลวงชนบท การพัฒนาและดูแลจากหลายหน่วยงานควรมีทิศทางเดียวกัน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ควรผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาถนน เพื่อใช้เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเมืองมรดกโลกดังกล่าว

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.00-09.40 น.

หัวข้อ : ปาฐกถา: มุมมอง 30 ปี มรดกโลกสุโขทัยที่ควรจะเป็น

องค์ปาฐก: คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์

อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และที่ปรึกษามาคมอีโคโมสไทย

คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์

อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และที่ปรึกษามาคมอีโคโมสไทย

การอนุรักษ์พัฒนาเมืองเก่าสุโขทัยในระยะแรกก่อนมีการจัดตั้งอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นการทำงานแบบบูรณาการจากผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา รวมถึงต้องทำงานร่วมกับชุมชน อีกทั้งเป็นครั้งแรกที่มีการจัดทำแผนแม่บท ซึ่งประกอบด้วยแผนงานย่อย 8 แผน ได้แก่

- 1) แผนงานด้านโบราณคดี
- 2) แผนงานบูรณะ/อนุรักษ์โบราณสถาน
- 3) แผนงานด้านภูมิสถาปัตยกรรม
- 4) แผนงานย้ายบ้านเรือน/ชุมชน
- 5) แผนงานพัฒนาสาธารณูปโภคฯ
- 6) แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว
- 7) แผนงานส่งเสริมรายได้ของชุมชน
- 8) แผนงานด้านการประชาสัมพันธ์

การดำเนินงานพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสุโขทัย ประกอบด้วยการอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์หรือบูรณะโบราณสถานตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานและมรดกวัฒนธรรมของโลกในกฎบัตรเวนิส พ.ศ. 2507 (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites หรือ The Venice Charter 1964) การอนุรักษ์พระพุทธรูป ซึ่งใช้ต้นแบบจากพระพุทธรูปที่เมืองศรีสัชนาลัย ส่วนการอนุรักษ์ด้านภูมิสถาปัตยกรรม ใช้แนวทางตามผลการศึกษาด้านโบราณคดี ในการบูรณะรูปแบบโบราณสถาน และใช้ข้อมูลจากศิลาจารึกในการเลือกชนิดพืชพรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่เมืองเก่าสุโขทัย รวมถึงมีการย้ายบ้านเรือนของชุมชน ชุดลอกสระและคูคลองโบราณ เพื่อคงสภาพแวดล้อมตามบริบทสิ่งแวดล้อมที่จารึกไว้ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย

ภายหลังการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมมีความเรียบร้อยสวยงามแบบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยในปัจจุบัน สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าสุโขทัยมีความงดงามเป็นรุ่งอรุณแห่งความสุข ต่อมาได้เกิดงานประจำปีที่สำคัญของเมืองสุโขทัยในช่วงวันลอยกระทง คือ เทศกาลเผาเทียนเล่นไฟ ซึ่งเทศกาลนี้ผลักดันให้เกิดขึ้นโดยนายนิคม มุสิกคามะ บุคลากรสำคัญคนหนึ่งที่มีส่วนในการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและผลักดันให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานหลายคน และการได้ไปเรียนรู้งานการอนุรักษ์/บูรณะโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่ต่างประเทศ เช่น บุโรพุทโธ และปรัมบานัน ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศญี่ปุ่น เมืองปอมเปอี ประเทศอิตาลี ทำให้ได้องค์ความรู้และแนวคิดในที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานที่เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย มีการจัดโครงการฝึกอบรมด้านโบราณสถานที่แหล่งมรดกโลกสุโขทัย และพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กรณีศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ และภูเก็ต

การพัฒนาแหล่งมรดกโลกสุโขทัยนั้นมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นทุกปี (ก่อนสถานการณ์โควิด-19) โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 1.4 ล้านคน/ปี คิดเป็นคนไทยร้อยละ 75 และคนต่างชาติร้อยละ 25 มีรายได้จากการท่องเที่ยว 3.7 พันล้านบาท/ปี

ถึงแม้ว่าสุโขทัยจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก และได้เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network) ของยูเนสโกแล้ว ก็ต้องไม่หยุดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์โบราณสถาน การศึกษาด้านโบราณคดี การพิจารณาประกาศเขตพื้นที่โบราณสถาน (core zone) และขอบเขตพื้นที่กันชน (buffer zone) ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมถึงการจัดการพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนบริเวณเมืองเก่าสุโขทัยเพื่อปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

สิ่งที่ควรพัฒนาสำหรับมรดกโลกสุโขทัยในอนาคต ได้แก่

- งานหัตถกรรม โดยเฉพาะเครื่องสังคโลก ควรมีการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงาน ด้วยการคัดลอกลดทอนจากโบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มาประยุกต์เป็นสินค้าสำหรับจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว
- เทศกาลงานประจำปี ควรเพิ่มกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้มากขึ้น และใช้งานพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากขึ้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการประชาสัมพันธ์งานลอยกระทง เพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับข้อมูลของประเทศกัมพูชาที่มีงานลอยกระทงเช่นกัน
- ประติมากรรม โดยเฉพาะพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ถือเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างพระพุทธรูปตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน
- วัดและโบราณสถาน นอกจากการเชื่อมโยงระหว่าง 3 เมืองประวัติศาสตร์ คือ เมืองสุโขทัย เมืองศรีสัชนาลัย และเมืองกำแพงเพชร ควรเชื่อมโยงเมืองพิษณุโลกด้วย เนื่องจากมีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นวัดสำคัญตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีการใช้งานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน
- มัคคุเทศก์ควรมีความรู้ด้านภูมิฐานและสิ่งแวดล้อมโบราณของเมืองสุโขทัย เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวอุดมคติของสังคมสุโขทัยให้นักท่องเที่ยว

- ควรมีการสร้างหอจดหมายเหตุการณ์อนุรักษ์เมืองเก่าสุโขทัย และปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.40-12.30 น.

สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางแผนเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว

(Disruptive Planning for a New Normal in Tourism)

หัวข้อ: ถกประเด็นผังแม่บทท่องเที่ยวเมืองพุกาม (Tourism Development Plan in Bagan Cultural Heritage Site)

ผู้นำเสนอ: คุณทากะยูกิ มิโยะชิ (Takayuki Miyoshi)

วิศวกรและนักผังเมืองที่ปรึกษาองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ
ญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency: JICA)

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากสภาพเมียนมา

ภาพ : การประชุมประเด็นผังแม่บทท่องเที่ยวเมืองพุกาม
(Tourism Development Plan in Bagan Cultural Heritage Site)

โครงการที่ดำเนินงานโดยองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency: JICA) มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเมืองพุกาม โดยมีคณะทำงานที่ทำงานในด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรม รวมถึงการทำงานร่วมกับยูเนสโก

มรดกวัฒนธรรมของเมืองพุกาม ประกอบด้วยมรดก 3 ประเภท ดังนี้

- 1) มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage: TCH) ได้แก่ เจดีย์จำนวนมากกว่า 1,000 องค์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ศิลปกรรมพม่า เครื่องปั้นดินเผา ชุมชนโดยรอบ รวมถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านของชุมชนในท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น
- 2) มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage: ICH) ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่สืบทอดเป็นเวลายาวนาน ประเพณีและงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง การล่องเรือ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) เช่น การดูนก เป็นต้น
- 3) มรดกผสมระหว่างวัฒนธรรมและธรรมชาติ (cultural and natural heritage) ได้แก่ ภูมิทัศน์ของภูเขาที่อยู่โดยรอบโบราณสถาน เช่น ภูเขาโปปา (Mount

Popa) หรือมหาศรีรัตน์ ตามความเชื่อของชาวพม่า เชื่อว่าเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นที่สถิตของดวงวิญญาณของเทวดาและนัต เป็นต้น

การจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management)

การมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชมโบราณสถาน ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันกับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเมืองสุโขทัยนั้น เป็นปัญหาหนึ่งในการบริหารจัดการ เนื่องจากโบราณสถานได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทั้งในด้านกายภาพ และทัศนียภาพ จึงจำเป็นต้องมีแผนการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

- การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ (historical landscape)
- การจัดการด้านสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมที่ไม่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น ถนน ท่าเรือ เป็นต้น
- การหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT analysis) ตัวอย่างจุดอ่อน (weaknesses) เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการ เป็นต้น
- Pivot JICA Projects มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแผนการท่องเที่ยวที่เมืองพุกาม ซึ่งอาจนำไปปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศเมียนมาได้ด้วย โดยมีโครงการนำร่อง คือ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน (community-based tourism: CBT) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวก่อนมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว ผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งเว็บไซต์ และแฟนเพจเฟซบุ๊ก (โครงการ “Wonder Bagan” เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560) รวมถึงเอกสารส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบหนังสือขนาดเล็ก (booklet) 10 เล่ม แสดงเรื่องราวมรดกทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นของเมืองพุกาม 10 เรื่อง
- การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการจัดนิทรรศการภาพถ่าย (Bagan Photo Festival) เป็นการจัดประกวดภาพถ่ายจากช่างภาพมืออาชีพและมือสมัครเล่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ด้วยภาพถ่ายผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊ก
- การวางแผนด้านสื่อการท่องเที่ยว มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ช่างไม้ มัคคุเทศก์ ผู้อยู่อาศัยในพุกาม
- การบริหารจัดการสภาพการจราจรในพุกาม มีการควบคุมพื้นที่จอดรถยนต์นักท่องเที่ยวภายในเมืองพุกาม โดยบริการให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ด้วยรถรับส่งหมุนเวียน เพื่อไม่ให้ที่จอดรถคับคั่งทัศนียภาพของโบราณสถาน การใช้รถรับส่งหมุนเวียนและรถม้าเพื่อบริการนักท่องเที่ยวในการชมพระอาทิตย์ตก
- โครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน ต้องมีการประเมินผลกระทบ (impact assessment) ก่อน
- มีการสร้างศูนย์ข้อมูลแห่งเมืองพุกาม (Bagan Information Center) โดยใช้อาคารเรียนเดิม และปรับปรุงอาคารดังกล่าวให้เป็นศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว
- การพัฒนาจุดชมวิวสำหรับนักท่องเที่ยว ทดแทนรูปแบบการขึ้นไปแออัดชมพระอาทิตย์ตกดินบนยอดเจดีย์อย่างที่เคยปฏิบัติกันมา เพื่อป้องกันการเกิดความเสียหายให้แก่โบราณสถาน โดยมีการจัดทำแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเมืองพุกาม พร้อมทั้งระบุจุดชมวิวของเมืองลงบนแผนที่ เพื่อช่วยเรื่องการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว

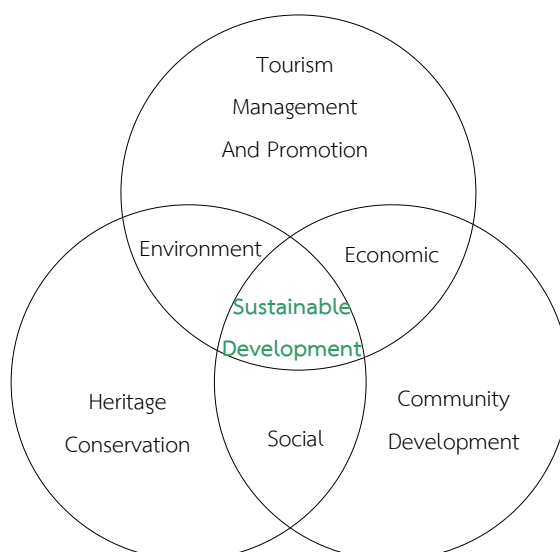
- เพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยว โดยยึดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีความสัมพันธ์กับการท้องถิ่น เช่น คน ผลิตภัณฑ์ เทคนิค การสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ต้องสอดคล้องภูมิทัศน์ท้องถิ่น
- การจัดทำป้ายให้ข้อมูล มีส่วนร่วมจากคนในท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบที่สามารถหาได้เมืองพุกาม คือ ไม้สัก ผลิตโดยช่างไม้และช่างฝีมือที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงการออกแบบให้สอดคล้องกับลวดลายดั้งเดิม
- การควบคุมป้ายโฆษณาที่อยู่กลางแจ้ง (outdoor advertisement control) รวมถึงปรับปรุงด้านทัศนวิสัย เช่น การปรับปรุงสายไฟ สายเคเบิลต่างๆ ที่บดบังทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการปรับปรุงป้ายบอกทาง โดยใช้รูปแบบหัตถกรรมงานแกะสลักไม้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น รวมทั้งใช้วัสดุท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน
- จัดกิจกรรมสัมมนาให้แก่คนในท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมให้คนในท้องถิ่น
- โครงการนำร่อง (pilot projects) 2 โครงการ ได้แก่ โครงการสัมมนาสำหรับคนในพื้นที่ และโครงการสร้างความตระหนักรู้ให้คนพื้นที่
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภค และการคมนาคม ทั้งการจัดการพื้นที่จอดรถ การจัดการระบบจราจร รถรับ-ส่งนักท่องเที่ยว รถม้าสำหรับชมพระอาทิตย์ตก

วิสัยทัศน์

การพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะส่งผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น

นโยบาย

นโยบายสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ การจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว (tourism management and promotion) การอนุรักษ์มรดก (heritage conservation) และการพัฒนาชุมชน (community development)

ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19

สถานการณ์โควิด-19 ทำให้การเดินทางทางอากาศหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวลดลงเกือบร้อยละ 90 จึงต้องดำเนินการคาดการณ์การเติบโตของการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ คาดว่าอาจต้องใช้เวลาประมาณ 5 ปี ถึงจะกลับไปสู่ภาวะที่มีสถิตินักท่องเที่ยวเดิม ในช่วงเวลา 4-5 ปีนี้ จึงต้องพิจารณาว่าต้องทำอะไรบ้างในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ความเห็นจาก ดร.ริชาร์ด แองเกลฮาร์ท: ประเทศเมียนมาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 อีกทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดกวัฒนธรรมหลายแห่งได้รับความนิยมนลดลง เนื่องจากการจัดการที่ไม่ดี เช่น Halong Bay การนำเสนอของคุนทากะยูกิ มิโยะชิ ถือเป็นการยกประเด็นที่ดีสำหรับการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่เห็นแผนการที่ชัดเจนสำหรับการรับมือกับภาวะปกติใหม่ (new normal) หลังสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งไม่ใช่ภาวะปกติเดิม

ความเห็นจาก ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ: จังหวัดสุโขทัย มีสนามบินสุโขทัยของสายการบิน “บางกอกแอร์เวย์” ของบริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่โรงพยาบาลกรุงเทพ สุโขทัยจึงอาจมีความพร้อมในการฟื้นตัวด้านการท่องเที่ยว และรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ได้มากกว่าประเทศเมียนมา

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.40-12.30 น.

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในภาวะปกติใหม่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

หัวข้อ: บูรณาการแผนการจัดการมรดกโลกเปตรา (Notes on Petra Integrated Management Plan in Jordan near Saudi Arabia, Iraq, Syria, Palestine)

ผู้นำเสนอ: ดร.อัยลิน เอบาสลิ (Aylin Orbasli, Ph.D. | มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดบรูคส์ ที่ปารีสเยนส์โก และกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอีโคโมสสากล

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากสหราชอาณาจักร

ภาพ : การบูรณาการแผนการจัดการมรดกโลกเปตรา
(Notes on Petra Integrated Management Plan in Jordan
near Saudi Arabia, Iraq, Syria, Palestine)

เมืองโบราณเปตรา เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศที่มีความยั่งยืนในสภาพภูมิประเทศแบบหุบเขา ซึ่งมีสัตว์ป่าจำนวนมาก และมีชุมชนโดยรอบแหล่งมรดกวัฒนธรรมจำนวน 6 ชุมชน

ความท้าทายคือเป็นแหล่งที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ เนื่องจากตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นทะเลทราย และสภาพแวดล้อมรอบเมืองโบราณมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นมรดกโลกจึงทำให้การท่องเที่ยวเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างรายได้ของชุมชน จึงต้องมีการวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับยูเนสโกอย่างเหมาะสมและรัดกุม

กระบวนการวางแผนการบริหารจัดการ

กระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกว่า 200 คน ใช้ระยะเวลา 18 เดือน มีการประชุมกลุ่มเป้าหมาย (focus group) 14 กลุ่ม โดยมีการประชุมร่วมกัน 7-8 ครั้ง เพื่อวางแผนและออกนโยบายต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งด้านวิชาการ ด้านธุรกิจ และการจัดการด้านอื่น ๆ กระบวนการนี้ต้องใช้การโน้มน้าวให้แต่ละฝ่ายทำงานร่วมกัน เนื่องจากแต่ละฝ่ายมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมในกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าผลลัพธ์

ที่จะได้ โดยเน้นฉันทามติจากทุกฝ่าย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้แก้ปัญหาดังกล่าวทั้งหมด หรือตรงตามความต้องการของทุกฝ่าย แต่เป็นการแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงาน และสร้างความตระหนักในกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประเด็นที่มีความซับซ้อน

- การพิจารณาปัญหาที่จะเกิดต่อพื้นที่มรดกโลก
- การขยายพื้นที่กันชน (buffer zone)

การวางแผนด้านพื้นที่และการจัดการน้ำ

มีการใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคารในพื้นที่หุบเขา

มีการพิจารณาผลกระทบต่อน้ำที่มรดกโลก เมืองเพชรามีพื้นที่อยู่ในเขตภูเขาไฟสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นหิน จึงได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมที่มีต้นทางจากนอกจังหวัดที่ตั้งเพชร จึงต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างจังหวัด

ปัญหาน้ำท่วมส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้งต่อโบราณสถาน วิถีชีวิตชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม ชยะที่มาพร้อมกับน้ำ อีกทั้งมีการเพิ่มปริมาณของเกลือซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเสื่อมสภาพของวัสดุก่อสร้างของโบราณสถาน

การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จึงต้องมีผู้เชี่ยวชาญเป็นนักอุทกวิทยามาร่วมศึกษาและวางแผนในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หุบเขาโดยเฉพาะ โดยใช้บทเรียนนี้ในการวางมาตรฐานในการกำกับดูแลพื้นที่ มีการเสนอให้ปรับเปลี่ยนกฎหมาย เพื่อให้มีระบบการระบายน้ำที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างความสะดวกให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว รวมทั้งการวางมาตรการไม่ให้มีสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางระบายน้ำ

การวางแผนด้านพื้นที่และการจัดการน้ำ ต้องวางแผนให้ใหญ่ครอบคลุมในภาพรวม โดยไม่ได้คำนึงถึงแค่โบราณสถาน ต้องพิจารณาพื้นที่โดยรอบที่เกี่ยวข้องด้วย กล่าวโดยสรุปคือต้องวางแผนทั้งในระดับมหัพภาค และระดับจุลภาค เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหลายภาคส่วน

การทำงานร่วมกับชุมชน

ชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญในการถึงเข้ามาในกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยประสานผ่านผู้นำชุมชน เนื่องจากเพชรไม่ใช่ว่าพื้นที่ที่ร่ำรวย จึงต้องมีการสร้างอาชีพ และการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ เช่น สนับสนุนอาชีพเย็บผ้าของกลุ่มสตรี เปิดโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

- การพัฒนาธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) มีการหาภาคีท่องเที่ยวในพื้นที่และแสวงหาผู้ร่วมลงทุนภายนอก ร่วมทั้งการจัดทำแผนการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างธุรกิจนำเที่ยวและโรงแรม เพื่อเปิดโอกาสในการลงทุนให้กับคนในชุมชน และคนจากภายนอก มีการช่วยวางแผนธุรกิจ และแผนการปรับตัว ทำให้คนในเพชรมีความกระตือรือร้น และตื่นตัวในการพัฒนาธุรกิจ
- ธุรกิจ start-up ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่ความคิดริเริ่มในการเริ่มต้นธุรกิจ การทำงานร่วมกับชุมชน ต้องทำความเข้าใจคนในชุมชน ให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ “คนใน” ต้องการ และเข้าใจ ไม่ใช่สิ่งที่นักวิชาการหรือคนภายนอกต้องการ

การสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าการสร้างสรรค์จะไม่ใช่เป้าหมายแรกในการวางแผนพัฒนา แต่การสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์ต่องานวิชาการเช่นกัน โดยมีแนวทางในการสนับสนุนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น

- การพัฒนาทักษะต่างๆ ที่เอื้อต่อคนชายขอบให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และสร้างโอกาสในการพัฒนาธุรกิจให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของประชากร
- การประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อแสดงถึงกลุ่มการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่มีพลวัต (creative clusters) เพื่อให้ประสบการณ์นักท่องเที่ยว และขับเคลื่อนภาคธุรกิจ เช่น ธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานการท่องเที่ยวที่ประเทศไอร์แลนด์
- การประยุกต์ใช้ผลงานการสร้างสรรค์ต่างๆ ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ดนตรี งานหัตถกรรม อาหาร
- การประสานงานเชิงพื้นที่ และเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อสร้างกลไกส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยควรมีการวางแผนงานประจำปี เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี

คุณค่าของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

- การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจไม่ได้เกี่ยวข้องแค่งานเทศกาลที่สัมพันธ์กับมรดกวัฒนธรรม ซึ่งอาจสร้างรายได้แค่เพียงระยะสั้น แต่ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษามรดกวัฒนธรรมในระยะยาว
- การป้องกันปัญหาที่ส่งผลให้แหล่งมรดกวัฒนธรรมเสียหาย เช่น การลักลอบขุดโบราณวัตถุ (Looting)
- การพัฒนาสินค้าและบริการที่สนองต่อตลาดที่แตกต่างกัน
- การผลักดันนโยบายที่แตกต่างกันในการบริหารงานจากหลายหน่วยงาน ซึ่งจะส่งผลต่อสวัสดิการและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่

ความยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งมรดกวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมโดยรอบ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนและเศรษฐกิจด้วย

เพตราเป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการหล่อเลี้ยงภูมิภาค เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักทั่วโลก ในขณะเดียวกัน ก็เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่มีความเปราะบาง ความยั่งยืนอาจเป็นประเด็นที่ถูกกละเลยในนโยบายระดับภูมิภาค หรือเป็นเพียงวาระเสริม จึงจำเป็นต้องมีการสร้างความตระหนักถึงประเด็นความยั่งยืนในการวางแผนเชิงบูรณาการ ซึ่งสัมพันธ์กับประเด็นการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย (green management policies) นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าการส่งเสริมความเท่าเทียม การส่งเสริมคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมด้านธุรกิจไม่ใช่ส่วนเสริม แต่เป็นเรื่องหลักที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของชุมชน

สิ่งที่เพตราและสุโขทัยต้องทำ คือ การวางแผนนโยบายการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การวางแผนนโยบายการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs)”

การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา เช่น การฟื้นฟูพื้นที่ การพัฒนา รูปแบบธุรกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การเดินทางหรือการคมนาคมโดยไม่ต้องพึ่งพาภาคเอกชน ควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้คนเข้าถึงตลาดได้มากขึ้น การขนส่งสินค้าและบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถเดินทางระหว่างพื้นที่ได้สะดวกขึ้น เพิ่มประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว และดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาลงทุนในพื้นที่

สถานการณ์โควิด-19 สะท้อนให้เห็นว่า คนในเมืองมีความต้องการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาอยู่อาศัยในเขตชนบทที่มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น การพัฒนาการคมนาคมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นด้วย

สรุป

การจัดการการท่องเที่ยวต้องทำงานทั้งระดับมหัพภาค และระดับจุลภาคไปควบคู่กัน โดยวางแผนอย่างครอบคลุมในภาพกว้าง หรือมองภาพรวม ไม่ใช่เพียงมิติใดมิติหนึ่ง ไม่ละเลยรายละเอียดเล็กๆ รู้จักการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการร่วมกันทำงาน เพื่อการเรียนรู้ และนำเสนอความคิดใหม่ๆ

งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่ผ่านมารการท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ดี อาจไม่ได้มีการวางแผนเพื่อรับมือกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว จึงถือเป็นโอกาสที่ดีในการปรับตัว และวางแผนสำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังสถานการณ์โควิด-19 ดีขึ้น

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 11.00-12.30 น.

เสวนาโต๊ะกลม “สุขุทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อท่องเที่ยว

ผู้นำเสนอ: ดร.ริชาร์ด แองเกลฮาร์ดท์ (Richard Engelhardt | อดีตที่ปรึกษาระดับภูมิภาคด้านวัฒนธรรมในเอเชียแปซิฟิก องค์การยูเนสโก)

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากเชียงใหม่

ภาพ : การเสวนาโต๊ะกลม

“สุขุทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว”

ในฐานะคนที่ทำงานด้านการจัดการบริหารการท่องเที่ยว ต้องพิจารณาว่าจะต่อยอดจากมรดกที่มีอย่างไรในหลายๆ มิติ รวมทั้งวางแผนรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ได้แก่

- ปัญหาด้านข้อมูล คือ ขาดข้อมูลที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อมูลจำนวนมากที่เน้นข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยว ฯลฯ รวมทั้งการวางแผนการท่องเที่ยวที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- สถานการณ์โควิด-19 ทำให้เกิดการหยุดชะงักด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงต้องหาจุดสมดุลในการวางแผนการท่องเที่ยว ควรมีวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความซับซ้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน

ประเด็นสำคัญ

- ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (authenticity)
- การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชน
- การวางแผนสร้างโครงสร้างพื้นฐานทั้งในระดับมหัพภาค และระดับจุลภาค

กรณีศึกษาในต่างประเทศ

กรณีศึกษาแหล่งมรดกวัฒนธรรมในต่างประเทศจำนวน 8 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและชุมชน มีหลักการสำคัญ ดังนี้

- Link tourism to heritage conservation: การเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ทุกคนต้องทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทั้งนี้ ปัญหาที่พบคือ ยังมีการทำงานที่ไม่ประสานกัน และมีการแข่งขันกัน
- Carrying capacity control: การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การควบคุมดูแลด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและมรดกวัฒนธรรม
- Give life to heritage: การทำให้มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต ทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

กลยุทธ์

- การลงทุนด้านการดูแลป้องกันมรดกวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพพื้นที่โบราณสถาน และพื้นที่โดยรอบ ไม่ใช่แค่การลงทุนด้านการก่อสร้างอาคาร หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างโรงแรม หรือสนามบิน
- การพัฒนาวิถีชีวิตในมิติต่าง ๆ เพื่อการติดตามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และการวางแผนเชิงป้องกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม จำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้
- การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อต่อยอดสนับสนุนความเป็นของแท้ดั้งเดิม และอัตลักษณ์ของแหล่งมรดกวัฒนธรรม คนในพื้นที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์หรือบูรณะโบราณสถานด้วย
- การวัดผลความสำเร็จ ไม่ควรเน้นเฉพาะผลประโยชน์ทางธุรกิจ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดต่อชุมชน อาชีพของคนในชุมชนด้วย

ความท้าทายด้านการท่องเที่ยวสำหรับสุโขทัย

ความท้าทายด้านการท่องเที่ยวสำหรับสุโขทัย คือ การต่อยอดจากมรดกวัฒนธรรมที่มี คือ งานหัตถกรรม และศิลปะท้องถิ่น

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 11.00-12.30 น.

เสวนาใต้ถุนกลม “สุโขทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อท่องเที่ยว

ผู้นำเสนอ: **ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร** | ผู้เชี่ยวชาญด้านการผังเมืองและอนุรักษ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการในคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า

ภาพ : ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร

เมืองสุโขทัยประกอบด้วยบริบทที่หลากหลาย เนื่องจากการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “เมืองเก่า (old town)” “เมืองประวัติศาสตร์ (historic town)” และ “เมืองโบราณ (ancient city)” มีความแตกต่างกัน

การกำหนดนิยามความหมายในแต่ละประเทศก็มีความแตกต่างกันด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา มีการใช้คำว่า เขตหรือย่านประวัติศาสตร์ (historic district) สหราชอาณาจักร มีการใช้คำว่าพื้นที่อนุรักษ์ (conservation area)

เมืองเก่า (old town) คือ เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาตั้งแต่อดีต ประกอบด้วยคุณค่าซึ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนคุณค่าที่แสดงออกผ่านการวางเมือง การก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม เอกลักษณ์ดังกล่าวยังแสดงออกถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ในช่วงเวลาที่เมืองเก่าแห่งนั้นก่อร่างและมีพัฒนาการขึ้นมา และยังคงมีพลวัตอยู่ในสังคมปัจจุบัน

การดูแลและอนุรักษ์เมืองเก่า อาจไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากรเสมอไป เช่น เมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะเป็นเมืองที่มีชีวิต (living city) มีการโอนถ่ายอำนาจการดูแลของกรมศิลปากรไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

ในช่วง พ.ศ. 2530-2540 มีการสำรวจเมืองเก่าประจำจังหวัดในประเทศไทย แต่จังหวัดสุโขทัยไม่ได้อยู่ในรายชื่อเมืองเก่าจากการสำรวจในครั้งนั้น

ต่อมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยกำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2546 ปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) มีเมืองเก่าที่ได้รับการประกาศแล้วจำนวน 32 เมือง เมืองเก่าที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ จำนวน 1 เมือง และเมืองเป้าหมายในการศึกษาเพิ่มเติม จำนวน 3 เมือง

ตัวอย่างเมืองเก่าในกรุงเทพฯ คือ ย่านเยาวราช ซึ่งมีการทำงานร่วมกับกรุงเทพมหานคร (กทม.) ซึ่งเจ้าของพื้นที่ส่วนใหญ่ในเยาวราชเป็นเอกชน จึงต้องมีแผนการจัดการ

เป้าหมายการดำเนินงาน คือ ต้องออกกฎหมาย ขยายเขตพื้นที่เมืองเก่าเพิ่มจากในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ไปถึงย่านเยาวราช

แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเมืองเก่าในจังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการโดยคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ซึ่ง มีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทดังกล่าว

ปัญหาสำหรับจังหวัดสุโขทัย คือ ยังไม่มีแนวทางชัดเจนในการดูแลตึก/เรือน/อาคาร สิ่งก่อสร้างโบราณต่างๆ ในพื้นที่ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองเมืองเก่า

ข้อดีของการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นเมืองเก่า

- รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่
- มีการกำหนดนิยามเมืองเก่าอย่างชัดเจน และจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมกับชุมชนในพื้นที่
- เกิดการจัดประชุมเสวนาเป็นประจำ เพื่อแสดงความก้าวหน้าในการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกประเด็นปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

ปัญหา

- อำนาจในการจัดการยังเป็นแบบรวมศูนย์ กล่าวคือ นโยบายส่วนใหญ่เกิดจากหน่วยงานราชการ ไม่ได้เกิดจากความร่วมมือของประชาชน เนื่องจากคนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ
- ยังไม่มีหน่วยงานอนุรักษ์ประจำเมือง มีเพียงแค่สภาวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่ส่วนใหญ่ดูแลเพียงวัฒนธรรมด้านประเพณี แต่ยังขาดการดูแลอาคารเก่าในเมืองเก่าต่าง ๆ
- ถึงแม้จะมีแผนแม่บท แต่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนหรือข้อปฏิบัติสำหรับประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการองค์ความรู้ และการดูแลมรดกวัฒนธรรม
- ขาดการคุ้มครองทางกฎหมายหรือยังไม่มีประกาศขึ้นทะเบียนเมืองเก่า และไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์โดยตรง
- ไม่มีแผนการทำงานแบบบูรณาการในภาพรวม การจัดการมรดกวัฒนธรรม ไม่ใช่แค่การจัดการ โบราณสถาน แต่ต้องครอบคลุมพื้นที่โดยรอบที่มีความเกี่ยวเนื่อง
- มีความพยายามในการสร้างโครงการต่างๆ แต่ยังไม่มีอำนาจในการต่อรองที่เพียงพอ และไม่มีแผนการทำงานในเชิงรุก และไม่สอดคล้องกับทิศทางของสังคมในอนาคต

- ไม่มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการกับภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- แผนงบประมาณของจังหวัด ขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วน และไม่คำนึงถึงเมืองเก่าเป็นวาระสำคัญในการวางนโยบาย การบูรณาการสิ่งเหล่านี้จึงต้องบรรจุลงในแผนยุทธศาสตร์ควบคู่ไปกับการดำเนินงานของพื้นที่

ข้อสังเกตเกี่ยวกับจังหวัดสุโขทัย

- ควรให้ความสำคัญกับการตีความ (interpretation) และการเล่าเรื่อง (storytelling) มากกว่าการใช้โบราณสถานเป็นจุดดึงดูดความสนใจ
- ควรบูรณาการมรดกในพื้นที่ให้มากขึ้น ทำให้คนสามารถเชื่อมโยงระหว่างมรดก (โบราณสถาน) ในพื้นที่มรดกโลก และมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
- ควรพัฒนาและส่งเสริมจุดแข็งในพื้นที่ คือ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานหัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้าน ควรมีหน่วยงานที่ช่วยประสานงานการกระจายสินค้า เพื่อสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โอกาสและความท้าทาย

- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) : การวางนโยบายจากรัฐบาลที่มีลักษณะแบบการปฏิบัติงานจากส่วนกลางลงมายังส่วนภูมิภาค (top-down framework) เป็นสิ่งที่รัฐบาลมีอยู่แล้ว เมืองสุโขทัยจึงต้องนำมาใช้ต่อยอดให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจร่วมกัน และส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ปัจจุบันกับนโยบายต่างๆ ที่ภาครัฐกำลังดำเนินการ
- ผังนโยบายระดับชาติ ระดับภาค และระดับจังหวัด ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และทำให้คนในพื้นที่ตระหนักถึงการมีสิทธิ์ตามกฎหมาย และมีโอกาสมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งต้องสอดคล้องกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้วย
- ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หากประชาชนไม่เข้าใจ หรือไม่ติดตามให้ทัน อาจพลาดโอกาสในการมีส่วนร่วมกับการวางแผนและนโยบายต่าง ๆ
- จังหวัดสุโขทัยประกอบด้วยชุมชนที่เข้มแข็ง ควรส่งเสริมเครือข่ายชุมชน เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรอง และใช้สิทธิได้ตามกฎหมาย หรือเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ
- การวางนโยบาย ต้องครอบคลุมทั้งแผนงาน จุดดึงดูด และตัวชี้วัด และต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 11.00-12.30 น.

เสวนาโต๊ะกลม “สุขุทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อท่องเที่ยว

ผู้นำเสนอ: คุณยุค หง เอียน ตัน (Yuk Hong Ian Tan) | (กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)

ลักษณะการประชุม: ผ่านระบบประชุมทางไกลจากฮ่องกง

คุณยุค หง เอียน ตัน (Yuk Hong Ian Tan)

(กรรมการผู้เชี่ยวชาญและรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)

ความท้าทายของการท่องเที่ยวที่สุขุทัย คือ การดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ที่สุขุทัยนานขึ้น ทั้งนี้ ต้องการประยุกต์วิธีการสร้างบุคลิกลักษณะของกลุ่มเป้าหมายกับการวางแผนด้านการออกแบบ (applying persona to design planning) จะช่วยให้ดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้มาที่สุขุทัย เนื่องจากสถานการณ์ โควิด-19 ทำให้การเดินทางข้ามพื้นที่จำเป็นต้องมีการกักตัว รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นระยะเวลานาน ๆ ต้องเปลี่ยนแปลงไป การกักตัวที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเดินทาง จึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการเดินทางท่องเที่ยวในอนาคตอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้เวลาอยู่ ณ สถานที่หนึ่งได้เป็นระยะเวลานานขึ้น

แนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้เวลายาวนานขึ้น มีดังนี้

- กิจกรรมอบรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และงานโบราณคดี โดยออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสร่วมงานร่วมกับนักโบราณคดี อาจเป็นช่วงที่โรงเรียนปิดเทอมภาคฤดูร้อน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาอยู่กับชุมชนมากขึ้น
- สถานที่ที่เอื้อกับนักเดินทางที่เป็น digital nomads ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน เป็น กลุ่มคนที่มีความยืดหยุ่นในการทำงาน คือสามารถทำงานที่ไหนก็ได้ในโลก

โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สุขุทัยสามารถพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ซึ่งต้องการพื้นที่ที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร มีพื้นที่ในการนั่งทำงานเป็นระยะเวลานาน (co-working space)

- ตัวอย่างสถานที่ที่มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม digital nomads เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต โครงการ SAGA ที่เกาะคิซุ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเมืองเกษตรกรรม และมีชื่อเสียงด้านเครื่องปั้นดินเผา มีการประยุกต์ใช้การออกแบบร่วมกับนโยบายการท่องเที่ยว มีการทำงานร่วมกันระหว่างนักออกแบบและช่างฝีมือท้องถิ่น ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งคนในประเทศและชาวต่างชาติเดินทางไปจำนวนมาก สุขุทัยจึงต้องควรเผยแพร่แรงบันดาลใจว่าการมาพักที่สุขุทัยมีวิถีชีวิตที่ดีอย่างไรให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง โดยใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่เหมาะสม
- ละครที่กระแสมากๆ เป็นสื่อที่สามารถประชาสัมพันธ์ให้คนสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวได้ เช่น บุพเพสันนิวาส-จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลิ่นกาสะลอง-จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสุขุทัยอาจผลิตละครย้อนยุคบ้าง

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 11.00-12.30 น.

เสวนาโต๊ะกลม “สุขุทัยที่น่าจะเป็นกับการวางผังเมืองเฉพาะเมืองมรดกโลกเพื่อท่องเที่ยว

ผู้นำเสนอ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิติยา ปิตัตตนาโพธิ์ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิติยา ปิตัตตนาโพธิ์
(คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นเมืองสร้างสรรค์

- 1) การทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน
- 2) การเข้าถึงเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ทั้งการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้
- 3) การจัดการงานสร้างสรรค์ที่เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม
- 4) การบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมที่มีราคาเหมาะสม
- 5) การพัฒนาทักษะและศักยภาพที่เกี่ยวกับงานสร้างสรรค์
- 6) การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยไม่ได้พิจารณาแค่การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้อย่างโบราณสถานเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณีต่างๆ องค์ความรู้ท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา และต้องคำนึงถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ให้เกิดประโยชน์ด้วย

นอกจากนี้ การเป็นเมืองสร้างสรรค์ยังต้องตอบคำถามตัวเองให้ชัดเจนด้วยว่า ผลประโยชน์ร่วมที่เกิดจากศิลปะสร้างสรรค์ที่ทุกคนจะได้รับโอกาสนี้ มีลักษณะอย่างไร เพื่อเป็นการบริหารจัดการความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้นการบูรณาการวิชาชีพต่างๆ

จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแม้ว่าการเป็นเมืองสร้างสรรค์มีกรอบการดำเนินงานระดับโลกให้นำมาใช้ แต่สิ่งจำเป็นคือ การทำความเข้าใจตนเองว่าจะทำอะไร เพื่ออะไร และทำอย่างไร

ความท้าทาย

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (climate change)
- มรดกโลก (World Heritage Sites)
- เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)
- สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Global Sustainable Tourism Council: GSTC/Criteria)
- เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
- การบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (old and new dialogue)
- การตอบโจทย์สำหรับทุกคน (urban design for all)
- การปรับตัว (adaptation)
- ความปกติวิถีใหม่ (new normal)
- นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Registered Old Town Communities)
- ผังเฉพาะพื้นที่ (Specific Plan)

ผังเฉพาะพื้นที่ (Specific Plan)

ผังเฉพาะพื้นที่สำหรับสุโขทัยมีความสำคัญในการวางแผนการพัฒนา ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานว่าสุโขทัยมีบริบทที่หลากหลาย และมีความแตกต่างจากเมืองเก่าแห่งอื่น เอกลักษณะโดดเด่นของสุโขทัย เช่น การเป็นเมืองเล็กๆ ที่มีความสงบ และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

การพัฒนาต้องคำนึงผลประโยชน์ร่วม และกระตุ้นให้เกิดแนวทางสำหรับการผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่ การบูรณาการระหว่างฝีมือช่างท้องถิ่นดั้งเดิมกับเทคนิคสมัยใหม่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ไม่ให้หายไป คนในพื้นที่ควรมีบทบาทสำคัญในการออกแบบและวางแผนว่าจะทำงานบูรณาการอย่างไร โดยไม่ต้องยึดโยงกับแผนนโยบายจากภาครัฐเสมอไป

แนวทางการพัฒนาสำหรับสุโขทัย

สุโขทัยในฐานะเมืองสร้างสรรค์ มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเมืองจุดเด่นระดับอาเซียน สิ่งสำคัญ คือ การเชื่อมโยงระหว่างคนกับเมือง และต้องบูรณาการความเท่าเทียมของคนในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกวัฒนธรรม และการออกแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากภาคเศรษฐกิจส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนในพื้นที่ ในที่นี้ จึงควรขยายมุมมองด้านธุรกิจให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่นอกจังหวัดสุโขทัย และระหว่างภูมิภาค โดยเฉพาะระเบียงเศรษฐกิจหลวงพระบาง อินโดจีน เมาะลำไย (Luangprabang-Indochina-Mawlamyine Economic Corridor: LIMEC) เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ: การเรียนรู้และการแบ่งปัน

- 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน
- 2) การประเมินศักยภาพต้นทุนของเมือง
- 3) การยึดถืองานเป็นที่ตั้ง การแบ่งงานและกำหนดบทบาทในการทำงานอย่างเหมาะสม
- 4) การมีศูนย์กลางการขับเคลื่อนและประสานงาน
- 5) การวางแผนงานสำหรับการปฏิบัติจริง
- 6) การมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน
- 7) การเป็นผู้ให้และผู้รับ (เช่น นิทรรศการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ)

การสร้างสรรคสำหรับทุกคน (Creative for All Clusters)

การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ต้องมองในภาพรวม คือ คิดให้ครอบคลุมถึงการสร้างสรรค์สำหรับทุกคน ทุกภาคส่วน และทุกอำเภอในจังหวัดสุโขทัย จึงต้องมีการเชื่อมโยงผู้คนจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าไปในแผนพัฒนาและสร้างจุดเชื่อมโยงต่าง ๆ ของเมืองสุโขทัยให้ได้ ข้อสำคัญต้องพยายามเชื่อมโยงสถานการณ์เป็นเมืองสร้างสรรค์ของสุโขทัยเข้ากับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แห่งอื่น ๆ ทั่วโลกให้ได้ การสร้างสรรค์ร่วมกันเรื่องละเอียดอ่อน แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็น

บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการสร้างคุณภาพการต่อการเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์การวางแผนพัฒนาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนด้วย

สรุป:

โดยคุณเฟอูกัส แมคลาเรน (Fergus Maclaren)

(ประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล)

ประเด็นสำคัญในการทำงานบูรณาการ คือ วิธีการเชื่อมโยง ทั้งการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การเชื่อมโยงระหว่างมรดกวัฒนธรรมและมรดกธรรมชาติ รวมไปถึงการเชื่อมโยงจังหวัดสุโขทัยเข้ากับเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 13.00-16.40 น.

การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย
(Mobilizing Cultural Resources for Creative City Development at Sukhothai)

หัวข้อ: มรดกโลกและมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ความเชื่อมโยงที่
ถูกมองข้าม (World Heritage, Intangible cultural
heritage and Creative Cities: The neglected
important linkages)

ผู้นำเสนอ: ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส (Alexandra Denes, Ph.D.) | ที่
ปรีกษายูเนสโก และผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส (Alexandra Denes, Ph.D.)
ที่ปรีกษายูเนสโก และผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

เนื้อหาในส่วนนี้มุ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรืออนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก พ.ศ. 2515 (The World Heritage Convention, 1972) และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 (Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage, 2003)

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรืออนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก พ.ศ. 2515 (The World Heritage Convention, 1972) มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณามรดกของมนุษยชาติ ทั้งมรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครอง และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต

มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นแหล่งมรดกโลกจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ โดยต้องผ่านการพิจารณาคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากลของแหล่งมรดก

(Outstanding Universal Value) คือ ต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน (World Cultural Heritage Criteria) ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ที่ 1 เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์

หลักเกณฑ์ที่ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใดๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม

หลักเกณฑ์ที่ 3 เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว

หลักเกณฑ์ที่ 4 เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

หลักเกณฑ์ที่ 5 เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของวัฒนธรรมมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเสื่อมสลายได้ง่ายจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามกาลเวลา

หลักเกณฑ์ที่ 6 มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือมีความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์

หลักเกณฑ์ที่ 7 เป็นแหล่งที่เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเห็นได้ชัด หรือเป็นพื้นที่ที่มีความงามตามธรรมชาติหาพื้นที่อื่นเปรียบเทียบกับไม่ได้

หลักเกณฑ์ที่ 8 เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นสะท้อนถึงวิวัฒนาการความเป็นมาของโลกในช่วงเวลาต่างๆ กัน ซึ่งรวมไปถึงร่องรอยของสิ่งมีชีวิตหรือกระบวนการทางธรณีวิทยาที่สำคัญ อันทำให้เกิดรูปลักษณ์ของแผ่นดิน หรือลักษณะธรณีสัณฐาน หรือลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญ

หลักเกณฑ์ที่ 9 เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นสะท้อนถึงกระบวนการนิเวศวิทยา และชีววิทยา ซึ่งก่อให้เกิดและมีพัฒนาการของระบบนิเวศทางบก หรือระบบนิเวศน้ำจืด หรือระบบนิเวศชายฝั่งและทางทะเล และสังคมสัตว์และพืช

หลักเกณฑ์ที่ 10 เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นกำเนิด ซึ่งรวมไปถึงถิ่นที่อาศัยของชนิดพันธุ์พืช และ/หรือชนิดพันธุ์สัตว์ ที่มีคุณค่าโดดเด่นเชิงวิทยาศาสตร์ หรือเชิงอนุรักษ์ระดับโลก

นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว การพิจารณาคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากลของแหล่งมรดก (Outstanding Universal Value) ยังต้องคำนึงถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ (integrity) และ/หรือ ความเป็นของแท้ (authenticity) รวมทั้งจะต้องมีระบบการบริหารจัดการ และการคุ้มครองแหล่งมรดกโลกอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปได้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลก และวางกรอบในการอนุรักษ์ และการคุ้มครองป้องกันมรดกอย่างเหมาะสม

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 (Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage, 2003) พิจารณาถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในฐานะที่เป็นบ่อเกิดของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นสิ่งประกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

“มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” หมายถึง การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจน เครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมอันเป็นผลจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน

เนื่องจากอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก พ.ศ. 2515 เน้นลักษณะทางกายภาพของแหล่งมรดก และใช้หลักเกณฑ์การประเมินคุณค่าของมรดกที่เป็นรูปธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 จึงมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไป นั่นคือ เพื่อสร้างตระหนักถึงความสำคัญของ ความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากล ความครบถ้วนสมบูรณ์ และ/หรือ ความเป็นของแท้ ที่ต้องผ่านการให้คะแนนหรือการประเมินคุณค่าโดยผู้เชี่ยวชาญ หากแต่พิจารณาว่าชุมชนหรือเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ให้คุณค่าความสำคัญและสืบทอดมรดกนั้นอย่างไร

ทั้งนี้ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาจมีองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้อยู่ร่วมด้วย เช่น งานฝีมือหัตถกรรม วรรณกรรม ดนตรี ฯลฯ ซึ่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของไทยในปัจจุบัน คือ ศิลปะการแสดงโขนในประเทศไทย (Khon, masked dance drama in Thailand) ซึ่งประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ. 2561

ตัวอย่างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

1) เมืองพุกาม ประเทศเมียนมา

เมืองพุกาม ประเทศเมียนมา ผ่านการพิจารณาเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 3, 4 และ 6

มีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต เช่น การทำบุญ พิธีกรรมและประเพณีเนื่องในพุทธศาสนา เทคนิคการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ตำนานและนิทานปรัมปราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเจดีย์ งานฝีมือหัตถกรรมต่างๆ

2) เมืองวิกัน ประเทศฟิลิปปินส์

เมืองวิกัน ประเทศฟิลิปปินส์ ผ่านการพิจารณาเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมตามหลักเกณฑ์ข้อที่ 2 และ 4 ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยองค์การยูเนสโก แต่สะท้อนถึงอิทธิพลจากเมืองต่างๆ ที่มีต่อประเทศฟิลิปปินส์ ในสมัยอาณานิคมยุโรป คริสต์ศตวรรษที่ 16 อีกทั้งยังมีการจัดการด้านวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน เช่น มีการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม (cultural mapping) มีการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการเชื่อมโยงและสร้างความตระหนักให้แก่เยาวชนโดยใช้สื่อออนไลน์

3) จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

อนุสรณ์สถาน แหล่งต่างๆ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่ นครหลวงของล้านนา เป็นแหล่งมรดกในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ด้วยหลักเกณฑ์ข้อที่ 1, 2 , 3 และ 6

จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งมรดกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดเป็นระยะเวลานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกว่า 700 ปี ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ รวมถึงความเชื่อทางศาสนาที่เข้ามาในสมัยต่อมา ทั้งพุทธศาสนา และศาสนาฮินดู อีกทั้งได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมจากพุกาม สุโขทัย นครวัด ลังกา

ตัวอย่างมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณีล้านนา (พิธีสืบชะตา เทศกาลวันวิสาขบูชา การบูชาเสาอินทขิล ฯลฯ) ความเชื่อเกี่ยวกับภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีมิติที่เชื่อมโยงกันได้

สรุป

- อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก พ.ศ. 2515 และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 มีการแยกส่วนกันเพื่อให้ดูแลและสนับสนุนการอนุรักษ์ การปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้ครอบคลุม แต่ก็มีส่วนที่ยังเชื่อมโยงกันอยู่ เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง
- ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการทำให้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีความยั่งยืน เนื่องจากชุมชนถือเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ
- แผนที่วัฒนธรรม (cultural map) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 13.00-16.40 น.

การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย

(Mobilizing Cultural Resources for Creative City Development at Sukhothai)

หัวข้อ: สรรค์สร้างเมือง และการสร้างเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์
(Creating and Networking Creative Cities)

ผู้นำเสนอ: รศ.ดร.พีรธร แก้วลาย | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเมืองสร้างสรรค์ ที่ปรึกษาสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์

รศ.ดร.พีรธร แก้วลาย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญเมืองสร้างสรรค์ ที่ปรึกษาสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย ได้แก่ (1) ทักษะปัญญา ทักษะสินทางสังคมวัฒนธรรม หรือองค์ความรู้ และ (2) ทักษะการประยุกต์ หรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงพาณิชย์

เมือง และเศรษฐกิจของเมือง มีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ได้ เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงมีบทบาทใน การขับเคลื่อนเมือง ในปัจจุบันรัฐบาลของหลายประเทศพยายามใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้ในหลายมิติ และช่วยเชื่อมโยงกับคนรุ่นใหม่ได้

สำหรับประเทศไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือสภาพัฒน์ ซึ่งมีบทบาทในกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้พยายามใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative District)

ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมธุรกิจและบริการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงเรื่องราวของย่าน ผู้คน ธุรกิจดั้งเดิม กระตุ้นให้เกิดศูนย์รวมในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่

ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในต่างประเทศ เช่น Willington สหรัฐอเมริกา Birmingham สหราชอาณาจักร เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลทำงานร่วมกับผู้ลงทุน และมีนโยบายดึงดูดคนที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาให้เข้ามาทำงาน เช่น การทำผังพื้นที่เศรษฐกิจ ลดภาษีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนมากขึ้น เป็นต้น

โครงการนำร่องย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย คือ โครงการสร้างสรรค์เจริญกรุง (Co-create Charoenkrung) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center: TCDC) ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในย่านเจริญกรุง ซึ่งเคยเป็นย่านที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมในอดีต ให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ต้นแบบของความเจริญทางธุรกิจสร้างสรรค์ ผ่านการจัดทำกิจกรรมออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน และดึงดูดให้คนภายนอกเดินทางมาที่ย่านเจริญกรุง เช่น เทศกาลงานออกแบบกรุงเทพ (Bangkok Design Week) งานแสดงแสง-สี-เสียงในตอนกลางคืน ซึ่งสะท้อนอีกมิติหนึ่งของย่านเจริญกรุง

การสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เครื่องมือและกลไกสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การมีฐานข้อมูลเพื่อติดตามผล และใช้ในการประเมินเพื่อปรับแผน ต้องสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและคนนอก ให้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันด้วย โดยมียุทธศาสตร์ 5 ประการ สำหรับการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่

- 1) การวางแผน วิสัยทัศน์ และกลไก
- 2) การแสดงให้เห็นว่างานสร้างสรรค์สามารถปรับเปลี่ยนผังเมืองเชิงกายภาพที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจได้
- 3) การเพิ่มจุดแข็งในการดำเนินธุรกิจ
- 4) การสร้างแบรนด์ หรือการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ
- 5) การทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ/ภูมิภาค หรือระหว่างชุมชนท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนเมือง ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1) พัฒนาจุดเชื่อมโยงของเครือข่ายแห่งการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สร้างโอกาสให้แก่นักประดิษฐ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรม

- 2) สร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างเมืองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ปรับปรุงการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมในด้านวัฒนธรรมทั้งในชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาส หรือปัจเจกชน
- 4) กระตุ้นและส่งเสริมข้อริเริ่มที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ในด้านการพัฒนาเมือง
- 5) ผสมผสานงานด้านวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์เข้ากับยุทธศาสตร์และแผนด้านการพัฒนาท้องถิ่น
- 6) การสร้าง การผลิต การกระจายและการจำหน่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม สินค้าและบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เครือข่ายย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย (Thailand Creative District Network: TCDN)

นอกจากนี้ ยังมีการคัดเลือกย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเข้าร่วมโครงการเครือข่ายย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย (Thailand Creative District Network: TCDN) จากจังหวัดต่างๆ ในพื้นที่ 5 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก-ตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อค้นหาจุดเด่น สร้างมูลค่าให้กับสินทรัพย์และวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาต่อยอดในอนาคต

ความท้าทายของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ในประเทศไทย

- 1) การสร้างความตระหนักและความเข้าใจที่มีต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์/อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน เพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยต้องเริ่มจากระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจน และครบถ้วน
- 3) การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น
- 4) การมีข้อตกลงร่วมกันในระยะยาวจะช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)
- 5) เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น
- 6) ทุกคน ทั้งคนในและคนนอก มีบทบาทในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ สำหรับเมืองสร้างสรรค์

สรุป

สิ่งสำคัญ ได้แก่ คน ชุมชน และการทำงานร่วมกัน

คุณลินินา พุทธิธาร | วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก

(คำถาม): เราได้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างมรดกโลก เมืองสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการนำเสนอของวิทยากรในช่วงก่อนหน้านี้ คำถามต่อมาคือ ชุมชนอยู่ตรงไหนในภาพนี้

ดร.ดวง บิก ฮาน | ผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าหน่วยวัฒนธรรมยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพมหานคร

(คำตอบ): ชุมชนถือเป็นศูนย์กลางของงานทุกอย่างที่ดำเนินการโดยองค์การยูเนสโก ทุกคนควรตระหนักว่าบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมจะเชื่อมโยงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการสร้างผลประโยชน์ในแก่ชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

ในสมัยก่อน ชุมชนถูกมองว่าเป็นส่วนเกินที่ควรย้ายออกจากแหล่งมรดกโลก แต่ในปัจจุบัน มีความตระหนักถึงความสำคัญและสิทธิของผู้คนมากขึ้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่กันชน (buffer zone) ของแหล่งมรดกอย่างเหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแบ่งแยกระหว่างคนกับแหล่งมรดกอีกต่อไป

คุณลินินา พุทธิธาร (คำถาม) : เนื่องจากชุมชนถือเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจริง ๆ

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 14.50-16.20 น.

เสวนาโต๊ะกลม “คนสุโขทัยได้ประโยชน์อย่างไรจากการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (Roundtable for session B: How can Sukhothai ensure inclusive and lasting benefits for all stakeholders from its multiple recognitions by UNESCO?)

ผู้ร่วมเสวนา: **คุณจรรยา แดงน้อย** | ผู้อำนวยการสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism Institute Thailand)
ดร.พัชวีร์ ตันประวดี | หัวหน้าฝ่ายศิลปะและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ บริษัทเคานซิล ประเทศไทย
คุณหทัยา สิริพัฒนกุล | ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ในองค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SMEO-SPAFA) กรรมการบริหารอีโคโมสสากล และเลขาธิการสมาคมอีโคโมสไทย
ดร.จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญ และรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอีโคโมสสากล
รศ.ดร.พีรตร แก้วลาย | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเมืองสร้างสรรค์ ที่ปรึกษาสำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ดร.ดวง บิก ฮาน | ผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าหน่วยวัฒนธรรมยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพมหานคร
คุณลินินา พุทธิธาร | วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก

คุณลินนา พุทธิธาร

(คำถาม): เราได้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างมรดกโลก เมืองสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการนำเสนอของวิทยากรในช่วงก่อนหน้านี้ คำถามต่อมาคือชุมชนอยู่ตรงไหนในภาพนี้

ดร.ดวง ปีก ฮาน

(คำตอบ): ชุมชนถือเป็นศูนย์กลางของงานทุกอย่างที่ดำเนินการโดยองค์การยูเนสโก ทุกคนควรตระหนักว่าบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมจะเชื่อมโยงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการสร้างผลประโยชน์ในแก่ชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

ในสมัยก่อน ชุมชนถูกมองว่าเป็นส่วนเกินที่ควรย้ายออกจากแหล่งมรดกโลก แต่ในปัจจุบัน มีความตระหนักถึงความสำคัญและสิทธิของผู้คนมากขึ้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่กันชน (buffer zone) ของแหล่งมรดกอย่างเหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแบ่งแยกระหว่างคนกับแหล่งมรดกอีกต่อไป

คุณลินนา พุทธิธาร

(คำถาม): เนื่องจากชุมชนถือเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจริง ๆ

คุณจรรย์ยา แดงน้อย

(คำตอบ): การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งต่อมรดก (legacy) และเป็นการรักษาทรัพยากร มรดกในที่นี้ครอบคลุมทั้งมรดกโลก ทรัพยากรหรือทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต เสน่ห์อันมีชีวิตชีวาที่สามารถส่งต่อได้

สำหรับจังหวัดสุโขทัย ต้องทบทวนว่ามีทรัพยากรหรือทุนทางวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ใช้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับชุมชนได้ เช่น ลวดลายของผ้าทอ ว่าวพระร่วง สำเนียงการพูด วิธีการดำรงชีวิต การเขียนตัวลายสือไทย ฯลฯ

แนวทางหนึ่งในการสร้างประโยชน์จากมรดกโลกให้แก่ชุมชน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism: CBT) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิใน การจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ทั้งนี้ต้องตระหนักว่ารายได้ไม่ใช่เป้าหมายหลักที่จะได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากคือการได้ร่วมแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างชุมชนและผู้มาเยือน

ดร.พัชรวีร์ ต้นประวัต

(คำตอบ): ปัญหาที่เรากำลังประสบอยู่ในขณะนี้คือการแบ่งแยก ตัดขาด และไร้ซึ่งความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage) และที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage) สิ่งที่อยู่ตรงกลางและเชื่อมทั้งสองอย่างนี้ไว้คือ

“ผู้คน” แต่ “คน” กลับมักเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่ได้รับความสำคัญในการจัดการมรดกฯ เนื่องจากหน่วยงานที่เข้ามาจัดการขาดความเข้าใจในชุมชน และมีแนวคิดและการลำดับความสำคัญที่ต่างจากของชุมชน

สำหรับเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย งานหัตถกรรมไม่ใช่เพียงผลิตภัณฑ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงจำเป็นต้องวางแผนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บุคลากรที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต้องทำงานใกล้ชิดกับชุมชนให้มากขึ้น ต้องให้ความสำคัญกับชุมชนในฐานะองค์ประกอบหลัก ไม่ใช่แค่ผู้รับคำสั่งหรือผู้ดำเนินแผนงานที่คนอื่นกำหนดมาให้

ทรัพยากรที่ยังไม่ได้นำมาใช้มากเท่าที่ควร คือ เด็กและเยาวชน ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนชุมชนได้ดี และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนอนาคตด้วย

การจัดกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน เช่น การฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความยั่งยืน และต้องใช้เวลาอยู่กับชุมชนด้วย

การจัดทำแผนที่วัฒนธรรม (cultural mapping) ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมและชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมเยาวชนให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนชุมชน

คุณทยา สิริพัฒนกุล

(คำตอบ): สิ่งสำคัญ คือ การบูรณาการและการมีข้อตกลงร่วมกับชุมชน จากการนำเสนอของ ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส และ ดร.พีรธร แก้วลาย ก็ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเป็นเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย ต้องกำหนดนิยามให้ชัดเจนว่าหมายถึงเมืองโบราณหรือเมืองปัจจุบัน เนื่องจากการกำหนดนโยบายจากหน่วยงานราชการแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ตามบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลคุ้มครองโบราณสถานและเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ในฐานะที่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม ชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพากรมศิลปากรในการดูแลคุ้มครองโบราณสถาน หากไม่มีโบราณสถาน หรือโบราณสถานมีสภาพไม่ดี ก็จะส่งผลต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนจะมีส่วนร่วมในด้านเศรษฐกิจแล้ว ชุมชนยังสามารถมีบทบาทในการร่วมกันอนุรักษ์ดูแลโบราณสถานได้ ทั้งนี้หน่วยงานราชการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในประเด็นนี้

และตระหนักถึงข้อเท็จจริงด้วยว่า “คน” คือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นที่ไหนก็ตาม กล่าวได้ว่าทุกภาคส่วนต้องทำความเข้าใจร่วมกัน

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ

(เปิดประเด็น): การเชื่อมโยงกับภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (cultural landscape) ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ไม่ได้ยึดติดเพียงแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบอีกด้วย

ดร.ดวง บิก ฮาน: การพิจารณาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดี หรือโบราณสถาน ควรใช้มุมมองแบบองค์รวม (holistic view) ซึ่งคำนึงมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นมิติที่รอบด้านกว่าตัวโบราณสถาน

แนวคิดเรื่องภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ (Historic Urban Landscape: HUL) ที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโก ส่งเสริมให้มีการนำแนวทางเรื่องภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ทั้งทางตรง และการประยุกต์สนับสนุนเชิงนโยบาย และส่งเสริมให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการพัฒนาด้านสังคม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

คุณัททยา สิริพัฒนกุล: ในฐานะที่เมืองสุโขทัยมีประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน จึงต้องคำนึงถึง ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (cultural landscape) ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น (1) ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมในเชิงวิชาการ และ (2) ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน โดยไม่แบ่งแยกอดีตและปัจจุบันออกจากกัน แต่มองในแง่ความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม (cultural continuity) เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนผ่าน สภาพภูมิทัศน์ของสุโขทัยก็มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม เช่น ระบบการจัดการน้ำการทำเกษตรกรรม

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ: ระบบการจัดการน้ำ และการทำเกษตรกรรม ยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนสุโขทัยในปัจจุบัน และให้คุณค่าเชิงสุนทรียะด้วย

ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส (คำถาม): ชุมชนมีมุมมอง/การรับรู้ (perception) ต่อโบราณสถานอย่างไร ทั้งด้านการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม ความเชื่อ และความต่อเนื่องของการใช้พื้นที่

คุณหทัยา สิริพัฒนกุล (คำตอบ): ถึงแม้คนในสมัยสุโขทัยอาจไม่ใช่บรรพบุรุษที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคนสุโขทัยในปัจจุบัน แต่โบราณสถานที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย และยังคงเหลือร่องรอยถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของอดีตที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ และสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของรากเหง้าของอดีตต่อไปในอนาคตด้วย

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ และคุณลินนา พุทธิธาร (คำถาม): เราจะเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันได้อย่างไร หรือเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนได้อย่างไร

ดร.พิรต แก้วลาย (คำตอบ): การลงพื้นที่ศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการจำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้รับสารและผู้บริโภค ซึ่งอาจไม่ใช่แค่คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เท่านั้น (กรณีศึกษาที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีการทำงานร่วมกับชุมชน มีการมอบความรู้สู่ชุมชน)

ดร.พัชวีร์ ตันประวัติ (คำตอบ): มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ต้องพิจารณาถึงมิติอื่นๆ นอกเหนือไปจากตัวโบราณสถาน และเห็นด้วยกับ ดร.พิรต แก้วลาย ว่าการทำงานร่วมกับมรดกวัฒนธรรม ต้องสื่อสารให้ถึงผู้บริโภค ถึงแม้จะเป็นกระบวนการที่ยาก แต่เป็นสิ่งจำเป็นต่อความยั่งยืน

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีคนจากหลายสาขาวิชาเข้ามาทำงานที่จังหวัดสุโขทัย ทั้งนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจใช้เวลาที่จังหวัดสุโขทัยเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วจากไป แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีบทบาทจริง ๆ คือ คนในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งไม่ใช่แค่คนที่อยู่อาศัย คนที่ประกอบอาชีพในพื้นที่รอบโบราณสถาน หรือคนที่ประโยชน์จากการท่องเที่ยว แต่หมายถึงชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดสุโขทัยด้วย ซึ่งชุมชนเหล่านี้ต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เมือง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการต่อยอดความคิดใหม่ๆ โดยไม่ยึดติดแค่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ในการสื่อความหมายของสุโขทัย เช่น เครื่องสังคโลก ไม่จำเป็นต้องเป็นภาพแทนของสุโขทัยเสมอไป ควรออกแบบสินค้าที่สื่อความหมายของสุโขทัยที่เชื่อมโยงทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

คุณจรัญญา แดงน้อย (คำตอบ): หลายภาคส่วนสามารถทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันภายใต้โครงการที่แตกต่างกันตามนโยบายของแต่ละหน่วยงาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีพื้นฐานที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนผ่านวิถีชีวิตของชุมชน เช่น อาหาร งานหัตถกรรม

บ้านเรือน ฯลฯ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่ผลผลิต แต่อยู่ที่ “เรื่องราว” ที่สื่อสารจากคนในชุมชนสู่ผู้มาเยือน ทำให้ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจ และเคารพต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง

การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเน้นการอนุรักษ์ชุมชน และปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยว สนับสนุนให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยไม่ได้ยึดติดกับผลกำไรที่จะได้จากการท่องเที่ยว แต่มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับผู้มาเยือน

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คำถาม): ชุมชนจะดึงดูดคนมาพัฒนาสินค้าใหม่สู่ตลาดได้อย่างไร

คุณจริญญา แดงน้อย (คำตอบ): วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ โดยต้องอาศัยการแนะนำแนวทางจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ในการพัฒนาสินค้าสู่ผู้บริโภค

ดร.พัชวีร์ ตันประวัตติ (คำตอบ): จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน เคยจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการทำแผนที่วัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับนักออกแบบมืออาชีพ

ทั้งนี้ ในฐานะคนนอก อาจจะมีมุมมองและความสามารถที่แตกต่างจากคนในชุมชน การฝึกทักษะให้คนในชุมชนโดยนักออกแบบ อาจไม่ได้สร้างความต่อเนื่องของการผลิตสินค้านั้น หากไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ และฝีมือช่างดั้งเดิมของคนในชุมชน การพัฒนาสินค้าของชุมชนจึงต้องมีรากฐานมาจากเอกลักษณ์ และความถนัดของชุมชน

ดร.ดวง บิก ฮาน (คำตอบ): เห็นด้วยกับ ดร.พัชวีร์ ตันประวัตติ จากประสบการณ์การทำงานในเมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกทักษะให้คนในชุมชนโดยนักออกแบบ อาจทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มี ความสวยงาม แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับชุมชน ทำให้ชุมชนไม่สามารถผลิตสินค้านั้นได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โจทย์ที่สำคัญคือ จะปลูกความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนได้อย่างไร และพัฒนาทักษะอะไรในการพัฒนาสินค้า

อนุสัญญาการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2548 (The Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, 2005) นำเสนอแนวทางสำหรับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาผู้คนในท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนด้วย

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คำถาม): ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ หรือ Thailand Creative & Design Center: TCDC จะมีส่วนในการอำนวยความสะดวกให้แก่เยาวชนอย่างไร

ดร.พีรตร แก้วลาย (คำตอบ): แต่ละพื้นที่บริบทที่แตกต่างกัน การนำนักท่องเที่ยวออกจากภายนอกเข้ามาทำงานในชุมชนนั้นมีความเจตนาที่ดี แต่ต้องมองในภาพรวมว่าชุมชนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของห่วงโซ่มูลค่า (value chain) นั่นคือ ต้องประเมินว่าชุมชนใดมีศักยภาพในอุตสาหกรรมเนื่องจากแต่ละชุมชนอาจมีบทบาทที่แตกต่างกันในระบบเศรษฐกิจ

คนนอกมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน หากมีการเล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาต่อยอดสินค้าดั้งเดิมของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ จึงไม่ใช่แค่การพัฒนาสินค้า แต่ต้องขยายเครือข่ายสร้างสรรค์

คุณหทัยา สิริพัฒน์กุล (คำตอบ): งานหัตถกรรมของชุมชนสามารถพัฒนาเป็นสินค้าได้ อย่างไรก็ตาม งานหัตถกรรมหลายอย่างมีความสัมพันธ์ในทางพิธีกรรมของชุมชนด้วย หากพัฒนางานหัตถกรรมประเภทนี้เป็นสินค้า จะทำอย่างไรให้สามารถรักษาคูณค่าดั้งเดิมของงานหัตถกรรมไว้ได้ และต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนด้วย

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ และคุณลินนา พุทธิธาร (คำถาม): ความเป็นของแท้ดั้งเดิมและความต่อเนื่อง เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาในมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือไม่

ดร.อเล็กซานดร้า เดเนส (คำตอบ): อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 ขององค์การยูเนสโก มองว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เป็นมรดกวัฒนธรรมที่มีชีวิต ไม่ใช่วัฒนธรรมที่แช่แข็ง สามารถเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นได้ จึงไม่สามารถยึดติดกับลักษณะที่คงความเป็นของแท้ดั้งเดิม (original form) ได้ แต่สนับสนุนคุณค่าและความต่อเนื่องของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ที่สืบทอดต่อกันในชุมชน

ดร.ดวง บิก ฮาน (คำตอบ): มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีลักษณะที่เป็นพลวัต จึงไม่ควรยึดติดกับความเป็นของแท้ดั้งเดิม ควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี หรือช่องทางใหม่ ๆ ในการนำเสนอมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในฐานะสินค้าและบริการ เช่น เพลงท้องถิ่นในรูปแบบแผ่นซีดี หรือสตรีมมิงออนไลน์

คุณหทัยา สิริพัฒน์กุล (คำตอบ): การตีความประเด็นความเป็นของแท้ดั้งเดิม สามารถตีความได้จากหลายมุมมอง เช่น ในมุมมองการอนุรักษ์และโบราณคดี การรักษารูปแบบดั้งเดิมของโบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในมุมมองของ “ความจริงแท้ในบริบทของภูมิทัศน์ (authenticity in landscape)” ความเป็นของแท้ดั้งเดิมนั้นไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง หากแต่เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ลักษณะที่มีความเป็นของแท้ดั้งเดิมจึงขึ้นอยู่กับการศึกษาโดยชุมชน ทั้งนี้ การค้นหาความเป็นของแท้ดั้งเดิมของสุโขทัย จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คำถาม): จากกรณีที่บางชุมชนมีการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมที่สูญหายไปแล้วให้กลับคืนมา โดยสืบค้นจากหลักฐานเอกสาร หรือคำบอกเล่าของคนเก่าแก่ เพื่อนำมาใช้สนับสนุน การท่องเที่ยว สามารถใช้วิธีมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวได้หรือไม่

คุณทยา สิริพัฒนกุล (คำตอบ): ทำได้ หากมีการศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม

คุณจริญญา แดงน้อย (คำตอบ): หากยึดติดกับความเป็นของแท้ดั้งเดิม จะไม่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เช่น ในช่วงหนึ่งบางชุมชนต้องการมีพิพิธภัณฑ์จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้จากชุมชน ในขณะที่ชุมชนสามารถสื่อเรื่องราววิถีชีวิตได้ผ่านการสัมผัสประสบการณ์จริง โดยไม่ต้องเน้นวัตถุทางวัฒนธรรมเสมอไป

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมให้ชุมชนใช้ความเป็นของแท้ดั้งเดิมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสาร และอธิบายการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว

ดร.พัชวีร์ ตันประวัติ (คำตอบ): ไม่ควรยึดติดกับความเป็นของแท้ดั้งเดิมมากเกินไป หากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีความลื่นไหลมาก ต้องพิจารณาว่าหัวใจหรือคุณค่าของมรดกนั้นคืออะไร ถึงแม้ รูปแบบอาจจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ชุมชนควรพัฒนาการตีความและเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

คุณลินินา พุทธิธาร (คำถาม): อย่าติดกับดักกับการกำหนดว่าอะไรเป็นของแท้ดั้งเดิม แต่มองว่าคนในชุมชนให้คุณค่าและความหมาย และมีปฏิสัมพันธ์หรือความผูกพันต่อสิ่งของต่างๆ อย่างไร

คุณจริญญา แดงน้อย (คำตอบ): โจทย์สำคัญที่ไม่ควรละเลย คือ ชุมชนไม่รู้วิธีการปรับตัว และ/หรือ เชื่อมโยงกับนโยบายที่กำหนดโดยภาครัฐอย่างไร กระบวนการพัฒนาที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ (คำถาม): สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) และทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property: IP) มีบทบาทต่อการพัฒนาสินค้าจากมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือไม่

ดร.พัชวีร์ ตันประวัติ (คำตอบ): สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และทรัพย์สินทางปัญญา มีความสัมพันธ์ต่องานหัตถกรรม และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ การพัฒนาสินค้าโดยชุมชนจำเป็นต้องคำนึงประเด็นนี้ด้วย

เดิมทีแล้ว งานหัตถกรรมของชุมชนไม่ใช่สินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน แต่การท่องเที่ยวส่งผลให้มีการประยุกต์งานหัตถกรรมเป็นสินค้า และอาจเกิดการผลิตสินค้าลอกเลียนแบบสินค้าที่ขายดี จนทำให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาดได้ เนื่องจากสินค้าขาดเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน

ในฐานะที่สุโขทัยเป็นเมืองสร้างสรรค์ งานหัตถกรรมจะมีความสำคัญมากขึ้น แต่ละชุมชนควรพัฒนาสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยไม่ต้องลอกเลียนแบบสินค้าจากที่อื่น

คุณลินนา พุทธิธาร (สรุป): สรุปประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1) คุณค่าและแก่นแท้ของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อยู่ที่ “คน” “เรื่องราว” และ “คุณค่าความหมาย” มากกว่าวัตถุสิ่งของที่ไร้จิตวิญญาณ / การเล่าเรื่อง (storytelling) และการตีความ (interpretation) โดยชุมชนในแบบฉบับของตน แทนที่จะกังวลกับรายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงจนเกินไป เป็นเสน่ห์ที่ทำให้คุณค่าเหล่านี้เป็นที่ประจักษ์และดึงดูดคนนอกให้อยากเข้ามาเรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น / ชุมชนสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมได้

2) การทำงานร่วมกัน / กระบวนการมีส่วนร่วม / การสื่อสารระหว่างกลุ่มคนและหน่วยงานหลายภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม / ยังมีช่องว่างด้านการสื่อสารสัมพันธ์ และร่วมงานกันระหว่างชุมชนย่อยในพื้นที่เองและกับหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน หากแก้ปัญหานี้ได้จะทำให้เกิดพลังร่วมในการผลักดันสุขุขทัยไปสู่เป้าหมายร่วมได้

3) การขับเคลื่อนไปอนาคตข้างหน้าโดยต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ในอดีต และสิ่งที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ / ความยืดหยุ่นหรือความสามารถในการปรับตัว (resilience) ของคนในสุขุขทัย เป็นทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับผลกระทบที่เกิดจากการระบาดของโรคโควิด-19 และเหตุการณ์หรือปัจจัยอื่นๆ ร่วมกัน เช่น สภาพเศรษฐกิจที่แย่ลง หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ

บทวิเคราะห์ และการถอดบทเรียน

การประชุมวันที่ 3

วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2563

วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.00-15.10 น.

การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย

(Mobilizing Cultural Resources for Creative City Development at Sukhothai)

หัวข้อ: เมืองสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับชุมชน

ผู้นำเสนอ: คุณอรกัญญา อินทวงค์ | ผู้ประสานงานเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์
ด้านงานฝีมือและศิลปะพื้นถิ่น สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่

คุณธรร สุธิรศักดิ์ | ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่

คุณอรกัญญา อินทวงค์

ผู้ประสานงานเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คุณธรร สุธิรศักดิ์

ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการนครเชียงใหม่เมืองเครือข่ายสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านที่ได้รับการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ที่ผลักดันและสนับสนุนให้จังหวัดเชียงใหม่ ได้เป็นสมาชิกเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน หากเปรียบเมืองเชียงใหม่ในภาพรวมจะมีองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเปรียบเสมือน “กาย” และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นเปรียบเสมือน “จิตวิญญาณ” ซึ่งทั้งสองสิ่งจึงเป็นส่วนในการขับเคลื่อนเมือง

ที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน เมืองสร้างสรรค์เชียงใหม่ใช้กลไกการเป็นเมืองสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนชุมชนในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ และให้ความสำคัญกับการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผลิตงานสร้างสรรค์ได้จากต้นทุนทางวัฒนธรรมของตัวเอง โดยมุ่งเน้นส่งกลับข้อมูลคืนสู่ชุมชนได้ใช้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ในอนาคตได้ ภายใต้คำถามสำคัญว่าการเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) นั้นจะช่วยเสริมสร้างอะไรได้บ้างให้แก่ชุมชน

โดยสถาบันวิจัยสังคมมีส่วนร่วมในการเข้าไปวิจัยชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ของชุมชนจากการศึกษาประวัติศาสตร์และการลงพื้นที่วิจัยในชุมชน โดยจัดให้มีกิจกรรมถอดความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อค้นหาอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage: TCH) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage: ICH) ให้คนในชุมชนมารวมตัวกัน เพื่อนำภูมิปัญญาต่าง ๆ มาแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน โดยนอกจากจะให้ความสำคัญกับชิ้นงานหัตถกรรมแล้ว ยังให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกระบวนการ และคุณค่าและความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่แฝงไว้ในหัตถกรรมอีกด้วย ซึ่งปลายทางนำมาสู่การพัฒนาและการต่อยอดงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านกลับคืนสู่ชุมชนตัวอย่างเช่น

1. “พลวัตอารยณ์นครเชียงใหม่” การนำเสนอเรื่องราวเครื่องแต่งกายของเชียงใหม่ที่ผ่านมาในช่วง 100 ปี และนำชุดเครื่องแต่งกายมาจัดนิทรรศการ ณ คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ เพื่อเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมงานหัตถกรรมเครื่องแต่งกายของชาวเชียงใหม่ตั้งแต่สมัยล้านนาจนถึงปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่าวิวัฒนาการ ด้านภูมิปัญญาเครื่องแต่งกายอย่างไรบ้างที่ล้าไปกับการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลาต่างๆ

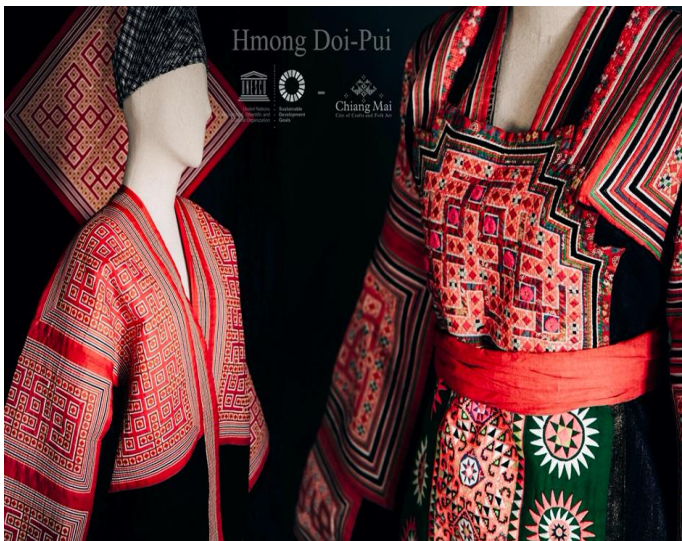

นิทรรศการ พลวัตอารยณ์นครเชียงใหม่ ณ คุ้มเจ้าบุรีรัตน์

ที่มา: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. การฟื้นฟูหัตถกรรมเครื่องแต่งกายของชาวม้ง ที่ได้จากการลงพื้นที่วิจัยและถอดความรู้ทางวัฒนธรรมที่ บ้านม้งดอยปูย อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทราบคุณค่าและความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญาของชุมชน กล่าวคือชาวม้งจะมีเครื่องแต่งกายลักษณะพิเศษที่ทอด้วยเส้นใยกล้วย ซึ่งสตรีชาวม้งจะทำหน้าที่ในการทอผ้าประจำตัวของแต่ละตระกูล เช่น ชุดสำหรับใส่ตอนตายและถือเป็นเครื่องแต่งกายชุดสุดท้ายของชีวิต การถักทออลวดลายจึงมีความประณีตและสวยงามเป็นพิเศษ โดยชุดนี้ลูกสะไภ้จะทอไว้ให้แม่สามีในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยชาวม้งตระหนักว่าเส้นใยกล้วยที่ใช้ถักทอเครื่องแต่ง

กายชุดนี้เป็นสื่อแทนเส้นใยแห่งชีวิต แสดงถึงวัฏจักรชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่ยึดโยงโลกทัศน์ชีวิตคนและธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกันในเส้นใยกัญชงที่ใช้เป็นวัตถุดิบหลักทอชุดดังกล่าว

เครื่องแต่งกายที่ได้รับการวิจัยฟื้นฟูหัตถกรรมบ้านม้งดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. การอนุรักษ์หัตถกรรมปั่นสาไบลาน (คัมภีร์ไบลาน) ที่วัดพวกแต้ม อำเภอเมือง เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน สถาบันวิจัยสังคม และอาสาสมัครทั่วไปที่มีความหลากหลายตั้งแต่ระดับนักเรียน เยาวชน และคนวัยทำงาน มีความสามารถอ่านตัวอักษรล้านนา (ตัวเมือง) ได้มาร่วมกันทำความสะอาดอาคารเพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน และร่วมกันอ่านคัมภีร์ไบลาน แต่ละผูกเพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลคัมภีร์ไบลานของวัดพวกแต้ม ซึ่งสามารถบันทึกข้อมูลปั่นสาได้ทั้งหมด 1,736 ผูก

4. การอนุรักษ์กระจกกจีน (กระจกลายตะกั่ว) เป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาเพื่อถ่ายทอดและพัฒนาองค์ความรู้และช่างฝีมือด้านกระจกกจีน โดยใช้เมืองสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาและอนุรักษ์องค์ความรู้ เพื่อสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมส่งต่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ และเพื่อเป็นการปกป้องภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมการประดับกระจกกจีนไม่ให้สูญหายไปจากเมืองเชียงใหม่

5. ชุมชนพวกแต้ม ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านงานหัตถกรรมฉลุทองเหลืองหรือที่เรียกว่า “ควัดทอง” จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อชุมชนพวกแต้มว่า “พวกแต้มควัดทอง” ซึ่งงานหัตถกรรมจะมีการนำทองเหลืองมาหลอมละลายเป็นฉัตร รวมถึงการนำทองเหลืองมาเป็นเครื่องประดับสำหรับช่างฟ้อน ที่ประกอบด้วย ดอกไม้ไหวเสประดับบนศีรษะ และเล็บฟ้อน เป็นชุมชนในเมืองเชียงใหม่ที่ทำงานหัตถกรรมประเภทนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้พื้นที่ของวัดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งชุมชนพวกแต้มเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านการฟ้อนเล็บ และเป็นชุมชนเพียงแห่งเดียวของเชียงใหม่ที่ยังคงเหลือวงดนตรีกลองซุม จึงได้มีการลงพื้นที่สำรวจศักยภาพ

ของพื้นที่และส่งเสริมในเรื่องของงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของชุมชน ให้เยาวชนในชุมชนได้ตระหนักเห็นความสำคัญของพื้นที่ตนเอง

6. **ชุมชนต้นเปา** อำเภอสันกำแพง เป็นอีกชุมชนที่ได้เข้าไปร่วมกันพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าสินค้าของงานหัตถกรรมในพื้นที่ ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นงานหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ร่วมกับภูมิปัญญาการลงรักปิดทอง โดยพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าต่างๆ ที่สามารถกันน้ำได้และมีความสวยงาม เช่น โคมกระดาษสา กันไฟ กระเปาะกระดาษสา กันน้ำ และกระเปาะผ้าแคนวาส (canvas) ประดับด้วยลวดลายลงรักปิดทอง เป็นต้น

7. **ผ้าเขียนเทียนกับการออกแบบผ้าเสื้อผ้าถุงแบบร่วมสมัย** จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ทำให้ครูภูมิปัญญาของชุมชนได้ทดลองออกแบบเสื้อผ้าจากผ้าเขียนเทียน ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวม้ง โดยได้มีการออกแบบชุดใหม่จากช่างฝีมือของชุมชนที่มีอายุมากกว่า 70 ปี ซึ่งช่างฝีมือได้ออกแบบรูปทรงและลวดลายขึ้นมาใหม่เอง โดยใช้ภูมิปัญญาการเขียนลายเทียนแบบดั้งเดิม เพื่อพัฒนาเป็นสินค้าต่างๆ เช่น เสื้อคลุม เป็นต้น

นอกจากนี้โครงการนครเชียงใหม่เมืองเครือข่ายสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างพื้นที่ที่แสดงความสามารถทางภูมิปัญญาและมรดกวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ทุกปี เช่น งานเชียงใหม่คราฟท์แฟร์ (Chiang Mai Crafts Fair) ที่จัดขึ้นในต้นเดือนธันวาคม ร่วมกับเชียงใหม่ดีไซน์วีค (Chiang Mai Design Week) ซึ่งได้จัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 อันเป็นพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นเมืองทั้งแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย (workshop) พื้นที่สำหรับการเปิดตลาดงานหัตถกรรมของชุมชน (market and demonstration) พื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานหัตถกรรม (talk and exhibition) พื้นที่แสดงผลงานหัตถกรรมของช่างฝีมือชุมชนตลอดจนนักร้องออกแบบรุ่นใหม่ (show case) และยังเป็นพื้นที่แสดงออกทางด้านงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน เช่น การแสดงฟ้อนรำดนตรี (activity) ซึ่งให้ผู้เข้าร่วมงานที่สนใจได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพื้นที่ที่แสดงความสามารถทางภูมิปัญญาและมรดกวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่

ผลจากการเข้าไปวิจัยเพื่อถอดรหัสอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และส่งเสริมแนวทางการผลิตงานหัตถกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน โดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและวัสดุ

ท้องถิ่นของชุมชนเป็นที่ตั้ง ผสมกับการแบ่งปันความรู้จากสถาบันวิจัยสังคมสู่ชุมชน จึงนำมาสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์พุทธศิลป์ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งได้รับการรื้อฟื้นภูมิปัญญาและอนุรักษ์มรดกและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนอยู่คู่ชุมชนสืบไป

ข้อสำคัญ ผลจากการทำงานร่วมกับชุมชนยังก่อให้เกิดความตระหนักดีว่า การขับเคลื่อนทุกอย่างต้องเริ่มจากชุมชนเอง โดยการหาจุดเด่นของชุมชน อัตลักษณ์ของพื้นที่ เพราะนักวิจัย นักวิชาการ และนักพัฒนานั้นทำหน้าที่เป็นเพียงตัวเชื่อมที่เชื่อมต่อชุมชนต่าง ๆ ในการส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้ และถ่ายทอดงานฝีมือแบ่งปันอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ชุมชนจะต้องกลับมามองจุดเล็กๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ต่อยอดการเป็นเมืองสร้างสรรค์และสร้างจุดเด่นเป็นที่สนใจแก่คนภายนอกให้ได้

ทุกพื้นที่ล้วนมีต้นทุนและคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว จึงต้องหาแนวทางส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผลิตงานหัตถกรรมสร้างสรรค์ที่ตนเองยังคงคุ้นเคยในอัตลักษณ์ของตน รวมทั้งยังสามารถใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรจากธรรมชาติที่ตนเองมีอยู่ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและการพัฒนาต่อยอดงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านอย่างยั่งยืน ตลอดจนสามารถส่งกลับคืนสู่ชุมชนให้คนในท้องถิ่นได้ใช้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้

วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.00-15.10 น.

การขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สู่เมืองสร้างสรรค์ในสุโขทัย
(Mobilizing Cultural Resources for Creative City Development at Sukhothai)

หัวข้อ: สร้างสรรค์โอกาสเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเชื่อมโยงกับสุโขทัยและ
กำแพงเพชร

ผู้นำเสนอ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตา โสรรัตน์ | คณะโลจิสติกส์และดิจิทัล
ซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยนเรศวร)

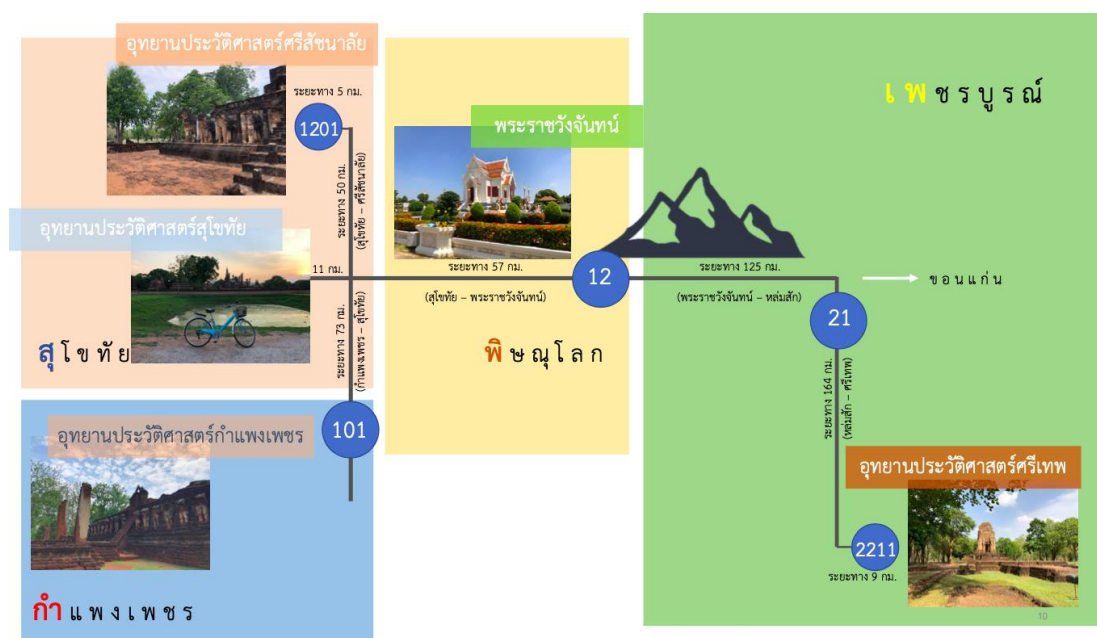
เป็นการนำเสนอแนวทางปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เมืองมรดกโลกสุโขทัยและเมืองบริวาร โดยใช้เกณฑ์ประเมินระดับศักยภาพองค์ประกอบโลจิสติกส์ เป็นเครื่องมือในการเสนอแนวทางพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามหลักความยั่งยืน โดยหวังว่าผู้เข้าร่วมประชุมในที่นี้ จะสามารถนำเกณฑ์นี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในที่ต่างๆ ได้

การคิดค้นเกณฑ์การประเมินดังกล่าวเป็นผลจากการวิจัยในโครงการแผนงานวิจัย “การศึกษาการเชื่อมโยงโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเส้นทางเมืองมรดกโลกสุโขทัยและพื้นที่เชื่อมโยง (กำแพงเพชร พิษณุโลก และเพชรบูรณ์)” โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตา โสรรัตน์ และคณะ สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ สกสว.

ปัจจุบันยังดำเนินการวิจัยโครงการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองมรดกโลกสุโขทัยและเมืองบริวาร ปี พ.ศ.2561-2564 เพื่อตอบโจทย์แผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีนโยบายการพัฒนาการเชื่อมโยงโลจิสติกส์ท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์และเมืองมรดกโลก ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์การเชื่อมโยงโลจิสติกส์ และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงโลจิสติกส์ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบนเส้นทาง ท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกสุโขทัย และพื้นที่เชื่อมโยง

กระบวนการวิจัย เริ่มต้นจาก (1) การศึกษาการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และ (2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของภาพรวมกิจกรรมโลจิสติกส์เส้นทางท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกสุโขทัย และพื้นที่เชื่อมโยงตามองค์ประกอบการขับเคลื่อนของโลจิสติกส์การท่องเที่ยว นั้น ประกอบด้วย

- 1) ระบบสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ จุดพยาบาล สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต
- 2) การเดินทาง คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางสู่สถานที่ท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถโดยสาร จุดพัก เส้นทางเดินทางภายใน
- 3) แหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก
- 4) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การใช้ QR code เพื่อดึงดูดความน่าสนใจ
- 5) โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความพร้อมของป้ายบอกทาง ถนน รั้ว
- 6) กิจกรรมการท่องเที่ยว

เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างเมืองมรดกโลกสุโขทัยกับพื้นที่เชื่อมโยง

ที่มา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตา โสรัตน์

จากนั้นจึงเข้าสู่ (3) การวิเคราะห์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (เป้าหมายที่ 12 เป้าประสงค์ที่ 12b: พัฒนาและใช้เครื่องมือในการติดตามผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น) และ (4) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงโลจิสติกส์ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบนเส้นทางอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์เชื่อมโยงโลจิสติกส์

สำหรับหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์เชื่อมโยงโลจิสติกส์ มีเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

- 1) เกณฑ์ประเมินที่ใช้คุณภาพถนน จากกรมทางหลวง ได้แก่ 4S: service, scenic, sure, safe

Service คือ ทางราบเรียบไม่มีหลุมบ่อ ไม่ยุบตัว และไม่ชำรุดเสียหายหลังการปะซ่อม
 Scenic คือ ทางสะอาดและสวยงาม ไม่มีหญ้าหรือไม้บดบังทัศนวิสัยการขับขี่เพิ่มคุณค่าของเส้นทาง
 Sure คือ ทางไม่หลง สามารถใช้เส้นทางได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย มีป้ายบอกระยะและสถานที่ตามจุดที่เหมาะสม
 Safe คือ ทางปลอดภัย มีการปรับปรุงดูแลถนนเพื่อลดความเสี่ยงอุบัติเหตุ

2) GSTC: hotels and destinations by UNWTO

3) Thailand Tourism Awards

4) LCA: life cycle assessment เป็นเกณฑ์และกรอบการดำเนินงานสำคัญของงานวิจัยนี้ ที่นำมาประเมินวงจรการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อระบุผู้เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน/พื้นที่ของการท่องเที่ยวตั้งแต่จุดเริ่มต้นทรัพยากร ช่วงระหว่างใช้งาน จนถึงการทิ้ง (เช่น วัตถุดิบ การผลิตและพลังงานที่ต้องใช้ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และการกำจัด) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของวงจรเหล่านี้ จะมีบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เช่น ขั้นตอนการกำจัด ที่ภาครัฐต้องร่วมมือกับชุมชน

Environmental management — Life cycle assessment — Principles and framework

เกณฑ์และกรอบการดำเนินการวิจัยที่ใช้วิเคราะห์เชื่อมโยงโลจิสติกส์

ที่มา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลภา โสรรัตน์

สำหรับเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างเมืองมรดกโลกสุโขทัยกับพื้นที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย 4 เส้นทาง ได้แก่

- 1) อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร-อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
- 2) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
- 3) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย-พระราชวังจันทน์
- 4) พระราชวังจันทน์-อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

เมื่อวิเคราะห์ระดับศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางเชื่อมโยงทั้ง 4 เส้นทางดังกล่าว ข้างต้นแล้ว จะพบเพียง “เส้นทางที่ 4 พระราชวังจันทน์-อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ” ที่มีระยะทางไกลมากถึง 294 กิโลเมตร และพบว่าถนนบางช่วงเป็นหลุมบ่อ รวมทั้งมีต้นไม้และหญ้า สูงตามรายทาง ในขณะที่เส้นทางอื่นๆ ที่เหลือ มีระยะทางใกล้ สามารถเข้าถึงได้สะดวก ถนนเรียบและสะอาด

ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ ระดับศักยภาพระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ของทุกเส้นทางนั้น สามารถเข้าถึงระบบไฟฟ้าได้เพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ระหว่างทาง รวมทั้งมีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่จำเป็นรองรับอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญหาเดียวกันที่ทุกเส้นทางต้องได้รับการแก้ไขคือ “การขาดการจัดหาแหล่งน้ำและพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” และ “การขาดการจัดการขยะที่เป็นระบบ (เฉพาะในเส้นทางที่ 4)”

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการเดินทาง พบข้อจำกัดสำคัญเพียงในพื้นที่ จังหวัดกำแพงเพชร ที่ยังขาดการบริการรถโดยสารสาธารณะขนาดเล็กให้บริการภายในตัวเมือง และเชื่อมต่อสถานีขนส่งผู้โดยสารกำแพงเพชรไปยังแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่พื้นที่จังหวัด สุโขทัย พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ มีรถโดยสารระหว่างจังหวัด และรถโดยสารขนาดเล็กเชื่อมต่อ สถานีขนส่งผู้โดยสารไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้เพียงจังหวัดสุโขทัยกับพิษณุโลกเท่านั้นที่มี เส้นทางบินไปจากกรุงเทพฯ

การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงโลจิสติกส์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบนเส้นทาง อย่างยั่งยืน

เนื่องจากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงโลจิสติกส์ แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบน เส้นทางเมืองมรดกโลกสุโขทัยกับพื้นที่เชื่อมโยง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมอย่างครบวงจร และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพิจารณา องค์ประกอบสำคัญของความยั่งยืน 3 ประการ ได้แก่

1) **สิ่งแวดล้อม:** สิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงเป็น การพิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การรักษากระบวนการ ทางนิเวศวิทยาที่เป็น และสามารถอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและหลากหลายทาง ชีวภาพไว้ได้

2) **สังคม:** การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเคารพความเดิมแท้ของสังคมวัฒนธรรมของ ชุมชน และสามารถอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงคุณค่าดั้งเดิมไปยังเยาวชนรุ่นหลังได้ โดย เปิดใจกว้างเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างได้อย่างเหมาะสม

3) **เศรษฐกิจ:** ต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าการดำเนินงานทางเศรษฐกิจในการท่องเที่ยว นั้น จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม และมีการจ้างงานที่มั่นคง รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการสร้างโอกาสทางธุรกิจและการบริการทางสังคม ให้แก่คนในชุมชนได้

ทั้งนี้ การจัดทำข้อเสนอแนะดังกล่าวยังใช้กรอบการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals : SDGs) เพื่อให้เกิดการ ผลิตและการบริโภคการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเป้าประสงค์ที่ 12b คือ “พัฒนาและใช้ เครื่องมือในการติดตามผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริม วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น”

ผลที่ได้จากการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชื่อมโยงโลจิสติกส์ แก่ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องบนเส้นทางเมืองมรดกโลกสุโขทัยกับพื้นที่เชื่อมโยงดังกล่าว มีคุณูปการสำคัญคือ (1) ทำให้เห็นสถานการณ์ปัจจุบันของเส้นทาง (2) เห็นแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการเชื่อมโยง เส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองที่เหมาะสม (3) สามารถระบุบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ (4) สร้างเกณฑ์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวได้ และ (5) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการรวบรวม ฐานข้อมูล เพื่อการพัฒนาในอนาคต

ทั้งนี้ ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวมีความยั่งยืนหรือไม่ แต่การทำ เกณฑ์การประเมินจะช่วยให้ชุมชน ภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง รวมถึงสามารถมองเห็นจุดเชื่อมโยงของแต่ละ ชุมชนได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญคือช่วยให้มีแนวทางพัฒนาและก้าวเดินต่อไปอย่างเหมาะสม

วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 09.00-15.10 น.

เสวนาโต๊ะกลม “อนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัยที่น่าจะเป็น”

หัวข้อ: เสียงสะท้อนจากคนท้องถิ่นในเมืองสุโขทัย

ผู้ร่วมเสวนา: คุณพิชิต วีรังคบุตร | ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาพื้นที่
สร้างสรรค์ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิติยา ปิตัตังนาโพธิ์ | คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ | ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทรนด์และคอน
เซปต์แห่งอนาคต บารามีชีแล็บ

คุณณัฐพงษ์ บุญคำ | ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ อพท.4

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการ
ท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ผู้นำการเสวนา: คุณลินนา พุทธิธาร | วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
แห่งยูเนสโก)

ดร.จาดุรงค์ โพะรัตน์ศิริ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผัง
เมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญ และรอง
ประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอ
โคโมสสากล

ภาพ : การเสวนาอนาคตของเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์สุโขทัยที่น่าจะเป็น
เสียงสะท้อนจากคนท้องถิ่นในเมืองสุโขทัย

ประเด็นเสวนา:

เสียงสะท้อนจากคนท้องถิ่นในเมืองสุโขทัย

นำประเด็น:

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ

หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่จังหวัดสุโขทัยอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากวิถีชีวิตของผู้คนชาวสุโขทัยส่วนใหญ่พึ่งพิงอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาข้าว ด้วยเหตุที่สภาพดินของจังหวัดสุโขทัยมีการสะสมของตะกอนดินน้ำท่วมที่ถูกพัดพามากับฤดูน้ำหลากในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายนของทุกปี จึงทำให้ดินดีและส่งผลให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมมีคุณภาพดี พร้อมกันนี้ ช่วงเวลาดังกล่าวยังเป็นช่วงเวลาที่ชาวสุโขทัยต้องเตรียมตัวรับมือกับเหตุการณ์เสี่ยงภัยน้ำท่วมทุกปี

ด้วยวิถีทางเกษตรกรรมดังกล่าว จุดเริ่มต้นวันใหม่ของชาวสุโขทัยจึงเริ่มต้นกันตั้งแต่ตีสามหรือตีสี่ เพื่อเตรียมไปไร่ไปนา เมื่อว่างเว้นจากช่วงทำนา หรือช่วงเวลาพักระหว่างวันทำนา ชาวบ้านจะกลับมาทอผ้าที่บ้าน เพื่อสร้างรายได้เสริม ซึ่งค่าทอผ้าได้ค่าตอบแทนวันละ 150 บาท การสร้างสรรคงานหัตถกรรมจึงเป็นวิถีชีวิตอันปกติที่เป็นของคู่กันกับชาวบ้านชาวสุโขทัยอยู่แล้ว ดังเห็นได้จาก งานหัตถกรรมสร้างสรรค์เลื่องชื่อ เช่น ผ้าทอบ้านหาดเสี้ยว เครื่องเคลือบสังคโลก เครื่องประดับทองคำลายสุโขทัย ตลอดจนผลิตภัณฑ์จากไม้สักที่หลากหลายทั้งเฟอร์นิเจอร์ และงานแกะสลักไม้ที่บ้านกล้วยในเขตตำบลเมืองเก่า เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า การผลิตงานหัตถกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ข้างต้นชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งของภาคธุรกิจท้องถิ่น เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นภายในชุมชน โดยงานหัตถกรรมเหล่านี้จะถูกนำมาอวดโฉมอย่างเต็มที่ในงานเทศกาล สำคัญประจำปีของจังหวัดสุโขทัย เช่น งานเทศกาลเผาเทียนเล่นไฟ และเทศกาลย้อนอดีตศรีสัชนาลัย นุ่งผ้าไทย ใส่เงินทองโบราณ เป็นต้น

หลังจากเมืองสุโขทัยได้รับการประกาศเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านในปี พ.ศ. 2562 แล้ว ชุมชนต่างๆ ล้วนดีใจ และมีพลังในการผลิตงานสร้างสรรค์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความกังวลที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมากมาย เช่น การ

นำเสนอการดำเนินงานต่อองค์การยูเนสโกทุกๆ 4 ปี การประเมินร่วมกับสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพราะก่อนหน้านี้สุโขทัยเป็นเมืองที่เงียบสงบ แต่สิ่งที่ได้รับคือความสนใจด้านการลงทุน และได้รับการสนับสนุนให้สร้างสรรค์ผลงานจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมา ที่การเดินทางเป็นข้อจำกัดอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนั้น ทางฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยได้จัดทำวีดิทัศน์เผยแพร่ผ่าน YouTube นำเสนอบทบาทการสัมภาษณ์ของชาวบ้านที่ทำงานหัตถกรรมของจังหวัดสุโขทัย จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ครั้งนั้น จึงได้ทราบว่า กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของชาวบ้านได้กลับมาอยู่บ้าน และชาวบ้านยังให้ข้อมูลว่าผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ชาวบ้านตระหนักว่าตัวเองต้องสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าให้สมกับเป็นเมืองสร้างสรรค์ และต้องผลิตสินค้าให้หลากหลายและมีจำนวนสินค้าสำรองเก็บไว้ (stock) เพื่อเตรียมไว้สำหรับขายและต้อนรับนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิดดีขึ้น ทั้งนี้ยังได้ทราบข้อมูลจากชุมชนเพิ่มเติมว่าจริงๆ แล้วชุมชนไม่ได้เดือดร้อนอะไรในด้านความเป็นอยู่ เพราะมีผักปลูกกินเอง และชาวบ้านไม่ต้องการทฤษฎีอะไรมากมาย แต่สิ่งที่ชาวบ้านอยากได้คือการเป็นที่ยอมรับและเห็นตัวตน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของชุมชน และอยากให้มีการส่งเสริมการสร้างรายได้ส่งต่อให้ครอบครัว ที่สามารถลูกหลานไปเรียนได้ และให้คนรุ่นใหม่มีงานทำ ไม่ต้องออกไปหางานนอกจังหวัด ซึ่งความต้องการของชุมชนดังกล่าวตอบโจทย์แนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต เพราะคนสูงวัยภายในบ้านจำเป็นต้องมีคนรุ่นใหม่ดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย

=====

ประเด็นเสวนา: การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย
นำประเด็น: คุณพิชิต วีรังคบุตร | ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คุณพิชิต วีรังคบุตร
 (ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (Creative Economy Agency: CEA) จัดตั้งขึ้นเมื่อ 14 สิงหาคม พ.ศ.2561 จากการยกระดับ TCDC ขึ้นเป็นองค์การมหาชน โดยทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่เศรษฐกิจที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว รวมทั้งมีหน้าที่สร้างย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นจริง โดยการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่เอื้อต่อบรรยากาศสร้างสรรค์และการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ และเชื่อมโยงสู่ชุมชนโดยรอบให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ให้เติบโตจากการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือยกระดับธุรกิจและคุณภาพชีวิตของคนไทย

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงมีวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรสร้างสรรค์และธุรกิจไทย ให้นำนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ยกระดับสินค้าและบริการให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีสากล และมีภารกิจ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจ
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมให้แก่ชุมชน ภาวชน และสถาบันการศึกษา
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่เอื้อต่อบรรยากาศสร้างสรรค์และการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ รวมทั้งพัฒนาย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น
- 4) พัฒนาผู้ประกอบการและส่งเสริม ให้เกิดการนำกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ
- 5) เป็นศูนย์กลางการรวบรวมและพัฒนาข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย และเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม
- 6) ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่างประเทศหรือระหว่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

การสร้างย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative district) คือ พื้นที่ที่สร้างและทำให้เห็น “โอกาส” และ “ความเป็นไปได้” ที่จะเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ กล้าลงทุน และเชื่อมั่นว่า พื้นที่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์สามารถเติบโต เพื่อที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและผลักดันให้เกิดการจับจ่ายใช้สอย เกิด “Tourist attraction” (แหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว) และทำให้ย่านเกิด “Ecosystem” (ระบบนิเวศ) และยกระดับคุณภาพชีวิต

ตัวชี้วัดที่พัฒนาย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีตัวชี้วัด จำนวน 11 ข้อ สำหรับเมืองสุโขทัยสร้างสรรค์ นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และสามารถส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายในเมืองได้ โดยมีความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่โดยรอบ จังหวัด มหาวิทยาลัยโดยรอบ มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่เมืองสร้างสรรค์ มีการรวมกลุ่มกันคนทำงานสร้างสรรค์ มีนักธุรกิจใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีช่างฝีมือ จะเห็นความเข้มแข็งของการขับเคลื่อน และมีสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสุโขทัยเป็นต้นกำเนิดของประเทศ (Origin) อันต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ใหญ่

จากการค้นคว้าวิจัยมาจากทั่วโลก ตัวชี้วัดที่น่าสนใจ คือ ตัวชี้วัดที่ 9) มีพื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมสันตนาการ และเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดการจ้างงานเกิดการร่วมกันของชุมชนได้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์

1) สร้างเครื่องมือและกลไกยกระดับพื้นที่ให้เป็ย่นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (STRATEGIC PLANNING & DEVELOPMANT) เป็นพื้นที่ศึกษาที่นำไปพัฒนาต่อหากไม่ทำการเก็บข้อมูลจะทำการวัดในยุทธศาสตร์อื่นๆ ไม่ได้

2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CREATIVE PLACEMAKING) พื้นที่สวยงาม และพื้นที่ใช้งานได้ดี แสงสว่างส่องถึง ความปลอดภัย มีการโครงการรองรับสามารถวัดได้ในเรื่องของการขยายของข้อมูลต่างๆ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้

3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสถานะที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจสร้างสรรค์และธุรกิจสนับสนุนบนศักยภาพของย่าน (STRENGTHEN CREATIVE BUSINESS) เช่น การพัฒนาฝีมือผู้ประกอบการ การพัฒนาฝีมือช่างที่มีอยู่แล้วการส่งต่อ ฝีมือช่างที่หายไปควรที่จะนำกลับมา จะเป็นยุทธศาสตร์ที่ทำให้มีการฟื้นฟูสิ่งที่หายไป สิ่งที่มีความอ่อนแอ หรือ ผู้คนเริ่มหลงลืม

4) การสร้าง เผยแพร่ และส่งเสริม สื่อสารบริหารการรับรู้อัตลักษณ์ย่านสร้างสรรค์ (DISTRICT BRANDING) คือ การสร้างการรับรู้ ให้ผู้คนรับรู้เป็นที่ที่มีความหวัง เป็นพื้นที่ที่สามารถมั่นใจที่จะเข้ามาลงทุน หรือ การท่องเที่ยว ต้องเริ่มที่ใดที่หนึ่งในพื้นที่เมืองเก่า หรือ ตัวเมืองสุโขทัยก็ได้ ขึ้นอยู่ว่าเราจะตั้งเป้าไว้ที่ไหน

5) การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ (CO-CREATING A CREATIVE COMMUNITY) การขับเคลื่อนด้วยชุมชนคนภายในพื้นที่เท่านั้น

อธิบายแต่ละยุทธศาสตร์ในกรณีของย่านเจริญกรุง

ยุทธศาสตร์ที่ 1) สร้างเครื่องมือและกลไกยกระดับพื้นที่ให้เป็ย่นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (STRATEGIC PLANNING & DEVELOPMANT) ย่านเจริญกรุงมีพื้นที่ในการเก็บข้อมูล 1.7 ตารางกิโลเมตร ศึกษาจากยุทธศาสตร์ของข้อมูลผัง ฐานข้อมูลธุรกิจ สามารถทราบได้ว่าห้องไหนว่าง เจริญกรุงในอดีตเคยเป็นถนนเส้นหลักและเป็นถนนเส้นแรกของกรุงเทพมหานคร ได้ไปพัฒนา 1-2 ปีที่ผ่านมาหลังจากเจริญกรุงเดิมมี 140 ห้องที่เป็นซ้อปเฮ้าส์และอาคารร้าง ในปัจจุบันเหลือ อยู่ 30 กว่าห้อง เริ่มเห็นว่าตัวชี้วัดที่เก็บทุกปีในแต่ละปี เริ่มเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงในทุกยุทธศาสตร์ที่จะลงในลักษณะเป็นกลไกของโครงการต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CREATIVE PLACEMAKING) พื้นที่สวยงาม และพื้นที่ใช้งานได้ดี แสงสว่างส่องถึง ความปลอดภัย มีการโครงการรองรับสามารถวัดได้ในเรื่องของการขยายของข้อมูลต่างๆ

ในกรณีของกรุงเทพมหานคร ออกแบบเพื่อให้พื้นที่เกิดการสวยงาม พื้นที่เกิดการใช้งานที่ดีขึ้น โดยร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผ่านการทดลองทดสอบ หาตัวชี้วัดเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น กรณีศึกษาการเปลี่ยนป้ายรถเมล์ใหม่ 500 ป้ายของกรุงเทพมหานคร ร่วมกับสำนักส่งเสริมการจราจรของกรุงเทพมหานคร กรมการขนส่ง กลุ่มเมย์เคย์ สมาคมกราฟิก ในการขับเคลื่อนกรุงเทพมหานครได้เป็นเมืองแห่งการออกแบบ การใช้การออกแบบทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกรุงเทพเป็นเมืองแห่งดีไซน์ เอานักออกแบบ ทดลองทดสอบและพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น โดยกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมในการทำโครงการต้นแบบ (Prototype)

3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสถานะที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจสร้างสรรค์และธุรกิจสนับสนุนบนศักยภาพของย่าน (STRENGTHEN CREATIVE BUSINESS) เรื่องของการพัฒนาผู้ประกอบการ ฝีมือช่าง ที่ทำให้เก่งขึ้น แกร่งขึ้น และมีตลาดมากขึ้น

4) การสร้าง เผยแพร่ และส่งเสริม สื่อสารบริหารการรับรู้อัตลักษณ์ย่านสร้างสรรค์ (DISTRICT BRANDING) เพื่อที่จะทำให้มันเกิดการขยับตัวของการรับรู้ และเกิดความถี่ของงานที่มีรูปแบบคล้ายๆ กัน ที่มีภาคีอื่น ๆ เข้ามาร่วมขับเคลื่อนในย่านนี้

5) การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาย่านสร้างสรรค์ (CO-CREATING A CREATIVE COMMUNITY) การดึงภาคีต่างๆ เข้ามา เช่น เทศกาลงานออกแบบกรุงเทพฯ (Bangkok Design Week) เครือข่ายย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย (Thailand Creative District Network) ทำอย่างไรที่ทำให้เจริญกระจายผลออกไปในระดับประเทศ

TCDN ทำอย่างไรให้ขยายตัวจากเจริญกรุง ย่านที่เริ่มทำงาน จาก 15 เมือง คว้าชาดอะไร อะไรที่แข็งแรง เมืองที่สามารถจะเป็นต้นแบบ โดยคาดหวังว่าอีก 3 ปี ข้างหน้า สุโขทัยจะกลายเป็นพี่เลี้ยงให้กับภาคอื่นๆ จังหวัดอื่นๆ ที่อาจจะเกิดจากการขับเคลื่อนจากย่านเล็กๆ หลายย่านแล้วต่อจิ๊กซอว์เป็นภาพใหญ่ขึ้นในระดับจังหวัด เช่น ในกรณีของประเทศญี่ปุ่นทุก 47 จังหวัดมีผลไม้ งานหัตถกรรม พื้นฐานจากสินทรัพย์ในแต่ละเมืองเป็นของตนเอง

ความพร้อมของสุโขทัยจากมุมมองของคุณ พิชิต วิรัชคุบุตร ในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวไม่ถึง 24 ชั่วโมง เห็นว่ามีต้นทุนทางวัฒนธรรม คน ส่วนราชการ ซึ่งนับว่าครบถ้วนแล้ว คำถามถัดมาคือ จะไปทางไหน ซึ่งก็คือ Why What How

Why ทำไมเราถึงทำ คือ เราเป็นมรดกโลก ซึ่งเราควรจะทำทุกอย่างไปสู่มิติของความเป็นมรดกวัฒนธรรม หรือ เมืองสร้างสรรค์ ได้ทั้งสองอย่าง

How นั้นไม่ยาก เพราะสุโขทัยมีช่างฝีมือ หรือ เป็นคนที่สืบสานมรดกอยู่แล้ว

สิ่งที่ยากคือ What สุโขทัย ซึ่งสิ่งความพร้อมขนาดนี้อาจจะขึ้นอยู่กับเพียงแค่ระดับโครงการว่าจะมุ่งไปทางใด จะไปทางมรดกวัฒนธรรมหรือจะไปทางประยุกต์ ต้องตัดสินใจกันให้ได้ หรือจะเดินไปทั้งสองทางก็ได้ เช่น ร้อยละ 70 เป็นมรดกวัฒนธรรม และอีกร้อยละ 30 เป็นโอกาสใหม่ที่จะทำให้โตขึ้น ถ้าจะไปทางมรดกวัฒนธรรม ก็จะต้องทำอย่างไรก็ได้ที่ทำให้คำว่าสุโขทัยมีการสร้างการรับรู้เชิงมูลค่า (perceived value) ที่ดี เช่น คุณค่าที่รับรู้ได้ของสุโขทัย แปลว่ามรดกวัฒนธรรมอย่างเดียวก็สามารถทำได้ ถ้ามีความแน่วแน่พอจะทำให้การสร้างภาพจำนั้นง่ายมากเลย

คุณพิชิต วิรัชคุบุตร กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นคนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และรู้จักสุโขทัยอย่างเดียวและเชื่อมั่นว่ามันอร่อยเสมอ คือ กว้างเดียวสุโขทัย อันนี้ทำให้ผม ซึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ เห็นว่านี่คือคุณค่าที่รับรู้ได้ของสุโขทัย

ทำอย่างไรให้การสร้างการรับรู้เชิงมูลค่า (perceived value) ของสุโขทัยนั้นแข็งแกร่ง ในมิติของยุทธศาสตร์อาจจะเป็นการสร้างการรับรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยที่เราเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

ทั้งนี้ ในส่วนของการประยุกต์ ควรจะต้องเป็นกลุ่มเยาวชน มีการส่งต่อมรดกวัฒนธรรมสู่รุ่นเยาวชน เราคงไม่อยากจะทำการบ้านของการเป็นเมืองสร้างสรรค์ส่งคุณครูเพียง 4 ปี เท่านั้น ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยบอกว่า สุโขทัยมีแผนในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ในระยะ

20 ปี ประกอบไปด้วย แผนระยะสั้น แผนระยะยาว การที่เราควบคุมอะไรเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนอย่างอื่นเลย เด็กจะต้องเรียนหัตถกรรมและศิลปะที่บ้านเพียงอย่างเดียว มันจะทำให้อาชีพอื่น จะหายไปหรือไม่ หรือสามารถบวกเข้าด้วยกันอย่าง เช่น มรดกวัฒนธรรม + นิติศาสตร์ หรือ มรดกวัฒนธรรม + อาหาร หรือ มรดกวัฒนธรรม + วิศวกรรม หรือ มรดกวัฒนธรรม + แพทย์ เป็นต้นในทุกองค์ประกอบ

ไม่อย่างมองว่า มรดกวัฒนธรรม เป็นแค่ทองคำ ผ้าไหม สังคโลก ไม้ ควรพยายามบวกมรดกวัฒนธรรมเข้ากับทุกอย่าง

การขับเคลื่อนโดยช่างฝีมือ โดยเฉพาะเยาวชนที่เข้ามาใหม่ ทำอย่างไรที่เขาดำรงอยู่ในอาชีพของเขาได้ถึงเขาเป็นช่างฝีมือแต่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ แม้ว่าเมืองจะเป็นเมืองมรดกโลกหรือเป็นเมืองสร้างสรรค์แล้วก็ตาม ก็อาจจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้

หากเราวางแผนหรือคิดโครงการให้ยืนระยะได้สัก 3 ปี ก็เชื่อมั่นว่าจะมีสิ่งที่พัฒนาต่อที่ทำให้ยั่งยืนได้

สุโขทัยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ถึง 14 คณะ ผมแนะนำว่า ควรจะมี CC CO คือ Chief Creative City Officer” ของจังหวัด ให้เป็นคนรับผิดชอบไปเลยให้มีหน้าที่ชี้ขาด เอาไม่เอา ดีก็รับไม่ดีก็รับ ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียกว่าการ Hack ระบบหรือการลัดวงจรที่มีอยู่ทุกอย่าง เพราะถ้าเราคิดแบบเดิมเราก็ได้แบบเดิม ซึ่งอาจจะทำให้เกิดสิ่งใหม่เข้ามาได้ ประครองสิ่งที่เป็สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไปสู่นาคตได้

ประเด็นเสวนา: การสร้างแบรนด์โอกาสแห่งอนาคตของเมืองท่องเที่ยว
สร้างสรรค์สุโขทัย
นำประเด็น: คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ | ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทรนด์และ
คอนเซปต์แห่งอนาคต บารามิซีแล็บ

คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ มีประสบการณ์ทำงานวิจัยและสำรวจลูกค้าของเมืองสุโขทัยว่ามีความพร้อมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์หรือไม่ ซึ่งผลจากประสบการณ์การวิจัยที่ผ่านมา จึงได้ทราบว่า การท่องเที่ยวนั้นเป็นเพียงตัวเสริม และไม่ควรเป็นตัวพึ่งพาหลักของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องราวที่คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ ได้นำเสนอไว้ข้างต้นว่าชาวสุโขทัยก็คิดแบบนี้เช่นกัน

การท่องเที่ยวสำหรับชุมชนในเมืองสุโขทัย จึงควรเป็นตัวช่วยเรื่องรายได้เสริม ตัวช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเห็นว่าชาวสุโขทัยควรใช้การท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยเพื่อรักษาและสืบสานต่อยอดต้นทุนทางวัฒนธรรม และที่สำคัญควรใช้เป็นเครื่องมือเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่หรือลูกหลานให้อยากกลับบ้าน

ผลการวิจัยนักท่องเที่ยวที่ได้จากการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสุโขทัย จำนวน 39 ตัวอย่าง ซึ่งวิจัยโดย Baramizi Lab ร่วมกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยสำนักงานพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร (อพท. 4) ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มุมมองจากคนนอกที่มองสุโขทัยนั้น มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จากผลการวิจัยในปี 2016 นักท่องเที่ยวสะท้อนมุมมอง จุดเด่นของสุโขทัยดังนี้

1) สุโขทัยเป็นรากเหง้าของประเทศไทย (The Origin of Siam) นักท่องเที่ยวได้ร่วมภาคภูมิใจกับมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของที่นี่แห่งเดียว พร้อมกับการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษไทย และศรัทธาแห่งพระพุทธศาสนาผ่านวัดวาอารามและกิจกรรมตักบาตรยามเช้าที่วัดตระพังทอง

2) **เติมเต็มชีวิตผ่านธรรมชาติและอารยธรรม** นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวสุโขทัยซ้ำนั้น ไม่ได้มาเสพเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ แต่มาเพื่อยืนในจุดช่วงเวลาที่เราอาศัยอยู่แบบนี้นี้ ไม่ได้มาดูมาเห็นแต่มาเพื่อสัมผัส มีเวลาดื่มด่ำบรรยากาศ สัมผัสกับทัศนียภาพ ความสุขที่เกิดจากความสงบ จึงได้พักผ่อนทั้งกายและใจ เพื่อค้นพบความหมายของชีวิตจากการสัมผัสธรรมชาติและอารยธรรมทั้งงดงามของเมืองสุโขทัย

3) **ประสบการณ์เก๋ไก๋ในสไตล์ดั้งเดิม (The Folk Creator)** นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต และเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่หลากหลายผ่านประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทำเครื่องสังคโลก การใช้ชีวิตเหมือนคนท้องถิ่น และคลุกคลีกับคนท้องถิ่นในเมืองสุโขทัย การเดินทางสัมผัสด้วยรถคอกหมู เป็นต้น

4) **สัมผัสกับความเป็นเนื้อแท้ดั้งเดิม ความชำนาญของปราชญ์ และเสน่ห์ของชาวสุโขทัย:** นักปราชญ์ท้องถิ่น และผู้คนชาวสุโขทัยมีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับกับประวัติศาสตร์ ความหลังและความทรงจำระหว่างคนในท้องถิ่นกับเมืองเก่าสุโขทัยอย่างลึกซึ้ง เช่น พี่กับ คุณและคุณโด่ง สิริวิทย์ มัคคุเทศก์ผู้เชี่ยวชาญมรดกโลก และป่าเส้งี่ยม ผู้นำชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านนาต้นจั่น เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกันผลการวิจัยยังเผยให้ทราบเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกมาเยี่ยมเยือนเมืองสุโขทัย ดังนี้

- 1) เพื่อแสวงหาเสน่ห์ซ่อนเร้น ในการเติมเต็มจิตวิญญาณ
- 2) เพื่อดื่มด่ำลงลึกในประวัติศาสตร์ ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศึกษาวัฒนธรรมใหม่
- 3) เพื่อมุ่งหาประสบการณ์ที่แท้จริง เพื่อค้นหาประสบการณ์ใหม่ไปเล่าต่อให้คนรอบข้างได้ฟัง
- 4) เพื่อเรียนรู้สร้างสรรค์ประสบการณ์ด้วยตนเอง ในการได้ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น
- 5) เพื่ออ้อมอ้อมบรรยากาศและสถานที่ ในการพักผ่อนและหากิจกรรมทำ
- 6) เพื่อเที่ยวชมทัศนียภาพ

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ทำให้สามารถระบุ “การแบ่งส่วนตลาดกลุ่มเป้าหมายด้วยปัจจัยทางจิตวิทยา” ได้อย่างชัดเจน โดยเรียงลำดับจากตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ไปสู่ตลาดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Market) ดังนี้

1) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยากลงลึกถึงความเป็นศาสตร์ด้านต่าง ๆ (Deep Learner)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจองค์ความรู้เฉพาะด้าน เข้าใจกระบวนการที่แตกต่าง เพื่อนำไปสร้างสรรค์และต่อยอดเป็นสิ่งใหม่

2) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยากฝังตัวและใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น (Culture Exchanger)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้และฝังตัวภายใต้วัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ และต้องการสัมผัสรวมทั้งใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนในท้องถิ่น

3) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยากหลีกหนีจากวิถีชีวิตในเมืองกลับไปสู่วัยเยาว์ในชุมชน (Nostalgia Traveller)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการย้อนอดีต โหยหาวิถีดั้งเดิม และมองหาความทรงจำวัยเด็ก

4) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยากซึมซับความคิดสร้างสรรค์ (Process Practitioner)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการเรียนรู้ทักษะ มีความสามารถเข้าใจกระบวนการเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน

5) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในรากและที่มาของเรื่องราว (Story Consumer)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้รากเหง้าของชุมชน สนใจเรื่องราวความเป็นมาของพื้นที่นั้น ๆ อย่างลงลึก

6) **กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยากค้นหาประสบการณ์ที่แตกต่าง (Fun Experience Explorer)** คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ลองได้รู้และสนุกสนานกับการได้เที่ยวในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มที่ 5 คือ กลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจและเหมาะกับสุโขทัยมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ถัดมาอันดับที่ 2 คือ กลุ่มที่ 1 และอันดับ 3 คือ กลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

แนวทางการออกแบบประสบการณ์ (experience design) สำหรับนักท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการและพัฒนาประสบการณ์ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ประสบการณ์ต่อการบริการ
- 2) ประสบการณ์ต่อผลิตภัณฑ์
- 3) ประสบการณ์ต่อการสื่อสาร
- 4) ประสบการณ์ต่อบรรยากาศ

สรุป

สุโขทัยเป็นเมืองสร้างสรรค์ที่มีสินค้าและบริการอยู่แล้ว และยังมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ดีเยี่ยม แต่ขาดการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีประสิทธิภาพ ที่จะตอบรับกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในรากและที่มาของเรื่องราว ที่สำคัญเมืองสุโขทัยยังขาดการทำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง จึงเห็นควรเสนอให้มีแผนสื่อสารงานประจำปี หรือจัดกิจกรรมตลอดปี เพื่อให้นักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ ได้รู้จักสุโขทัยทั้งปี

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้สร้างคนนำเที่ยว โดยเฉพาะรุ่นใหม่ หรือหาปราชญ์ท้องถิ่นที่เข้าใจ และสามารถค้นหาความเป็นเนื้อแท้ของแต่ละคนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้จับใจ เช่น ความหลัง ความทรงจำ และความผูกพันของตัวเองกับเมืองสุโขทัย ตลอดจนวิถีชีวิตกับการประสบความสำเร็จในท้องถิ่น เป็นต้น โดยไม่ต้องใช้เทคโนโลยีสื่อสารแทนคน เพราะการถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างจับใจนั้น ก่อให้เกิดความประทับใจและสร้างความผูกพันของผู้มาเยือนด้วยตัวคนในท้องถิ่นของเมืองสุโขทัย (Human Touch) ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกิดความผูกพันและความประทับใจระหว่างคนดังกล่าว เป็นแนวโน้มการท่องเที่ยวที่หรูหราในอนาคตอย่างแน่นอน เพราะจะไม่สามารถหาประสบการณ์เหล่านี้ได้จากเทคโนโลยีในโลกแห่งอนาคต ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือการสร้างช่องทางเชื่อมโยงกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความสามารถ เพื่อเป็นช่องทางให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวกลับไปอย่างประทับใจ และเกิดการบอกต่อหรือการกลับมาเที่ยวซ้ำ

ประเด็นเสวนา:

การพัฒนาสุขุทัยเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

นำประเด็น:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิติยา ปิตตังนาโพธิ์ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิติยา ปิตตังนาโพธิ์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการเป็นเมืองสร้างสรรค์

การประชุมครั้งนี้ เป็นโอกาสที่ดีมาก ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนและทุกฝ่ายจะมีโอกาสได้พบและพูดคุยกันถึงการบริหารจัดการความสัมพันธ์และการป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตหลังการได้รับเลือกเป็นเมืองสร้างสรรค์ การประชุมวันนี้จึงอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมอภิปรายว่าชุมชนอยากได้อะไร อยากทำอะไรบ้าง ซึ่งในอนาคตจะมีการกลับมาคุยกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นอีกครั้ง เพราะสิ่งสำคัญคือ สำนักในถิ่นที่ และความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมของสุขุทัยนั้น เป็นของผู้คนในชุมชนแห่งเมืองสร้างสรรค์สุขุทัย ดังนั้นหัวข้อแรกจึงเป็นการถอดบทเรียนและปัจจัยแห่งความสำเร็จ ซึ่งมีปัจจัย 8 ข้อ ดังนี้

- 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน
- 2) การประเมินศักยภาพต้นทุนของเมือง
- 3) การยึดถืองานเป็นที่ตั้ง ในการแบ่งหน้าที่การดำเนินงาน
- 4) การตั้งศูนย์กลางในการประสานงานและขับเคลื่อน
- 5) การทำแผนการปฏิบัติงาน
- 6) เครือข่ายและความร่วมมือ
- 7) การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน
- 8) การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ในกระบวนการเตรียมตัวเข้าสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์นั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิติยา ปิตตังนาโพธิ์ เล่าประสบการณ์ว่ามีระยะเวลาเขียนใบสมัครการยื่นเป็นเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network Application Form) เพียงแค่ 1 เดือน ซึ่งมีกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การวางแผนการทำงานร่วมกัน
- 2) การศึกษากระบวนการขั้นตอนในการสมัคร
- 3) การศึกษาเกณฑ์การพิจารณา/ การเขียนใบสมัคร
- 4) การเตรียมตัวระหว่างรอผลประกาศรับรอง
- 5) การดำเนินงานหลังจากได้รับการรับรอง
- 6) การปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ระบุไว้ (กฎกติกา/ มารยาท)
- 7) การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลระหว่างการดำเนินงาน
- 8) การเขียนรายงานประเมินผลการดำเนินงานทุก ๆ 4 ปี

โดยการเขียนใบสมัครเพื่อยื่นขอเป็นเมืองสร้างสรรค์นั้น ต้องเชื่อมโยงไปถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติด้วย เนื่องจากเป้าประสงค์ใหญ่ขององค์การยูเนสโกในการสร้างเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ทั่วโลก คือ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2573 ร่วมกับองค์การสหประชาชาติ โดยในที่นี้สอดคล้องกับเป้าหมาย 5 ข้อ ได้แก่

SDG 1 ขจัดความยากจน

SDG 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

SDG 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

SDG 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

SDG 11 การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน

รวมทั้งต้องระบุถึงคุณภาพการที่เมืองสร้างสรรค์สุโขทัยจะสร้างประโยชน์หรือเชื่อมโยงกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์อื่นๆ ได้ด้วยอย่างไร จึงจำเป็นต้องเข้าใจว่าการเป็นเมืองสร้างสรรค์ คือ กลไกการพัฒนาเมือง เพื่อช่วยพัฒนาความเท่าเทียมทางสังคม และเศรษฐกิจของเมือง

ส่วนที่ 2 (ร่าง) แผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568)

พันธกิจและเป้าหมายของเมืองสร้างสรรค์สุโขทัยจึงมีดังนี้

1) **พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์** ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านเมืองสุโขทัย เพื่อยกระดับศักยภาพด้านการแข่งขัน

2) **พัฒนาโอกาสการเข้าถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเท่าเทียมทางสังคม** เพื่อพัฒนาการสร้างงานสร้างอาชีพด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านแก่คนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะสำหรับเยาวชน สตรี และผู้สูงอายุเพื่อลดปัญหาความยากจนของคนสุโขทัย

3) **พัฒนากิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อขับเคลื่อนสุโขทัยเมืองสร้างสรรค์** เพื่อส่งเสริมสืบสานประยุทธ์ และต่อยอดงานศิลปะและหัตถกรรมเมืองสุโขทัย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

4) **พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านการสร้างสรรค์** เพื่อพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ ครอบคลุมการพัฒนาบุคลากรสร้างสรรค์, การพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์, การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ และการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเมือง

5) **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับกิจกรรมเมือง สร้างสรรค์สุขโขทัย** เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ รองรับกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรม และศิลปวัฒนธรรมของเมืองสร้างสรรค์สุขโขทัย เพื่อพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถ และบทบาทเมืองสุขโขทัยในการเป็นศูนย์กลางการ พัฒนาด้านหัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้านระดับโลก

ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์สุขโขทัย มีการวางแผนปฏิบัติการ พัฒนาเมืองสร้างสรรค์สุขโขทัย เป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568) โดยในระหว่างการร่าง แผนมีการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนปฏิบัติการดังกล่าว จึงทำให้มองเห็นประเด็นปัญหาใน ยุทธศาสตร์ต่างๆ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโอกาสอย่างเท่าเทียมทางสังคม: ยังคงพบปัญหา การ เข้าถึงอย่างไม่เท่าเทียม เพราะการทำงานยังสร้างประโยชน์ให้กับคนเพียงบางกลุ่ม อย่างไม่ทั่วถึงและ เท่าเทียม เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยือนเมืองเก่าสุขโขทัย ส่วนใหญ่มาเที่ยวเพียงใน อุทยานประวัติศาสตร์สุขโขทัย แล้วเดินทางกลับ โดยไม่ได้แวะไปเยือนหรืออุดหนุนบริการและ สินค้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนโดยรอบ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านการสร้างสรรค์: ยังคง ประสบปัญหาในการพัฒนาและการสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาเป็นปราชญ์รุ่นที่ 2 และควรมีการ ส่งเสริมหรือเชิดชูปราชญ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับเมือง สร้างสรรค์สุขโขทัย: ยังขาดอาคารสถานที่เฉพาะสำหรับใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว สร้างสรรค์โดยชุมชน และยังคงขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบ IT/ E-Platform ที่ใช้งานได้ อย่างรวดเร็วและปลอดภัย เพื่อการเชื่อมต่อกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แห่งอื่น ๆ ในโลกนี้ และเพื่อนบ้าน ซึ่งควรเชื่อมโยงทั้ง 3 พื้นที่ (สุขโขทัย กำแพงเพชร ศรีสะเกษ) เข้าไว้ด้วยกัน

สำหรับ (ร่าง) แผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์สุขโขทัย ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2564-2568) ประกอบด้วย

1. แผนงานการบริหารจัดการเครือข่ายตามพันธกิจเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ ยูเนสโก
2. แผนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับเมือง สร้างสรรค์สุขโขทัย
3. แผนปฏิบัติการ/ โครงการระดับพื้นที่ และระดับเมือง ได้แก่ โครงการพัฒนาย่าน สร้างสรรค์ ชุมชนคลองแม่ราพัน โครงการพัฒนาภูมิทัศน์ริมถนน และภูมิทัศน์ริมน้ำด้วยศิลปะ สร้างสรรค์เมืองสุขโขทัย โครงการการเรียนรู้ศิลปะและหัตถกรรมระยะสั้น

4) แผนปฏิบัติการหรือโครงการระดับนานาชาติ ได้แก่ โครงการงานแสดงศิลปะและหัตถกรรมอาเซียน โครงการแสดงสินค้าผ้าทอกลุ่มเมืองบนระเบียงเศรษฐกิจ LIMEC (LIMEC Textile EXPO) โครงการพัฒนาทักษะความเป็นเลิศงานหัตถกรรม

ส่วนที่ 3: สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการดำเนินพันธกิจเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

สิ่งสำคัญที่สุดคือการบูรณาการการทำงานทั้งพันธกิจ ภาคีเครือข่าย สาขาสังคมสร้างสรรค์ (creative clusters) การครอบคลุมทั้งจังหวัด (creative districts) โดยให้ทุกคนมีบทบาทในการร่วมมือกันขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ตามพันธกิจและบทบาทของตนเอง เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมกันและผลานประโยชน์อย่างเท่าเทียม และเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจอย่างคลาดเคลื่อน โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเป็นเมืองสร้างสรรค์มีดังนี้

- 1) การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย
- 2) โอกาสการเข้าถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การสร้างงาน อาชีพ และการกระจายรายได้
- 3) การเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมให้เป็นทุน
- 4) การบริหารจัดการภูมิปัญญาผสานกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสม
- 5) การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างสร้างสรรค์
- 6) การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

วันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2563

เวลา: 13.00-14.30 น.

เสวนาโต๊ะกลม “รุ่งอรุณใหม่ ชุดความคิดใหม่ สร้างสรรค์ท่องเที่ยวสุขโขทัยให้ยั่งยืน
(New Dawn for Sukhothai Creative and Sustainable Tourism)”

ผู้ร่วมเสวนา: **คุณธาดา สังข์ทอง** | ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
คุณคมกฤษ ศิริยุทธแสนยากร | โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุโขทัย
คุณบัณฑิต พรหมทอง | ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ผู้แทนสำนักงานจังหวัดสุโขทัย
คุณอมร กิตติกวาทอง | วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
ดร.ประครอง สายจันทร์ | ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษ 4 (พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร)
คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย
คุณศักดิ์เกษม ตันติยวงศ์ | กรรมการผู้จัดการ บริษัท สุโขทัยพัฒนาเมือง จำกัด
คุณวิวัฒน์ ธาราวิวัฒน์ | ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย

ประเด็นเสวนา:

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

นำประเด็น:

คุณธาดา สังข์ทอง | ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

คุณธาดา สังข์ทอง

ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ร่างแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ปรับปรุงจากแผนแม่บทฉบับเดิมที่หมดอายุไป เป็นการปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คือ กรมศิลปากร ซึ่งวันนี้มารับฟังความคิดเห็นจากทุกท่านในที่ประชุม โดยสามารถระดมความคิดเห็นว่าจะทำอะไรกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้บ้าง และสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียด หรือบรรจุโครงการต่าง ๆ ในแผนแม่บทได้ เพราะเรามุ่งหวังจะเป็นแบบอย่างการจัดการแหล่งมรดกโลกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วิสัยทัศน์

เป็นแบบอย่างการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พันธกิจ

- 1) พัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการมรดกโลกสุโขทัยตามมาตรฐานมรดกโลก
- 2) สร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกโลกสุโขทัย
- 3) ส่งเสริมคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม สร้างเศรษฐกิจและสังคม ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน ประกอบด้วยแผนงาน 8 ด้าน ได้แก่

1) แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน: มีการแบ่งพื้นที่ใช้งานที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่ศูนย์กลางอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยโบราณสถานอย่างหนาแน่น

2) แผนงานโบราณคดีและการอนุรักษ์โบราณสถาน: นอกจากการปฏิบัติงานตามหลักวิชาการ ยังมีแผนสำหรับการเผยแพร่ และ/หรือ การอบรมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้าร่วม เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในงานโบราณคดีและการอนุรักษ์โบราณสถานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการขุดค้นแหล่งโบราณคดี แต่เมื่อมีการออกสื่อกิจกรรมนี้ไปแล้ว กลับกลายเป็นข้อเสียที่กลุ่มผู้ค้าโบราณวัตถุรับรู้ความเคลื่อนไหวและตามมัลลกลอบขุดขโมยโบราณวัตถุในภายหลัง

3) แผนงานพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลัก: เป็นสิ่งที่ทางอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยดำเนินการเองไม่ได้ จึงร้องขอความช่วยเหลือไว้ แต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4) แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์: เนื่องจากชาวบ้านไม่ทราบระเบียบสิ่งปลูกสร้าง ทางอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยจึงกำลังจัดทำเอกสารเกี่ยวกับระเบียบสิ่งปลูกสร้างเพื่อแจกจ่ายให้ชาวบ้านอยู่ และอยากให้ชาวบ้านช่วยกันเลือกแบบสิ่งปลูกสร้างที่ทางอุทยานฯ เสนอไว้ให้ อย่างไรก็ตามทางอุทยานฯ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สำนักงานพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร (อพท. 4) ในการช่วยเรื่องพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมถึงการรื้อย้ายสิ่งปลูกสร้างที่รुक้าโบราณสถาน

5) แผนงานบริการวิชาการ การท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์: การนำงานวิชาการที่สังเคราะห์ข้อมูลแล้วเผยแพร่สู่สาธารณชน เช่น บทความข้อมูลความรู้เผยแพร่ผ่านเพจเฟซบุ๊กโดยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และอุทยานประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

6) แผนงานส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคม

7) แผนมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยคุกคาม

8) แผนงานบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์: กำกับดูแลโดยกรมศิลปากรโดยตรง

ปัญหาและความท้าทาย

1) ต้องการให้ชุมชนและคนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้น ในการออกแบบโครงการอันเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บท

2) การอบรมเชิงปฏิบัติการให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมหรือสังเกตการณ์การขุดค้นทางโบราณคดี อาจก่อให้เกิดผลเสียได้เช่นกัน คือ การลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ

3) มีแหล่งโบราณคดีที่ต้องขุดค้นหรือขุดกู้เพื่อเก็บหลักฐานทางโบราณคดีอีกมากกว่า 200 แหล่ง หลายแหล่งอยู่ในพื้นที่ของชุมชน กรมศิลปากรต้องรีบดำเนินการก่อนที่จะมีการทำเกษตรกรรม แล้วทำให้หลักฐานทางโบราณคดีเสียหายหรือสูญหายไป

4) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีต้องดูแลภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้เรียบร้อยสวยงามอยู่เสมอ แต่พื้นที่รับผิดชอบขนาดใหญ่ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง เช่น การตัดหญ้า

5) แผนงานพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลัก ไม่สามารถดำเนินการได้เอง โดยกรมศิลปากร ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) คนในชุมชนไม่ทราบระเบียบเกี่ยวกับการปลูกสร้างอาคารในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์เท่าที่ควร จึงต้องมีการเผยแพร่เอกสารข้อมูลด้านนี้

7) เจ้าหน้าที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ไม่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัยของชุมชน และไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งกับชุมชน แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เจ้าหน้าที่จึงใช้วิธีสวดส่องและยับยั้งก่อนเกิดการปลูกสร้างอาคารที่ผิดกฎหมาย ควบคู่กับการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

1) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ร่วมพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เช่น การรื้อย้ายสิ่งปลูกสร้างรูกำลังพื้นที่โบราณสถาน

2) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี/ขุดแต่งโบราณสถานในพื้นที่

3) การประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท.

4) ชุมชนและคนในพื้นที่สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมกับแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้

ร่างแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ปรับปรุงจากแผนแม่บทฉบับเดิมที่หมดอายุไป เป็นการปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คือ กรมศิลปากร ซึ่งวันนี้มารับฟังความคิดเห็นจากทุกท่านในที่ประชุม โดยสามารถระดมความคิดเห็นว่าจะทำอะไรกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้บ้าง และสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียด หรือบรรจุโครงการต่างๆ ในแผนแม่บทได้ เพราะเรามุ่งหวังจะเป็นแบบอย่างการจัดการแหล่งมรดกโลกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเด็นเสวนา: ช่วงแสดงความคิดเห็นจากผู้ร่วมเสวนา และผู้เข้าร่วมการประชุมเสวนา

ดร.จตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ | คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการผู้เชี่ยวชาญ และรองประธานคณะกรรมการวิชาการด้านท่องเที่ยววัฒนธรรมแห่งอโคโมสสากล

เปิดประเด็น: อพท. ในฐานะเจ้าภาพผู้จัดการประชุมเสวนาครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นหลักจากประชุมเสวนาตลอดทั้ง 3 วัน ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (authenticity)
- 2) การประชาสัมพันธ์ และการสร้างปฏิทินการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น
- 3) การเชื่อมโยงเส้นทางและการเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดสุโขทัย
- 4) ศักยภาพของคนในพื้นที่ ในการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนรอบ ๆ แหล่งมรดก การฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดเด่นของสุโขทัย เช่น การผลิตเครื่องสังคโลก การเขียนลายสือไทย
- 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมด้านสุขภาพ
- 6) โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เน้นการขับเคลื่อนโดยชุมชน มากกว่าการจัดตั้งโดยหน่วยงานราชการ
- 7) การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ควรมีความชัดเจน ความต่อเนื่อง และความสามัคคี
- 8) ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องไม่ละเลย

ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร | ผู้เชี่ยวชาญด้านการผังเมืองและอนุรักษ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการในคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า

แสดงความคิดเห็น: “ผังเมือง” ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ได้แก่

- 1) ผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ คือ การกำหนดกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศในด้านการใช้พื้นที่เพื่อให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

- (ก) ผังนโยบายระดับประเทศ
- (ข) ผังนโยบายระดับภาค
- (ค) ผังนโยบายระดับจังหวัด

- 2) ผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การกำหนดกรอบแนวทางและแผนงานการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเพื่อการพัฒนาเมืองและการดำรงรักษาเมือง บริเวณที่เกี่ยวข้อง และชนบท แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

(ก) ผังเมืองรวม

(ข) ผังเมืองเฉพาะ

สำหรับเมืองสุโขทัย ต้องพิจารณาว่าการจัดทำ “ผังเมืองเฉพาะ” จะตอบโจทย์หรือมีความเหมาะสมในการจัดการและดูแลพื้นที่หรือไม่ แล้วคนในพื้นที่ต้องการอะไรจากผังเมืองเฉพาะ

นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงแผนแม่บทของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยกรมศิลปากรต้องจัดเวที รับฟังข้อคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นจริงจังเพิ่มเติมอีกครั้ง รวมทั้ง การคำนึงถึงกรอบแนวทางการดำเนินงานมรดกโลก (operational guidelines) และการจัดทำรายงานตามกรอบระยะเวลา (periodic report) ขององค์การยูเนสโกด้วย

คุณคมกฤษ ศิริยุทธแสนยากร | โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็น: ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 การวางและจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ เป็นหน้าที่และอำนาจของกรมโยธาธิการและผังเมือง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันก็ได้ การจัดทำผังเมืองเฉพาะ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาในพื้นที่หรือผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง อนุรักษ์ และฟื้นฟูเมือง

ปัจจุบันกรมโยธาธิการและผังเมืองยังไม่มีการจัดทำผังเมืองเฉพาะ หากมีการประกาศผังเมืองเฉพาะ จะต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งอาจทำให้มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การเวนคืนพื้นที่ งบประมาณ กรมโยธาธิการและผังเมืองจึงหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “ผังเมืองเฉพาะ” แต่มีการใช้คำว่า “ผังพื้นที่เฉพาะ” โดยมีการเชิญบริษัทที่ปรึกษาร่วมออกแบบพื้นที่มูลค่า 1,500 ล้านบาท จะมีการออกแบบระบบต่าง ๆ 7 ระบบ รวมถึงผังเฉพาะด้วย แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาและดำเนินการ

นอกจากนี้สำนักวิศวกรรมผังเมือง ยังสนใจโครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์บ้านพระร่วง ซึ่งประเมินงบประมาณไว้ประมาณ 200-300 ล้านบาท

นางทัศนวรรณ ลิสนวน (ผู้ใหญ่นุช) ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็น : หนองจระเข้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 1,400 ไร่ เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำ และชะลอน้ำที่จะไหลลงสู่แม่น้ำยม ถือว่าเหมาะสมในการจัดทำผังพื้นที่เฉพาะ มีการประชุมหารือโครงการร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด กรมโยธาธิการและผังเมือง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

มีการวางแผนดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับว่าพระร่วง โครงการด้านพลังงาน ได้แก่ การทำฟาร์มเซลล์แสงอาทิตย์ (solar cell) เป็นพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ การทำหาดทรายเทียมเป็นระยะ 1 กิโลเมตร การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การอนุรักษ์ป่าชุมชน ที่ดูแลร่วมกันโดย 4 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ยังมีแผนพัฒนาพื้นที่หนองจระเข้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่สอดคล้องกับตำนานพระร่วง และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นจุดหมายตา (landmark) ที่เชื่อมโยงกับต้นกำเนิดว่าพระร่วง โดยมีแผนก่อสร้างอุโมงค์รูปจระเข้ มีความยาว 20 เมตร ภายในจัดแสดงนิทรรศการข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน รวมทั้งพัฒนาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ทำหาดทรายเทียมให้เป็นพื้นที่พักผ่อนของชาวบ้าน จัดให้มีพื้นที่ป่าชุมชน “เขายาพระร่วง” ตลอดจนจัดสร้างฟาร์มพลังงานแสงอาทิตย์ ฯลฯ

คุณอรช บุญหลง | สำนักส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ ภาคเหนือ (องค์การมหาชน)

แสดงความคิดเห็น: การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ: สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงากรรม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ ในวันที่ 22 กันยายน 2563 ถือว่าหัวข้อการนำเสนอมีเนื้อหาค่อนข้างหนัก และไม่ค่อยมีความเชื่อมโยงกัน รวมถึงไม่ค่อยเชื่อมโยงถึงคนสุโขทัย เมื่อมีการพูดโดยคนสุโขทัย จะทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

กระบวนการทำงานร่วมกันถือเป็นสิ่งสำคัญ ต้องนำภารกิจของชุมชนเชื่อมโยงกับภารกิจของภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับส่วนกลาง จากนั้นทุกภาคส่วนต้องทำงานร่วมกัน และหาจุดตรงกลางร่วมกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาสุโขทัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสังเกตจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสจังหวัดสุโขทัย พบว่าจุดเด่นของสุโขทัย คือ เป็นเมืองที่มีความเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่มีความพิถีพิถัน มีต้นทุนทางวัฒนธรรม และมีรายละเอียดที่ควรคัดลอกจากวิถีของคนสุโขทัยในระดับที่กว้างขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องทำตามกระแสความนิยมของสถานที่อื่นก็ได้ เช่น ในช่วงกลางคืน สุโขทัยควรปิดเมืองแบบที่เป็นอยู่อย่างปกติ ไม่ต้องตอบโจทก์นักท่องเที่ยวทั้งหมด เป็นต้น

กรณีศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนาพื้นที่ย่านถนนนิมมานเหมินท์ ตามกระแสความนิยมของกรุงเทพมหานคร ไม่ได้ทำให้คนในพื้นที่พึงพอใจเสมอไป

สุดท้ายแล้ว ต้องคำนึงว่าคนในพื้นที่เองให้ความสนใจเรื่องอะไร ต้องการส่งเสริมด้านอะไร พัฒนาสินค้าและ/หรือบริการในรูปแบบใด เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายได้บ้าง

คุณแคน เตือนเพ็ญ | ชาวตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็น: แบ่งประเด็นหลักได้ดังนี้

1) การเดินทางภายในจังหวัดสุโขทัย ไม่เชื่อมต่อกัน และไม่เอื้อความสะดวกสบายต่อนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นคนรุ่นใหม่/วัยรุ่น (first jobbers) หรือกลุ่มคนที่นิยมเดินทางแบบแบกเป้ (backpackers) เนื่องจากไม่มีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะ ทั้งการเดินทางจากสนามบินไปสู่เมืองเก่าสุโขทัย และการเดินทางจากอำเภอเมืองสุโขทัยไปยังแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอรอบๆ เช่น นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปดูแนวถนนพระร่วงได้อย่างไร เพราะต้องเดินทางไกล

2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ของจังหวัดสุโขทัย ทั้งพิธีกรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ไม่ได้ถูกกล่าวถึงมากเท่าที่ควรในการประชุมเสวนา

ครั้งนี้ ด้วยความที่จังหวัดสุโขทัยเป็นที่รู้จักในด้านประวัติศาสตร์ ทำให้มีบางคนกล่าวว่า “สุโขทัยเป็นจังหวัดที่ตายแล้ว” ในฐานะชาวสุโขทัยจึงไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้นี้ เนื่องจากปัจจุบันจังหวัดสุโขทัยยังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวสุโขทัย เช่น การทอผ้า สะท้อนถึงการสืบทอดภูมิปัญญา ไม่ใช่ทำเพื่อขายเป็นหลัก (เช่น การทอผ้าสำหรับงานใช้ในงานพิธีกรรม ผ้าห่อพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น) ประเพณีห่มผ้า ยอดองค์พระธาตุเชลียง อำเภอสรีสัชนาลัย สะท้อนถึงความเชื่อในกระบวนการคิดของชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับคน ซึ่งอยากให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ซาบซึ้งกับความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้กับวิถีชีวิตของชาวสุโขทัยเหล่านี้

3) การประชาสัมพันธ์ของจังหวัดสุโขทัย ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ทันสมัย ขาดการประยุกต์ให้เข้ากับกระแสสังคมในปัจจุบัน ทั้งทีในปัจจุบันมีสื่อสังคมออนไลน์ และโซเชียลมีเดียที่ถือว่ามีต้นทุนต่ำ แต่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มาก ควรมีโซเชียลมีเดียส่วนกลาง (Official) สำหรับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงแจ้งข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น วิธีเดินทางด้วยขนส่งสาธารณะ ตารางเวลา เป็นต้น

คุณวิวัฒน์ ธาราวีวัฒน์ | ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการเดินทาง: การเดินทางภายในจังหวัดสุโขทัยไปยังแหล่งอื่น ๆ ถือว่าไม่ยากลำบาก เช่น มีรถบัสเวียน (shuttle bus) รับ-ส่งผู้โดยสารจากสนามบินไปยังอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โรงแรมต่าง ๆ ภายในเมืองสุโขทัย มีรถบริการไปส่งลูกค้าที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

สำหรับระบบขนส่งสาธารณะในจังหวัดสุโขทัยมีไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งนิยมใช้ยานพาหนะส่วนตัวมากกว่า ทั้งรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ จึงควรมีการพัฒนาาระบบขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น รถคอกหมู รถสองแถว

อย่างไรก็ตาม แต่ละสถานประกอบการต่างมีวิธีที่แตกต่างกันในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้ระบบขนส่งสาธารณะในจังหวัดสุโขทัยไม่ทั่วถึง และไม่ตอบโจทย์การใช้งานของผู้ใช้บริการ และข้อสำคัญเราควรพิจารณาอีกครั้งว่า จะนำรถคอกหมูกลับมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวในฐานะรถเพื่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยว หรือนำกลับมาใช้เพื่อขนส่งชาวเมืองเก่า-เมืองใหม่ในวิถีชีวิตประจำวันในฐานะระบบขนส่งมวลชน

คุณศักดิ์เกษม ตันติยรวงศ์ | กรรมการผู้จัดการ บริษัท สุโขทัยพัฒนาเมือง จำกัด

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการเดินทาง : เห็นด้วยกับการพัฒนารถคอกหมู ซึ่งเป็นจุดเด่นหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย ให้เป็นรถสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว

ปัญหาของระบบขนส่งสาธารณะรูปแบบเดิมที่ใช้รถคอกหมูในจังหวัดสุโขทัย คือ รถไม่ออกเดินทางตามเวลา เพราะไม่มีคนใช้บริการ ในขณะเดียวกัน คนไม่ใช้บริการ เพราะรถไม่ออกเดินทางตามเวลา สำหรับ เส้นทางจากสนามบินสวรรคโลกไปยังเมืองเก่าสุโขทัย มีรถคอกหมูให้บริการในราคา 30 บาท/คน/เที่ยว แต่ นักท่องเที่ยวไม่ค่อยใช้บริการ แม้ว่าจะมีการพัฒนาแอปพลิเคชันป้ายรถเมล์แล้วก็ตาม แต่ชาวสุโขทัยกลับไปใช้บริการรถเหมาแทน คือ รถจักรยานยนต์ รถซาเล้ง ซึ่งมีราคาสูงกว่ามาก ประมาณ 250 บาท เช่นเดียวกับเสียงจากคนขับรถคอกหมูที่บอกว่า วิ่งรถแล้วไม่คุ้ม 1 เที่ยวมีลูกค้าแค่สองคน เครื่องยนต์ของรถคอกหมูก็เก่า ต้องมีค่าบำรุงรักษา และคนขับก็สูงอายุด้วยเช่นกัน

คุณวัฒนา เรืองปัญญวัฒนา | บริษัทโตโยต้าสุโขทัย

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการเดินทาง : เห็นด้วยกับคุณศักดิ์เกษม ตันติยรวงศ์ ที่กล่าวถึงปัญหาของระบบขนส่งสาธารณะเดิมที่มีในจังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้มีสัมปทานรถสาธารณะที่วิ่งรอบจังหวัดสุโขทัย แต่เมื่อผู้ใช้บริการน้อย จึงทำให้ขาดทุน และไม่สามารถให้บริการต่อได้

รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับรถสาธารณะในจังหวัดสุโขทัย เช่น รถสองแถวจากสนามบินสวรรคโลกไปยังเมืองเก่าสุโขทัย ราคา 18 บาท/คน/เที่ยว เวลาเดินรถสอดคล้องกับ

เที่ยวบิน รถสองแถวจากเมืองเก่าสุโขทัยไปยังอำเภอศรีสัชนาลัย เวลาเดินทางทุกเช้าและเย็น นอกจากนี้ยังมีแผนให้บริการรถสองแถวจากเมืองเก่าสุโขทัยไปยังสถานีรถไฟสวรรคโลก ในระยะเวลาอีก 2 เดือนข้างหน้าด้วย

ข้าราชการตำรวจ

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการเดินทาง : การท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น มีบริการรถรางสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรถรางที่ผลิตจากบริษัทในจังหวัดสุโขทัย แต่ในจังหวัดสุโขทัยกลับไม่มีรถรางสำหรับการท่องเที่ยว ก่อนหน้านี้เคยมีแผนที่จะให้บริการรถรางสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสุโขทัย เส้นทางจากศาลพระเมรุมาจนถึงอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยไม่เก็บค่าบริการ แต่ไม่ได้ดำเนินการตามแผนดังกล่าว เนื่องจากบางภาคส่วนมีความคิดเห็นว่า หากมีรถรางจะทำให้กลุ่มผู้ให้บริการรถคอกหมูจะขาดรายได้ ทั้งที่รถรางอาจเป็นจุดดึงดูดหรือทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็นการส่งเสริมด้านการคมนาคม อันเป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยว

คุณอมร กิตติกวาทอง | วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ : มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณของคนในชุมชน เมื่อนำมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มาพัฒนาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวมากเกินไป อาจทำให้สูญเสียจิต

วิญญานหรือคุณค่าดั้งเดิม เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว ทำให้ประเพณีของชุมชนเปลี่ยนไป ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต และทำให้ความเป็นของแท้ดั้งเดิมของวัฒนธรรมนั้นหายไป แต่จัดขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ มีความต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มมากกว่าการส่งเสริมคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่ควรใช้แนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (community-based tourism)

คุณเนืองนิตย์ ชัยภูมิ | หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ : การนำมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มาพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว มีหัวใจสำคัญ คือ ต้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน อย่างไรก็ตาม คนท้องถิ่นอาจคิดว่าวิถีชีวิตของชุมชนนั้นเป็นสิ่งธรรมดา ไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงปรับเปลี่ยนประเพณี หรือวิถีชีวิต เนื่องจากต้องการเอาใจนักท่องเที่ยว การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต้องทำให้เกิดความเข้าใจในชุมชน และดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น งานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟในปีนี้จะมีการจัดนิทรรศการ “*ทอเส้นผืนผ้า วิถีสร้างสรรค์*” พร้อมกับเสวนาองค์ความรู้เรื่องผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในอำเภอศรีสัชนาลัย เพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าทอในจังหวัดสุโขทัยที่รวบรวมได้มากที่สุด ซึ่งผ้าทอเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว แต่สะท้อนวิถีชีวิตของคนได้ ตั้งแต่เกิดจนตาย

คุณแคน เดือนเพ็ญ

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ : การสร้างความภาคภูมิใจของคนท้องถิ่นที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ถือเป็นแนวคิดหรือมุมมองจากคนภายนอก เนื่องจากชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดภูมิปัญญา โดยถือว่าเป็นสิ่งปกติในวิถีชีวิต อาจไม่ได้ตระหนักว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าหรือสิ่งที่ต้องรู้สึกภาคภูมิใจ จนกระทั่งคนภายนอกชี้ให้เห็นถึงคุณค่าเหล่านั้น โจทย์สำคัญจึงต้องส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวันของพวกเขา

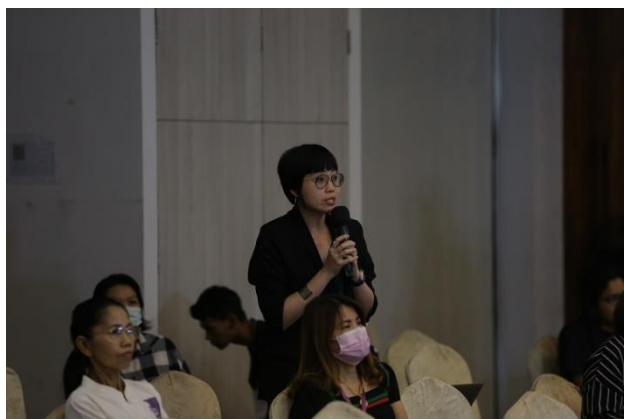
คุณศักดิ์เกษม ดันตยารวงศ์

แสดงความคิดเห็นต่อการประชาสัมพันธ์ : จากประสบการณ์ไปออกบูธที่งานเที่ยวไทย มั่นใจไปกับ SHA มหกรรมท่องเที่ยววิถีใหม่สไตล์ new normal ภายใต้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เมื่อวันที่ 11-13 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ ศูนย์การค้าสามย่านมิตรทาวน์ ทำให้ทราบว่ามียูทูปที่มีศักยภาพในการซื้อมากขึ้น แต่ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจกับจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากไม่ทราบว่าจังหวัดสุโขทัยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอะไรบ้าง ถึงแม้ว่าคนส่วนใหญ่จะรู้จักจังหวัดสุโขทัย แต่ไม่ต้องการมาเที่ยวจังหวัดสุโขทัย และส่งผลให้ระบบขนส่งสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวขาดทุน

การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จะประยุกต์ใช้เพียงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่ได้ แต่ต้องจัดโจทย์ว่าทำไมคนส่วนใหญ่ไม่ต้องการเดินทางไปยังจังหวัดสุโขทัย หรือไม่เลือกจังหวัดสุโขทัยเป็นจุดหมายหนึ่งในแผนการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสารภาพจังหวัดสุโขทัยให้คนนอกรับรู้

การที่สุโขทัยได้เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกในช่วงระยะเกือบ 1 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีการขับเคลื่อนตามภารกิจในฐานะเมืองสร้างสรรค์อย่างชัดเจน ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการเป็นเมืองสร้างสรรค์

ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย คือ ไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านที่จะบริหารจัดการ คนรุ่นใหม่ที่เป็นคนสุโขทัยไม่ต้องการทำงานในจังหวัดบ้านเกิด ไม่ต้องการสานต่อ เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน รายได้น้อย ไม่คุ้มค่ากับภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ

คุณปรมา ทิพย์ธนทรัพย์ | ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทรนด์และคอนเซปต์แห่งอนาคต บารามิซีแล็บ (Baramizi Lab)

แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการประชาสัมพันธ์: ถ้าวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการสร้างแบรนด์ หรือการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ การสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์และการดำเนินธุรกิจ หน่วยงานและองค์กรหลายแห่งต้องมีแผนการสื่อสารการตลาด (marketing communication: MARCOM) ที่ดูแลรับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะ และต้องมีการวางแผนงานตลอดปี

หากต้องการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก็ควรมีหน่วยงานที่บริหารจัดการด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งเปรียบได้กับแผนการสื่อสารการตลาดขององค์กร ซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการสนับสนุนการเผยแพร่ครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้นำจังหวัดอาจรวบรวมผู้นำท้องถิ่น แล้วช่วยกันกระจายข้อมูลการท่องเที่ยวของสุโขทัยให้เผยแพร่ไปในทิศทางเดียวกัน เพราะทุกวันนี้ยังเป็นแบบต่างคนต่างกระจายกันเผยแพร่

คุณวัฒนา เรื่องปัญญวัฒนา

แสดงความคิดเห็น: จังหวัดสุโขทัยมีชมรมและสมาคมจำนวนมาก มีผู้นำชุมชนประมาณ 4,000-5,000 ชุมชน แต่ละส่วนต่างบริหารจัดการและนำเสนอโดยขาดการเชื่อมโยง ทำให้ข้อมูลกระจายกระจัดกระจาย ควรมีการสร้างเครือข่ายรวบรวมข้อมูลจากชมรม สมาคม และชุมชนต่าง ๆ เพื่อค้นหาจุดแข็ง และนำเสนอภาพรวมของจังหวัดสุโขทัยให้ได้อย่างจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดเชียงใหม่

คุณบัณฑิต พรหมทอง | ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ผู้แทนสำนักงานจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็น : จังหวัดสุโขทัยมีจุดเด่น 4 ประการ ได้แก่ (1) เมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์ (2) ศิลปวัฒนธรรมโดดเด่น (3) อาหารรสชาติดี และ (4) ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

ปัญหาและความท้าทายสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่

- การเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน รวมเส้นทางการเดินเท้าที่สะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยว
- การเปลี่ยนภาพของจังหวัดสุโขทัยจากทางผ่านให้กลายเป็นเป้าหมายของการเดินทาง
- การสนับสนุนธุรกิจและสินค้าท้องถิ่น โดยเฉพาะแนวทางการกระจายสินค้าสู่ตลาดให้กว้างขึ้น

คุณอรกัญญา อินทวงค์ | ผู้ประสานงานเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ ด้านงานฝีมือและศิลปะพื้นถิ่น สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แสดงความคิดเห็น : ตัวอย่างการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความน่าสนใจ คือ “สวนผักคนเมืองเชียงใหม่” ที่ริเริ่มโดยสถาปนิกชุมชนจาก “ใจบ้านสตูดิโอ” ที่พัฒนาพื้นที่สีเขียวจากพื้นที่ทิ้งร้างเต็มไปด้วยขยะก่อสร้าง ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วย

คุณปฏิรูป สายสินธุ์ | ข้าราชการสุโขทัย อาศัยในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และ
มัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลกอบรมโดยยูเนสโกร่วมกับ อพท. และมหาวิทยาลัยนเรศวร

แสดงความคิดเห็น : แบ่งประเด็นหลักได้ดังนี้

1) การบริหารจากภาครัฐ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนที่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งที่หลักการ
ขององค์การยูเนสโก และนักวิชาการหลายท่าน กล่าวว่าจัดการแหล่งมรดกโลกต้องไม่
ปฏิเสธคนท้องถิ่น ทว่าในความเป็นจริงแล้ว คนท้องถิ่นถูกกดทับจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น

- การจัดการพื้นที่ตามประกาศเขตพื้นที่โบราณสถานของกรมศิลปากร เป็นการลิดรอน
สิทธิ์ของคนท้องถิ่น

- การจัดเวทีรับฟังความเห็นจากคนในพื้นที่ยังมีไม่มากพอ ขาดกระบวนการมีส่วนร่วม
ของคนในพื้นที่

- การขาดความมั่นคงในปัจจัยสี่ ซึ่งยังไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

- การบริหารจัดการพื้นที่ไม่มีความชัดเจน การออกนโยบายหรือแผนพัฒนาการ
ท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงหรือไม่เชื่อมโยงกับคน

2) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ มีความย้อนแย้ง และไม่สอดคล้อง
กับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น เช่น

- ประเพณีลอยกระทง มีแนวคิดสำคัญคือการแสดงความขอบคุณต่อธรรมชาติหลัง
ฤดูการเก็บเกี่ยว เมื่อประเพณีลอยกระทงของคนท้องถิ่น เปลี่ยนเป็นงานประจำปีที่บริหาร
จัดการโดยภาครัฐ ทำให้คนท้องถิ่นถูกลดบทบาทความสำคัญ นอกจากนี้การจัดงานโดยภาครัฐ
ยังมีการกระทำที่ย้อนแย้ง เช่น การตัดต้นไม้เพื่อสร้างหลังคาถ้ำร้อนในงานลอยกระทง

- โครงการลดคาร์บอนในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีข้อปฏิบัติว่าไม่สามารถนำ
รถยนต์ และรถจักรยานยนต์เข้าภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จึงต้องเปลี่ยนยานพาหนะ
ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน ทั้งที่มีวิธีอื่นๆ ในการลดคาร์บอนได้ และสัมพันธ์
กับวิถีชีวิตชุมชน เช่น การปลูกพืชพรรณไม้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
และทำให้ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ดูแล หรือการปลูกพืชพรรณไม้ที่ปรากฏในศิลาจารึก และใช้
หลักการของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (cultural landscape)

3) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย

- การเดินทางในจังหวัดสุโขทัย ถึงแม้จะมีรถสาธารณะตามที่หลายท่านกล่าวมาแล้ว แต่
ในทางปฏิบัติจริงแล้ว ไม่สะดวกต่อนักท่องเที่ยว อีกทั้งในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วงวันหยุด

ยาว จะไม่มีรถคอกหมูให้บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากรถคอกหมูจะเน้นให้บริการในวันธรรมดามากกว่า เพราะได้รับ-ส่งนักเรียนด้วย นอกจากนี้ นโยบายของภาครัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด เช่น การตัดถนนเพิ่ม

- การเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน เนื่องจากจังหวัดสุโขทัยมีสภาพอากาศร้อน โดยเฉพาะในเวลากลางวัน หากมีกิจกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน จะเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

คุณธาดา สังข์ทอง

แสดงความคิดเห็นต่อคุณปฎิรูป สายสินธุ์ : แบ่งประเด็นหลักได้ดังนี้

1) โครงการลดคาร์บอนในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นโครงการต้องดำเนินการต่อจากผู้บริหารในวาระก่อนหน้า ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเพิ่มขึ้นจาก 50,000 คน/ปี เป็น 1,000,000 คน/ปี จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ของนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในอุทยานฯ อย่างไรก็ตาม โครงการดังกล่าวมีความยืดหยุ่นสำหรับกรณีที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องนำรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์เข้าไปภายในอุทยานฯ เช่น ผู้ประกอบการที่ต้องขนของจำนวนมาก ผู้สูงอายุที่ต้องการไปสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นต้น

2) เห็นด้วยกับการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในเวลากลางคืน ก่อนหน้านั้นเคยมีแนวคิดจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในเวลากลางคืนบริเวณวัดพระพายหลวง ภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่โครงการเกิดขึ้น ในอนาคตต้องพิจารณาร่วมกับนโยบายและแนวทางการบริหารจากผู้บริหารวาระต่อไปด้วย และเสนอให้ใช้ลานบริการนักท่องเที่ยวที่วัดพระพายหลวงเป็นจุดจัดกิจกรรมแสดงสินค้าของเมืองสร้างสรรค์สุโขทัย

คุณภาคิน | มหาวิทยาลัยนเรศวร/ชาวจังหวัดสุโขทัย

แสดงความคิดเห็น : จากประสบการณ์การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาจังหวัดสุโขทัย (ชาวยุโรป คิดเป็นร้อยละ 60 ชาวออสเตรเลีย และอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 40) สามารถสะท้อนปัญหาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยได้ดังนี้

- ไม่มีเส้นทางเดินเท้าสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และในพื้นที่เมืองเก่าสุโขทัย ทั้งที่เส้นทางเดินเท้าในลักษณะนี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวในฐานะเมืองสร้างสรรค์
- พนักงานโรงแรมส่วนใหญ่ในจังหวัดสุโขทัยขาดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ
- การเดินทางในจังหวัดสุโขทัย ไม่สะดวกต่อนักท่องเที่ยว เช่น “รถคอกหมู” ซึ่งหมายถึงรถประจำทางของท้องถิ่นไม่มีการเดินรถในเวลากลางคืน รถตู้ก็คิดค่าบริการในราคาแพงเกินจริง
- บริเวณสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ทว่ายังไม่มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย

คุณณิชา พุทธิธาร | วิทยากรด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งยูเนสโก

สรุป: สิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งมรดกโลก และเมืองสร้างสรรค์ คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างหลายภาคส่วน ก่อนจะนำไปสู่การวางแผน วางนโยบาย การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน หรือยื่นระยะในท้ายที่สุด การทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่ ทั้งการจัดเวทีสาธารณะ หรือการลงพื้นที่จริง เพื่อรับฟังเสียงจากคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการหลายครั้งและใช้เวลา อย่างไรก็ตาม การจัดเวทีสาธารณะ หรือการประชุมเสวนาต่างๆ จะไม่เกิดผล หากไม่มีหน่วยงานกลางที่จะดำเนินการลงมือปฏิบัติตามแผน หรือสนับสนุนการดำเนินโครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการเมืองในพื้นที่ด้วย

การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศและนานาชาติ: สุโขทัย ถอดรหัสใต้กลมการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์ ระหว่างวันที่ 21-23 กันยายน พ.ศ. 2563 มีทั้งการเผยแพร่ความรู้จากนักวิชาการ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากหลายภาคส่วน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสู่การขับเคลื่อนสุโขทัยต่อไป

สุโขทัย ถอดรหัสใต้เงา กลม การท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
(Sukhothai 2020 Roundtables on Tourism, Heritage and Creative City)
การประชุมเสวนาผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรม และเมืองสร้างสรรค์
ระดับประเทศและนานาชาติ